

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Jan Jíša

**POLITICKÉ PROCESY V 50. LETECH
V ČESKOSLOVENSKU – PŘÍPAD BABICE**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Jan Kuklík, DrSc.

Katedra právních dějin

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 17. srpna 2015

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracoval samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 17. srpna 2015

Autor diplomové práce

Poděkování

Rád bych na tomto místě poděkoval panu prof. JUDr. Janu Kuklíkovi DrSc. za cenné rady, připomínky a vstřícnost. Stejně tak bych rád poděkoval panu Ing. Adolfu Rázkovi, který mi i přes své vytížení věnoval dostatek času, abych mohl nahlédnout na celou problematiku i z jiného pohledu. Jeho osobní vyprávění jistě práci obohatilo.

Obsah

Seznam zkratk	6
Úvod	8
1 Právní a politicko-historický vývoj v poválečném Československu	10
1. 1 Politicko-historický vývoj v Československu po roce 1945	10
1. 2 Právní vývoj v Československu po roce 1948	12
1. 2. 1 Zákon č. 75/1948 Sb. „o volbách do Národního shromáždění“	14
1. 2. 2 Ústava 9. května 1948	14
1. 2. 3 Předpisy upravující postavení bezpečnostních složek	16
1. 2. 4 Zákon č. 50/1923 Sb. ve znění novel „na ochranu republiky“	17
1. 2. 5 Zákon č. 231/1948 Sb. „na ochranu lidově demokratické republiky“	18
1. 2. 6 Zákon č. 232/1948 Sb. „o Státním soudu“	20
1. 2. 7 Zákon č. 319/1948 Sb. „o zlidovění soudnictví“	21
1. 2. 8 Zákon č. 247/1948 Sb. „o táborech nucené práce“	22
1. 2. 9 Trestní zákon – zák. č. 86/1950 Sb.	24
1. 2. 10 Zákon o trestním řízení soudním – zák. č. 87/1950 Sb.	25
1. 2. 11 Trestní zákon správní – zák. č. 88/1950 Sb.	26
2 Politické procesy	28
2. 1 Mechanismus na výrobu politických procesů	31
2. 1. 1 Politické orgány	31
2. 1. 2 Bezpečnostní orgány	31
2. 1. 3 Justiční útvary	34
2. 2 Druhy politických procesů	34
2. 2. 1 Politické procesy na základě retribučních dekretů	35
2. 2. 2 Provokace před Únorem	35
2. 3 Politické procesy zakladatelského období režimu	37
2. 3. 1 Soudní perzekuce politické povahy	37
2. 3. 2 Procesy politicky motivované	40
2. 3. 3 Politické činy verbálního charakteru	41
2. 3. 4 Rozsudky vynášené tajnými komisemi	41
3 Případ Babice	42
3. 1 Příčiny babických událostí	42
3. 1. 1 Boj proti třídním nepřítelům	43
3. 1. 2 Vznik odbojových skupin	43
3. 1. 3 Zakládání JZD	43
3. 1. 4 Silný vliv katolické církve na jižní Moravě	44
3. 1. 5 Vlivné selské rody	44
3. 1. 6 Jihlavská „bezpečnostní pětka“	45

3. 2 Na cestě do babické školy	46
3. 2. 1 Varování kněží	46
3. 2. 2 Vznik „protistátních skupin“	47
3. 2. 3 Legenda o arcibiskupovi Beranovi	50
3. 2. 4 Formování protistátní skupiny kolem Ladislava Malého	54
3. 3 Průběh teroristické akce v babické škole – „oficiální verze“	58
3. 4 Polemiky s „oficiální verzí“	64
3. 4. 1 Akce v babické škole	65
3. 4. 2 Vyšetřování na místě činu	68
3. 4. 3 Útěk z místa činu	69
3. 4. 4 Byl L. Malý agentem StB a vyzradil skrýš, kde se komando hodlá ukrýt? ..	69
3. 4. 5 Vraždil v poli Malý?	71
3. 5 Pohřeb funkcionářů MNV	75
3. 6 Vyšetřování – na cestě k monstrprocesu	77
3. 6. 1 Soudní přelíčení	84
3. 6. 2 Dopad na rodiny odsouzených	93
3. 7 Rehabilitace	96
3. 8 Úvahy a polemiky o osobě L. Malého a naplánované akci v Babicích	100
Závěr	114
Použitá literatura	117
Internetové zdroje	119
Právní normy	119
Resumé	121
Summary	122
Klíčová slova / key words	123

Seznam zkratek

AV (NF) - Akční výbory (Národní fronty)
CIA - Central Intelligence Agency (Ústřední zpravodajská služba)
ČSFR - Česká a Slovenská Federativní Republika
ČSLA - Československá lidová armáda
ČTK - česká tisková kancelář
GP - Generální prokuratura
JZD - Jednotné zemědělské družstvo
KB5 - Krajská bezpečnostní pětka
KNV - Krajský národní výbor
KSČ - Komunistická strana Československa
KSS - Komunistická strana Slovenska
KV KSČ - Krajský výbor Komunistické strany Československa
KV StB - Krajské velitelství Státní bezpečnosti
MNB - Ministerstvo národní bezpečnosti
MLS - Mimořádný lidový soud
MNV - Místní národní výbor
MS - Ministerstvo spravedlnosti
MV – SNZ - Ministerstvo vnitra – Správa nápravných zařízení
NPT - Nápravně pracovní tábory
NS - Nejvyšší soud
OBZ - Obranné zpravodajství
ONV - Okresní národní výbor
OV KSČ - Okresní výbor Komunistické strany Československa
PS - Pohraniční stráž
PŠP - Právnická škola pracujících
PTP - Pomocné technické prapory
SNB - Sbor národní bezpečnosti
SSP - Spartakovi skauti práce
SSSR - Svaz sovětských socialistických republik
StB - Státní bezpečnost

TNP - Tábory nucené práce

USA - United States of America (Spojené státy americké)

ÚNS - Ústavodárné národní shromáždění

ÚS - Ústavní soud ÚV KSČ - Ústřední výbor Komunistické strany Československa

Úvod

Totalitní režim se zapsal nesmazatelným písmem do vývoje českého státu a právě politické procesy k němu již od zakladatelského období neodmyslitelně patřily. Těžko snad hledat člověka, který by o tomto tématu někdy neslyšel, neboť řada procesů je notoricky známá, jako třeba proces s Miladou Horákovou a spol. či proces s jedním z hlavních představitelů KSČ Rudolfem Slánským. Existuje však velké množství dalších případů, které již nejsou tolik známé. Příliš se o nich nehovoří, a přesto právě tyto případy mohou často podat ten nejlepší obraz o podobě režimu. Tato diplomová práce je tedy zaměřena na politické procesy 50. let v Československu se zvláštním zřetelem na případ vražd v babické škole.

Toto téma jsem si vybral proto, že jsem již od svých středoškolských studií projevoval zájem o různé formy bezpráví, které bylo páčáno v zakladatelském období komunistického režimu. Právě v této době proběhly nejznámější a nejvýznamnější procesy. Při podrobnějším zkoumání celé problematiky jsem ale narazil na případy, které nebyly zcela objasněny. A tak jsem si začal klást otázku, co může být na více než šedesát let starých případech neobjasněno? Právě babický případ je zahalen největším tajemstvím a největším množstvím nezodpovězených otázek, a tak jeho výběr nebyl předmětem dlouhého uvažování.

Hlavním cílem této práce je detailní analýza střelby v babické škole a následného procesu. Problematika bude nahlížena jak z hlediska oficiálních zpráv, tak pohledem jiných autorů, jejichž názory se v mnohém liší. Dále bude pozornost věnována vyšetřování celého případu a průběhu procesu. V neposlední řadě je třeba zmínit i rehabilitaci odsouzených a dopad celé akce na jejich rodiny. Na základě prostudovaných materiálů bych rád došel k jednoznačnému závěru, zda byla akce předem naplánovaná StB, či nikoli. Dílčím cílem práce, jenž je však nezbytný pro porozumění tehdejšímu dění, pak bude nastínit politický, historický a právní vývoj se zvláštním zaměřením na ty normy, na základě kterých probíhaly politické procesy. Obecně bude pojednáno rovněž o politických procesech a jejich vývoji.

Práce je systematicky rozdělena do tří kapitol. První a druhou kapitolu lze označit jako teoretickou část, třetí kapitolu jako praktickou. První kapitola pojednává o politicko historickém vývoji v Československu po roce 1945. Dále je zde obsažena

analýza právních norem přijatých po Únoru a vývoj justice. Druhá kapitola je věnována samotným politickým procesům, jejich druhům, způsobu jejich příprav a vlivem na společnost. Stěžejní pro tuto práci je však kapitola třetí, kde je podrobně analyzován konkrétní případ, a to střelba v babické škole.

1 Právní a politicko-historický vývoj v poválečném Československu

Cílem této kapitoly není podat podrobný výklad právního a historického vývoje, ale pouze zmínit nejdůležitější mezníky, přiblížit atmosféru doby a způsob, jakým komunistická strana přebrala moc ve státě. Z hlediska právního vývoje bude věnována pozornost těm předpisům, které byly klíčové pro konání politických procesů.

1. 1 Politicko-historický vývoj v Československu po roce 1945

Pro poválečný vývoj v Československu byl klíčový odklon politické reprezentace i široké veřejnosti od západních mocností a orientace na spojení se Sovětským svazem. Předválečná politika západu a mnichovská „zrada“ byla hluboce zakořeněna.¹

Již v březnu 1945 se v Moskvě sešli k jednání zástupci západní emigrace, vedené Edvardem Benešem a představitelé komunistické emigrace, které vedl Klement Gottwald. Výsledkem těchto jednání bylo ustavení první poválečné vlády, která vydala své programové prohlášení 5. dubna 1945 v Košicích – tzv. Košický vládní program. Pro další vývoj se stal zásadním vznik Národní fronty, která sdružovala povolené politické strany. V českých zemích se jednalo o Čs. stranu národně socialistickou, Čs. lidovou, Čs. stranu sociálně demokratickou a Komunistickou stranu Československa. Na Slovensku pak působily jen dvě strany – Komunistická strana Slovenska a Demokratická strana. Každá ze stran Národní fronty měla ve vládě tři zástupce, což nahrávalo komunistům, neboť existence dvou komunistických stran zajišťovala komunistům rozhodující vliv. Kvůli neexistenci opozice se dá hovořit v letech 1945-1948 o období omezené demokracie. Silný vliv stran Národní fronty se projevoval i ve veřejné správě a v hospodářské oblasti.²

První volby v poválečném Československu se konaly 26. května 1946 a na dlouhou dobu to byly také poslední „demokratické“ volby. Volit bylo možné jen

¹ KAPLAN, Karel: *Nekrvavá revoluce*, Praha: Mladá fronta, 2009, str. 109.

² KUKLÍK Jan a kolektiv: *Vývoj česko-slovenského práva 1945-1989*, Praha: Linde, 2009, str. 11-14.

politické strany, které byly součástí Národní fronty. Pro osoby, které by se neztotožnily s žádnou z těchto stran, tu byl Gottwaldův „vynález“ v podobě bílých hlasovacích lístků, které nakonec ale výsledky voleb neovlivnily – odevzdalo je jen 32 177 voličů, což bylo jen cca 0,5 %. Ve volbách se nejsilnější stranou stala KSČ, která získala 38 % hlasů (v českých zemích 40 %), což v třísetčlenném parlamentu znamenalo 114 poslanců. KSČ tedy ve spojení se sociálními demokraty tvořila těsnou nadpoloviční většinu.³ Do čela vlády byl 2. června 1946 jmenován Klement Gottwald a začalo tak postupné získávání moci ve státě. Důležitým aspektem bylo, že komunisté měli pod kontrolou policejní složky a armádu.

Definitivním potvrzením rozhodující vlivu Sovětského svazu na československou zahraniční politiku bylo odmítnutí Marshallova plánu na obnovu Evropy v červenci roku 1947.

V průběhu roku 1947 se systém Národní fronty dostal do krize, což se nejprve projevilo na Slovensku, kde se KSS nevyrovnala s prohrou ve volbách. Vztahy mezi nekomunistickými stranami a KSČ se postupně zhoršovaly a vyhrtil je tzv. Krčmářský případ z roku 1947 (viz dále). Krize propukla i v oblasti hospodářské politiky – vázlo zásobování obyvatelstva, znárodněné podniky ztrácely konkurenceschopnost apod.

Dne 17. února 1948 propukla vládní krize. Jedním z hlavních podnětů byla situace v bezpečnostních složkách, které se více a více dostávaly pod kontrolu KSČ, což kritizovali 13. února na zasedání vlády ministři národně socialistické strany. Krize vyústila v demisi 12 nekomunistických ministrů, kterou podali 20. února 1948. Ostatní nekomunističtí ministři však demisi nepodali a vláda mohla dle ústavy pokračovat v činnosti. Začaly vznikat akční výbory Národní fronty, které prováděly personální „čistky“ od „nekomunistů“. Vznikaly rovněž lidové milice, které byly přímo podřízené vedení KSČ.

Důležitým aspektem bylo, že z rozhodování o současné krizi byl vyloučen parlament, neboť původně plánovaná schůze ÚNS byla rozhodnutím předsednictva přesunuta z 24. února až na 10. března.

Na 25. února se KSČ podařilo zorganizovat masivní shromáždění na Václavském náměstí, kde měla být vyhlášena generální stávka v případě, že prezident

³ KAPLAN, Karel, KOSATÍK, Pavel: *Gottwaldovi muži*, Praha-Litomyšl: Horáček-Paseka, 2004, str. 30-31.

Beneš nepřistoupí na Gottwaldův návrh o podobě nové vlády. Beneš však všechny požadavky akceptoval, přijal demisi nekomunistických ministrů a doplnil vládu přesně dle návrhu Klementa Gottwalda.

Únor 1948 tak představoval státní převrat, i když k němu došlo zdánlivě ústavní cestou a bez použití násilí. KSČ se tak definitivně chopila moci a byl nastolen totalitní systém. Řada poslanců krátce po únorových událostech emigrovala nebo se vzdala svého mandátu. Nový stát měl být budován v duchu „lidové demokracie“, zestátněné a centrálně plánované ekonomiky a „očisty veřejného života“. Definitivní legalizací komunistického režimu se staly parlamentní volby, které se uskutečnily 30. května 1948. K volbám byla předložena jen jedna volební kandidátka Národní fronty. KSČ ve volbách získala 70 % hlasů.

Po abdikaci prezidenta Beneše 7. června 1948 byl 14. června 1948 zvolen novým prezidentem Klement Gottwald.

KSČ se tak stala jedinou vládnoucí stranou v Československu. Veškerá moc se soustředila v rukou nejvyšších funkcionářů, kteří nepodléhali žádné formě kontroly. Neexistovala politická opozice ani nezávislý tisk, neboť KSČ věnovala ovládnutí tisku i dalších sdělovacích prostředků mimořádnou pozornost. Vše bylo pod dohledem a bylo podřízeno cenzuře. Vlivem „čistek veřejného života“ musela odejít řada příslušníků nekomunistických stran. Následně byl zaveden systém tzv. kádrové nomenklatury – spočíval ve vytvoření seznamu funkcí a lidí, které je mohou vykonávat.⁴

1. 2 Právní vývoj v Československu po roce 1948

Během let 1948-1954 se komunistům podařilo realizovat většinu svých představ o podobě „nového socialistického práva“. Bylo přijato necelých čtyři sta zákonů, které spolu se stovkami podzákoných právních norem upravovaly téměř všechny oblasti veřejného, často i soukromého života. Většina zákonů vznikala v letech 1948-1950. Rokem 1951 začala dlouhodobá stagnace tvorby právních norem. Pro porovnání uvedme, že od března roku 1948 bylo přijato 151 zákonů, v roce 1949 pak 86 zákonů a v roce 1950 už jen 69 zákonů. V roce 1951 bylo přijato 22 zákonů a v roce 1952 celkem

⁴ KUKLÍK, Jan a kolektiv: *Vývoj česko-slovenského práva 1945-1989*, Praha: Linde, 2009. str. 107-117.

38 zákonů. Charakteristický byl minimální výskyt ústavních zákonů, neboť v letech 1951-1952 byl přijat pouze jediný. Neustále však stoupal počet podzákoných předpisů. Každodenní život tak byl ovládán nepřehlednou spleť vyhlášek, směrnic a interních pokynů, které vytvářel byrokratický státní aparát, a navíc se v nich navzájem překrývaly kompetence.⁵

Pro toto období je charakteristický přesun normotvorné činnosti na orgány exekutivy, vznik zákonných předloh mimo zákonodárné orgány a samozřejmě také inspirace v sovětské právní úpravě. Zákony běžně nebyly dodržovány, nebo byly jejich výklad a aplikace extenzivní a nepřiměřeně tvrdé. Výjimkou nebyly orgány či organizace, které rozhodovaly o osudech lidí, aniž by k tomu měly zákonný podklad. Ale i přes to se „socialistická zákonost“ stala jedním z hlavních pilířů totalitního režimu a jedním z nejúčinnějších způsobů perzekuce nepohodlných osob a nepřátel režimu.⁶

Bezprostředně po 25. únoru 1948 nebyla přijata žádná norma, která budila zdání nového státoprávního uspořádání. Tímto krokem chtěli komunisté širokou veřejnost přesvědčit o tom, že nedošlo k žádnému převratu a krize byla vyřešena v souladu s ústavou a zákony. Již 21. července 1948 se však ukázalo, že se o převrat jednalo – zákonem č. 213/1948 Sb. „o úpravě některých poměrů na ochranu veřejných zájmů“ došlo ke zpětné konvalidaci a dokonání bezpráví, které bylo napácháno od 20. února 1948 činností „akčních výborů“.⁷

Obecně lze zákony po komunistickém převratu dělit do tří skupin. Hlavní právní normou je Ústava 9. května, zákony vydané na jejím základě a volební zákony. Poté byly klíčové zvláštní normy trestního práva a předpisy upravující postavení bezpečnostních složek a justice. V neposlední řadě je také třeba zmínit zákony znárodňovací.⁸

Smyslem této podkapitoly však není obeznámit čtenáře se všemi právními normami, které byly v tomto období přijaty, ale pouze blíže přiblížit ty, jež pomohly

⁵ PLACHÝ, Jiří: *Některé aspekty vývoje právního řádu v Československu v letech 1948-1954*, In: VOREL, Jaroslav, Alena ŠIMÁNKOVÁ a Lukáš BABKA: *Československá justice v letech 1948-1953 v dokumentech, Díl II*. Praha: ÚDV, 2004, str. 28.

⁶ *Tamtéž*.

⁷ *Tamtéž*.

⁸ *Tamtéž*, str. 13- 20.

komunistům ovládnout justici a staly se nástrojem, kterým bylo možné vypořádat se s „nepřáteli režimu“ pomocí politických procesů.

1. 2. 1 Zákon č. 75/1948 Sb. „o volbách do Národního shromáždění“

Na základě tohoto volebního zákona proběhly dne 30. května 1948 parlamentní volby. Zákon počítal s možností účasti více subjektů ve volbách. Komunisté však nechtěli připustit, že by ve volbách neměli většinu, proto problém vyřešili jednotnou kandidátkou „Obrozené Národní fronty“ a faktickým znemožněním podání kandidátek jiných. Zákon neumožňoval odevzdání „bílých lístků“ a také bylo stanoveno, že „*škrtý, výhrady a jiné změny nemají účinku*“. Ani to však komunistům nestačilo, proto bylo třeba přidat ustanovení, že z výkonu volebního práva jsou vyřazeny osoby, které akční výbory v únoru 1948 vyobcovaly z veřejného života, nebo osoby, proti nimž je vedeno obnovené retribuční řízení.⁹

„(1) Překážka výkonu práva volebního budiž poznamenána ve stálých seznamech voličských u zápisu

d) osob, odsouzených podle dekretu presidenta republiky ze dne 4. října 1945, č. 105 Sb., o očistných komisích pro přezkoumání činnosti veřejných zaměstnanců, ve znění zákona ze dne 16. května 1946, č. 130 Sb., a zákona ze dne 19. prosince 1946, č. 247 Sb., i když nález nenabyl ještě právní moci; na Slovensku pak osob, o nichž jako o státních nebo jiných veřejných zaměstnancích po provedeném prověřovacím řízení nebylo rozhodnuto, že se ponechávají v dosavadním služebním postavení při zachování všech služebních a platových nároků, jakož i osob, jimž jako poživatelům odpočivných a zaopatřovacích platů po témž řízení nebyly ponechány odpočivné a zaopatřovací platy v dosavadní výši, i když rozhodnutí o prověření nenabyl ještě právní moci;

e) osob, které akční výbory Národní fronty vyřadily z veřejného a politického života, protože jsou odsouzeny nebo proti nim jest vedeno trestní řízení podle zákona na ochranu republiky, nebo se provinily proti lidovědemokratickému řádu, nebo činně a vědomě usilovaly o hospodářský rozvrat, nebo zneužívaly své veřejné nebo politické funkce ke svému obohacení, zejména přijímáním úplatků.“¹⁰

1. 2. 2 Ústava 9. května 1948

Po skončení 2. světové války byla v Československu z důvodu zachování právní kontinuity obnovena platnost ústavy z roku 1920 (č. 121/1920 Sb.). Bylo ale jasné, že se

⁹ *Tamtéž.*

¹⁰ Zákon č. 75/1984 Sb. *O volbách do národního shromáždění*, In: [online]. [cit. 2015-01-21]. Dostupné na: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1948-75#hlava1>

jedná jen o provizorní řešení a bude nutné z důvodu státoprávních změn přijmout novou ústavu. A právě to se stalo hlavním úkolem nově zvoleného Národního shromáždění roku 1946. Během diskusí o podobě nové ústavy připadaly v úvahu dvě koncepce – upravit ústavu z roku 1920, nebo vytvořit zcela novou ústavu. Ke střetům docházelo především mezi názory KSČ a stranou národních socialistů. Únorové události však probíhající diskuse vyřešily a bylo v zásadě rozhodnuto, jaký názor bude v ústavě prosazen.

Nová ústava byla přijata ÚNS 9. května jako ústavní zákon č. 150/1948 Sb. Prezident Beneš ji v důsledku svého nesouhlasu s některými jejími články odmítl podepsat. V červnu roku 1948 však prezident Beneš odstoupil a ústavní listinu tak podepsal Klement Gottwald ještě jako předseda vlády.

Po formální stránce se členila na prohlášení, 12 článků, v nichž byly vyjádřeny základní ústavní zásady, a na podrobná ustanovení ústavy, která byla tvořena 10 kapitolami a 178 paragrafy. Preambule reflektovala ideologii nového režimu – *„československý lid je pevně rozhodnut vybudovat osvobozený stát jako lidovou demokracii, která nám zajistí pokojnou cestu k socialismu“*.¹¹

Vzhledem k tomu, že komunistický návrh ústavy vznikal ještě v předúnorové době, tak nová ústava vycházela z ústavy z roku 1920, která formálně upravovala základní demokratické principy, základní práva i svobody občanů, základní instituty parlamentní demokracie i princip dělby moci. Československo bylo proklamováno jako lidově demokratická republika, ale název státu se nezměnil (ke změně došlo až ústavou roku 1960). Státní moc měl dle ústavy vykonávat svrchovaný lid prostřednictvím volených zastupitelských sborů, ale zároveň zůstalo formální dělení moci na výkonnou, zákonodárnou a soudní. V ústavě byly upraveny také hospodářské otázky, které získaly definitivní podobu zákonem č. 241/1948 Sb. „o prvním pětiletém plánu“, čímž byl přijat princip státního plánování.¹² Hospodářství mělo být založeno na znárodnění nerostného bohatství, průmyslu, velkoobchodu a peněžnictví. Ústava také výslovně hovořila o *„jednotném státu dvou rovnoprávných slovanských národů“* Čechů a Slováků. Stát zaručoval svým občanům, bez rozdílu pohlaví, základní občanská práva a svobody

¹¹ KUKLÍK, Jan a kolektiv: *Vývoj česko-slovenského práva 1945-1989*, Praha: Linde, 2009. str. 117-122.

¹² PLACHÝ, Jiří: *Některé aspekty vývoje právního řádu v Československu v letech 1948-1954*, In: VOREL, Jaroslav, Alena ŠIMÁNKOVÁ a Lukáš BABKA. *Československá justice v letech 1948-1953 v dokumentech, Díl II*. Praha: ÚDV, 2004, str. 13-20.

včetně nového katalogu sociálních práv, ale zároveň vymezil dvě občanské povinnosti – obranu státu a práci ve prospěch celku. Volební právo do jednokomorového Národního shromáždění mělo být obecné, rovné, přímé a tajné. Dále byla stanovena nezávislost soudní moci, přičemž se počítalo vedle soudců z povolání i se soudci z lidu, kteří měli rovnoprávné postavení. V rámci „podrobných ustanovení ústavy“ pak byly jednotlivé základní články blíže rozvedeny. Ústava deklarovala zásadu rovnosti občanů před zákonem, základní občanská práva a svobody – svobodu domovní, osobní, listovní tajemství, svobodu pobytu, svobodu svědomí a náboženského vyznání, svobodu shromažďovací či spolčovací.¹³

Nové ideové pojetí ale dávalo mnohým institutům zcela nový rozměr. Řada občanských práv a svobod, které byly deklarovány ústavou, v následujících letech nebyly státní mocí respektovány nebo byly omezovány normami nižší právní síly, a tudíž měla ústava pouze formální význam.¹⁴ V praxi tak byla často obcházena a uzpůsobována sovětskému vzoru, čemuž napomáhala neexistence Ústavního soudu, likvidace Nejvyššího správního soudu a ovládnutí formálně nezávislého soudnictví komunistickou stranou.

Přestože se stále více projevoval rozpor mezi „ústavou na papíře“ a jejím uplatňováním v praxi, tak z politických a propagandistických důvodů se dlouho neuvažovalo o její novelizaci.¹⁵

1. 2. 3 Předpisy upravující postavení bezpečnostních složek

Ovládnutí bezpečnostních složek bylo jedním z hlavních cílů komunistické politiky ještě před únorem 1948. Právní postavení Sboru národní bezpečnosti, který fakticky existoval od roku 1945, upravoval zákon č. 149/1947 Sb. „o Národní bezpečnosti“. Bezpečnost sehrála v únorových dnech jednu z klíčových rolí a byla zcela pod vlivem KSČ. Po Únoru tak bylo nutné přijmout nový zákon – č. 286/1948 Sb. „o Národní bezpečnosti“. Tento zákon v rámci SNB posiloval pravomoci StB.¹⁶

¹³ KUKLÍK Jan a kolektiv: *Vývoj česko-slovenského práva 1945-1989*, Praha: Linde, 2009. str. 117-122.

¹⁴ PLACHÝ, Jiří: *Některé aspekty vývoje právního řádu v Československu v letech 1948-1954*, In: VOREL, Jaroslav, Alena ŠIMÁNKOVÁ a Lukáš BABKA. *Československá justice v letech 1948-1953 v dokumentech, Díl II*. Praha: ÚDV, 2004, str. 13-20.

¹⁵ KUKLÍK, Jan a kolektiv: *Vývoj česko-slovenského práva 1945-1989*, Praha: Linde, 2009. str. 117-122.

¹⁶ PLACHÝ, Jiří: *Některé aspekty vývoje právního řádu v Československu v letech 1948-1954*, In: VOREL, Jaroslav, Alena ŠIMÁNKOVÁ a Lukáš BABKA. *Československá justice v letech 1948-1953 v dokumentech, Díl II*. Praha: ÚDV, 2004, str. 13-20.

1. 2. 4 Zákon č.50/1923 Sb. ve znění novel „na ochranu republiky“

Na základě tohoto prvorepublikového zákona proběhla první vlna perzekuce po Únoru, když nejvíce lidí bylo odsouzeno za přípravu úkladů o republiku, za rušení obecného míru, za šíření nepravdivých zpráv či za neoznámení trestných činů.¹⁷ Velmi často byla tato zákonná úprava překonávána přizpůsobovaným extenzivním výkladem skutkových podstat a bylo používáno „notoriety“ jako jediného důkazu pro zjištění subjektivní i objektivní stránky zločinu. Například nedovolené přechody hranic, které byly do té doby postižitelné jen jako správní přestupek stíhaný okresním národním výborem, byly krátce po Únoru postižitelné už jako pokus zločinu přípravy úkladů o republiku podle § 2 zák. č. 50/1923 Sb. a toto jednání bylo kvalifikováno stejně jako pozdější nejtěžší zločin velezrady dle § 1/2 zák. č. 231/1948 Sb.¹⁸ Nejčastěji se v zákoně objevuje trest těžkého žaláře, naopak trest smrti se v původním zákoně neobjevuje ani v případě vojenské zrady.

§ 6

Vojenská zrada

„1. Kdo za války opatřuje nepříteli nějaký prospěch nebo způsobí škodu branné moci nebo vojenským podnikům republiky nebo jejího spojence, příslušník republiky, který za války koná službu v nepřátelském vojsku, trestá se za zločin těžkým žalářem od tří do pěti let, za okolností zvláště přitěžujících těžkým žalářem od pěti do dvaceti let nebo na doživotí.

2. Stejně se trestá:

kdo vyzradí cizí moci nebo nepříteli skutečnost, že opatření nebo předmět, jež mají zůstat utajeny pro obranu republiky,

kdo vyzvidá takovou skutečnost, opatření nebo předmět, aby je vyzradil přímo nebo nepříteli cizí moci,

kdo za těmito účely s někým se spolčí nebo vejde ve styk přímý nebo nepřímý s cizí mocí nebo s cizími činiteli, zejména vojenskými nebo finančními.“¹⁹

V důsledku sudetoněmeckého ohrožení republiky byl v roce 1936 vydán zákon č. 30, který doplnil zákon na ochranu republiky a připustil u § 6 odst. 2 trest smrti.²⁰

¹⁷ KAPLAN, Karel, PALEČEK, Pavel: *Komunistický režim a politické procesy v Československu*, Brno: Barrister & Principal, 2001, str. 41.

¹⁸ FABŠIČOVÁ, Marta, VALIŠ, Zdeněk: *Státní prokuratura a Státní soud v dokumentech*, In: VOREL, Jaroslav a Alena ŠIMÁNKOVÁ. *Československá justice v letech 1948-1953 v dokumentech, Díl I*. Praha: ÚDV, 2003, s. 15-19.

¹⁹ § 6 zákona č. 50/1923 Sb. *na ochranu republiky*. In: [online]. [cit. 2015-01-23]. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzgizv6njqfuya>

²⁰ FABŠIČOVÁ, Marta, VALIŠ, Zdeněk: *Státní prokuratura a Státní soud v dokumentech*. In: VOREL, Jaroslav a Alena ŠIMÁNKOVÁ. *Československá justice v letech 1948-1953 v dokumentech, Díl I*. Praha: ÚDV, 2003, s. 15-19.

1. 2. 5 Zákon č. 231/1948 Sb. „na ochranu lidově demokratické republiky“

Tento zákon nahrazoval dosud platný zákon č. 50/1923 Sb. ve znění novel „na ochranu republiky“. Společně s ním byl přijat i zákon č. 232/1948 Sb., jímž se zřizoval Státní soud, který soudil trestné činy podle zákona na ochranu lidově demokratické republiky. Oba zákony měly svou vnější formou připomínat zákony z dob první republiky – zákon č. 50/1923 Sb. „o ochraně republiky“ a zákon č. 51/1923 Sb. „o Státním soudu“. Jejich obsah a především uvedení do praxe byl pro mnohé šokující a staly se symbolem komunistické represe a útlaku.²¹

Zákon „na ochranu lidově demokratické republiky“ do značné míry vycházel z prvorepublikového zákona na ochranu republiky ve znění novel a z retribučních dekretů. Hlavním účelem zákona bylo stíhání odpůrců komunistického režimu a jejich tvrdé potrestání. Projevila se v něm také nová politická podstata nového režimu, protože chráněn neměl být jen stát a jeho územní celistvost, ale i „lidově demokratické zřízení“.²²

Nejčastěji používanými trestními ustanoveními se staly § 1 a § 5, jejichž výklad v podání Státního soudu umožňoval kvalifikovat jako tyto skutky téměř jakékoliv jednání.

§ 1

Velezrada

(1) Kdo se pokusí:

- a) zničit samostatnost nebo ústavní jednotnost republiky,*
- b) odtrhnout od republiky část jejího území,*
- c) zničit nebo rozvrátit lidově demokratické zřízení nebo společenskou nebo hospodářskou soustavu republiky, zaručené ústavou, nebo*
- d) násilím znemožnit ústavní činnost presidenta republiky nebo jeho náměstka, zákonodárného sboru nebo vlády (sboru pověřenců), bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od deseti do pětadvaceti let nebo na doživotí.*

(2) Stejně bude potrestán, kdo se k činu uvedenému v odstavci 1 s někým nebo vejde v přímý nebo nepřímý styk s cizí mocí nebo s cizími činiteli.

(3) Smrtí bude viník potrestán:

- a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 nebo 2 za branné pohotovosti státu nebo v době ozbrojeného napadení republiky,*

²¹ PLACHÝ, Jiří: *Některé aspekty vývoje právního řádu v Československu v letech 1948-1954*, In: VOREL, Jaroslav, Alena ŠIMÁNKOVÁ a Lukáš BABKA. *Československá justice v letech 1948-1953 v dokumentech, Díl II*. Praha: ÚDV, 2004, str. 13-20.

²² KUKLÍK, Jan a kolektiv. *Vývoj česko-slovenského práva 1945-1989*, Praha: Linde, 2009. str. 146-166.

- b) byly-li takovým činem zvláštní měrou ohroženy samostatnost, ústavní jednotnost nebo územní celistvost republiky, její lidově demokratické zřízení, společenská nebo hospodářská soustava, zaručené ústavou, nebo byla-li znemožněna ústavní činnost presidenta republiky nebo jeho náměstka, zákonodárného sboru nebo vlády (sboru pověřenců),
- c) bylo-li k takovému činu užito branné moci nebo na vojenský způsob organisovaného sboru nebo byly-li k takovému činu sbírány nebo organisovány branné nebo pomocné síly nebo hromaděny zbraně neb střelivo,
- d) byl-li při takovém činu kladen násilný odpor branné moci nebo ozbrojenému sboru, nebo
- e) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.

§ 5

Vyzvědačství

- (1) Kdo vyzvídá státní tajemství v úmyslu vyzraditi je vízí moci, nebo kdo je cizí moci přímo nebo nepřímo vyzradí, nebo kdo se k takovému činu s někým spolčí nebo vejde v přímý nebo nepřímý styk s cizí mocí nebo s cizími činiteli, nebo kdo vejde ve styk s organizací, jejímž účelem je vyzvídati státní tajemství, v úmyslu její snahy podporovati, bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od deseti do pětadvaceti let nebo na doživotí.
- (2) Smrtí bude viník potrestán:
 - a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 za branné pohotovosti státu nebo v době ozbrojeného napadení republiky,
 - b) dopustí-li se takového činu, ač mu povinnost uchovávatí státní tajemství byla výslovně uložena,
 - c) dopustí-li se takového činu jako člen organisace, jejímž účelem je vyzvídati státní tajemství
 - d) týká-li se takový čin státního tajemství zvláště důležitého,
 - e) dopustí-li se takového činu po výdělečném způsob nebo páchal-li takový čin po delší dobu nebo ve značném rozsahu nebo způsobem zvláště nebezpečným, nebo
 - f) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.
- (3) Státním tajemstvím se rozumí skutečnost, opatření nebo předmět, jež vláda tají v důležitém zájmu republiky, zejména v zájmu politickém, vojenském nebo hospodářském, nebo jež v takovém zájmu mají zůstatí utajeny před cizí mocí nebo před cizími činiteli.²³

Zločin úkladů o republiku dle § 1 zák. č. 50/1923 Sb. předpokládal na straně pachatele násilí. Zákon č. 231/1948 Sb. nahrazuje pojem „úklady o republiku“ pojmem „velezrada“ a zároveň stanovuje, že násilí již není třeba. Trestní sazby byly někde zvýšeny až na trojnásobek a trest smrti, který bylo možné dle prvorepublikového zákona

²³ § 1 a §5 zákona č. 231/1948 Sb. na ochranu lidově demokratické republiky, In: [online]. [cit. 2015-01-25]. Dostupné na:

<https://www.beck-online.cz/bo/chapterview document.seam?documentId=onrf6mjzggq4f6mrtgawtc>

uložit jen za kvalifikovanou vojenskou zradu, byl zaveden pro celou řadu trestných činů – velezrada, vyzvědačství, zločin válečného škůdnictví, zločin válečné zrady, zločin útoku na život ústavních činitelů, zločin tělesného poškození ústavních činitelů. Zákon upravil novou skutkovou podstatu, a to v § 40 – „zločin neoprávněného opuštění republiky a neuposlechnutí výzvy k návratu“ s trestní sazbou od 1 do 5 let těžkého žaláře.²⁴

Celkově lze zhodnotit, že tento zákon obsahoval málo přesné formulace skutkových podstat, což umožňovalo extenzivní výklad a také daleko širší trestní postih. Jednání dříve beztrestné se tak stalo rázem nejtěžším trestným činem.²⁵ Zákon č. 231 byl platný pouze do přijetí nového trestního zákona v roce 1950, který ho svým obsahem nahrazoval.²⁶

1. 2. 6 Zákon č. 232/1948 Sb. „o Státním soudu“

Tímto zákonem byl zřízen Státní soud a Státní prokuratura. Státní soud byl příslušný k řízení o trestných činech dle zák. č. 231/1948 Sb. „na ochranu lidově demokratické republiky“, za které bylo možno uložit trest smrti či trest odnětí svobody delší než 10 let, nebo v případech, kdy to navrhl veřejný žalobce. Státní soud a Státní prokuratura měly působnost pro celé území republiky a jejich pobočky vznikly v Brně a v Bratislavě. Jednotlivé senáty Státního soudu ale často dojížděly v rámci „propagandistické údernosti“ do venkovských měst přímo do míst, kde došlo k „trestným činům“. Do nových funkcí Státního soudu a Státní prokuratury byli dosazováni „politicky vyspělí“ právníci. U Státního soudu však působila i řada soudců, kteří se odmítali podřídit nově nastoleným pořádkům a vynášet požadované rozsudky. Jedním z nich byl JUDr. R. Hartych, který byl odsouzen na 18 let odnětí svobody, protože odmítl „soudit třídně“ a neplnil příkazy R. Slánského. Dalšími „nespolupracujícími soudci“ byli JUDr. R. Ritt, E. Pelhřimovský, J. Řehák, J. Prášek, L.

²⁴ FABŠIČOVÁ, Marta, VALIŠ, Zdeněk: *Státní prokuratura a Státní soud v dokumentech*, In: VOREL, Jaroslav a Alena ŠIMÁNKOVÁ. *Československá justice v letech 1948-1953 v dokumentech, Díl I.* Praha: ÚDV, 2003, str. 15-19.

²⁵ *Tamtéž.*

²⁶ PLACHÝ, Jiří: *Některé aspekty vývoje právního řádu v Československu v letech 1948-1954*. In: VOREL, Jaroslav, Alena ŠIMÁNKOVÁ a Lukáš BABKA. *Československá justice v letech 1948-1953 v dokumentech. Díl II.* Praha: ÚDV, 2004, str. 13-20.

Engelsmann. Vedoucí Státního soudu JUDr. B. Ziegler si vynutil, že musejí z justice odejít.²⁷

Státní soud byl podle tohoto zákona nejdůležitějším soudním orgánem pro provádění politicky motivovaných řízení – podle § 17 mu náleželo „konati řízení a rozhodování o těchto trestních činech podle zákona z 6. října 1948, č. 231 Sb. „na ochranu lidově demokratické republiky“.

Státní soud se skládal z prezidenta, viceprezidentů, občanských a vojenských soudců a soudců z lidu. Uplatňoval se u něj institut vyšetřujícího soudce, kterého ze soudců Státního soudu jmenoval jeho prezident. Rozhodovalo se v pětičlenných senátech, které byly složeny z předsedy, dvou profesionálních soudců a dvou soudců z lidu. Do čela veřejné žaloby byl postaven státní prokurátor, který byl podřízen přímo ministru spravedlnosti. Samotný proces probíhal podle trestního řádu z roku 1873 ve znění pozdějších předpisů, který byl modifikován zákonem č. 212/1948 Sb. „o Státním soudu“.²⁸

Dne 1. 11. 1952 došlo ke zrušení Státního soudu a Státní prokuratury a jejich agendu převzaly krajské soudy a krajské prokuratury, dále vyšší vojenské soudy a vyšší vojenské prokuratury. Od 1. 1. 1953 do 3. 12. 1956 přebíral tuto agendu Nejvyšší soud, pokud rozhodoval jako soud prvního stupně pro „těžké politické delikty“.

Tento zákon porušil všechny dosud platné zákonné a morální principy justice a spravedlnosti a nezávislosti soudu. Soudy byly degradovány na výkonný orgán KSČ, orgánů Ministerstva vnitra ČSR, Ministerstva spravedlnosti ČSR a Státní bezpečnosti. Tím se stal nástrojem politické represe, perzekuce a masové nezákonnosti, jímž bylo v letech 1948-1952 za „trestné činy“ politické povahy odsouzeno téměř 27 000 osob.²⁹

1. 2. 7 Zákon č. 319/1948 Sb. „o zlidovění soudnictví“

Tento zákon přinesl výraznou změnu v organizaci justice. Kromě zlidovění sledoval zákon také zlevnění a zefektivnění soudnictví. Zaváděl dvojinstanční řízení, namísto dosavadního trojinstančního. Byly zrušeny zemské soudy, Okresní a Krajský

²⁷ FABŠIČOVÁ, Marta, VALIŠ, Zdeněk: *Státní prokuratura a Státní soud v dokumentech*, In: VOREL, Jaroslav a Alena ŠIMÁNKOVÁ. *Československá justice v letech 1948-1953 v dokumentech. Díl I.* Praha: ÚDV, 2003, s. 15-19.

²⁸ KUKLÍK, Jan a kolektiv: *Vývoj česko-slovenského práva 1945-1989*, Praha: Linde, 2009. str. 146 -166.

²⁹ FABŠIČOVÁ, Marta, VALIŠ, Zdeněk: *Státní prokuratura a Státní soud v dokumentech*, In: VOREL, Jaroslav a Alena ŠIMÁNKOVÁ. *Československá justice v letech 1948-1953 v dokumentech. Díl I.* Praha: ÚDV, 2003, s. 15-19.

soud obchodní v Praze, pracovní soudy, rozhodčí soudy, porotní soudy a soudy mládeže. V zásadě tak měla být soudní organizace soustředěna na okresní a krajské soudy a Nejvyšší soud. „Zlidovění“ se pak projevilo tak, že v soudních senátech zasedali „soudci z lidu“ – laici. Tímto počinem měl být zajištěn třídní přístup, protože soudci z lidu měli být vybíráni z řad „dělnické třídy“, která se měla řídit především třídním instinktem.³⁰ „Soudci z lidu“ měli ve všech stupních (okresní soudy, krajské soudy, Nejvyšší soud) převahu nad soudci z povolání a jejich hlasy byly rovnocenné. Tímto počinem tak získala „dělnická třída“ naprostou kontrolu nad justicí.

Společně s tímto zákonem byly přijaty i další navazující právní normy. Zákon č. 320/1948 Sb. „o územní organizaci krajských a okresních soudů“ přizpůsobil organizaci soudů stávajícímu krajskému zřízení. Zákon č. 321/1948 Sb. „o Sboru uniformované vězeňské stráže“ a zákon č. 322/1948 Sb. „o advokacii“, podle kterého byl výkon advokacie závislý na členství v krajských sdruženích advokátů.³¹

1. 2. 8 Zákon č. 247/1948 Sb. „o táborech nucené práce“

System táboreŋ nucených prací existoval v komunistickém Československu v letech 1948-1954. Přijetí zákona z 25. října 1948 urychlily projevy nespokojenosti s komunistickým režimem po smrti E. Beneše a nedostatek pracovních sil v dolech a těžkém průmyslu. Na Slovensku existovaly zvláštní pracovní tábory již od března 1948 a byly vytvářeny na základě nařízení SNR č. 7/1948 Sb.

Do táborů byli zařazováni odsouzení pachatelé trestných činů a přestupků, dále pak osoby, které se „provínily“ svým sociálním původem. Tak byli označováni „třídní nepřátelé“ – bývalí podnikatelé, živnostníci, „kulaci“ a příslušníci „buržoazní“ inteligence. Zákon je označoval jako osoby „ohrožující výstavbu lidově demokratického zřízení a hospodářský život a zvláště veřejné zásobování“. Poslední skupinou pak byly osoby „prací se vyhýbající“. Do tábora bylo možné zařadit jen osobu tělesně a duševně způsobilou ve věku 18-60 let. Za zmínku též stojí „vyhledávání“ vhodných osob pro zařazení do TNP, na kterém se podílely orgány SNB, národní výbory, orgány národní fronty, úřady ochrany práce, odbory, Svaz jednotných zemědělců a Svaz mládeže. Proti

³⁰ KUKLÍK, Jan a kolektiv: *Vývoj česko-slovenského práva 1945-1989*, Praha: Linde, 2009. str. 166-169.

³¹ PLACHÝ, Jiří: *Některé aspekty vývoje právního řádu v Československu v letech 1948-1954*, In: VOREL, Jaroslav, Alena ŠIMÁNKOVÁ a Lukáš BABKA. *Československá justice v letech 1948-1953 v dokumentech, Díl II*. Praha: ÚDV, 2004, str. 13-20.

těmto vytipovaným „třídním nepřátelům“ směřovala zvláštní akce nazvaná T-43, která měla v roce 1949 přivést do TNP desetitisíce osob. Akce se však v plánovaném rozsahu nerealizovala.

O zařazení do tábora rozhodovaly zvláštní komise vytvářené krajskými národními výbory. Doba pobytu v táboře se pohybovala od 3 měsíců do 2 let, ale mohla být i opakovaně prodloužena. Spolu se zařazením do tábora se používalo i „vedlejších opatření“ – nucené vyklizení bytu, uvalení národní správy na majetek či odejmutí živnostenského oprávnění. Po propuštění pak často následovalo úřední určení místa pobytu, které se ve většině případů lišilo od předchozího bydliště. Po pobytu v táboře byl tak návrat do běžného života značně problematický.

Do poloviny roku 1949 bylo zřízeno 15 táborů a další byly zřizovány v letech 1950-1951. Mezi nejznámější TNP patřily Kladno, Dolní Jiřetín, Vojna u Příbrami, Ostrava-Kunčice, Oslavany či Jáchymov. Pro bývalé důstojníky a vojáky byl zřízen zvláštní tábor Mírov. Pro ženy byly TNP zřizovány odděleně.

Právní rámec zařazování osob do táborů se změnil po přijetí trestního zákona a trestního zákona správního.³²

§ 36

Zařazení do tábora nucené práce.

(1) Kdo trestným činem projevil nepřátelství k lidově demokratickému řádu a za výkonu trestu neprokázal svou práci a svým chováním polepšení opravňující k naději, že povede řádný život pracujícího člověka, může být po odpykání celého trestu dočasně odnětí svobody zařazen do tábora nucené práce na tři měsíce až dvě léta.

(2) Do tábora nucené práce nelze zařadit osobu mladší než osmnáct let.³³

Na základě tohoto ustanovení zákona byla osoba zařazena do tábora zvláštní komisí krajských soudů a to na návrh prokurátora.

Pro zařazení do TNP byl však důležitějším předpisem trestní zákon správní. Tento zákon v § 12 stanovil, že trest odnětí svobody může být vykonán v táboře nucených prací, pokud bylo *ze spáchání přestupku patrné, že jím byl nebo měl být projeven nepřátelský postoj k lidově demokratickému řádu republiky nebo k její*

³² KUKLÍK, Jan a kolektiv: *Vývoj česko-slovenského práva 1945-1989*, Praha: Linde, 2009. str. 166-169.

³³ § 36 zákona č. 247/1948 Sb. *o táborech nucené práce*, In: [online]. [cit. 2015-01-27]. Dostupné na: <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/projekty/usmrceni-hranice/dokumenty/zakon86-87-1950.pdf>

socialistické výstavbě. O zařazení do TNP rozhodovaly trestní komise krajských národních výborů.³⁴

1. 2. 9 Trestní zákon – zák. č. 86/1950 Sb.

Předpisy o obnovení právního pořádku měly zásadní vliv na podobu trestního práva v letech 1945-1948. Tyto předpisy v zásadě znamenaly, že velká část trestního práva byla založena na prvorepublikové podobě trestně právních norem a nebyla tedy odstraněna dualita trestněprávních předpisů platících v českých zemích a na Slovensku. Změna ve vývoji trestního práva měla přinést až „právní dvouletka“ a jedním z jejích plodů je právě trestní zákon.³⁵

Charakteristickým znakem bylo opuštění původní středoevropské právní kultury a ovlivnění sovětským právem s třídním přístupem. Nově se tak nehovoří o „zločinu“, ale o „trestném činu“, který je definován jako čin nebezpečný pro společnost. Tato nebezpečnost pro společnost se měřila s ohledem na účel trestního zákona. Kritérium nebezpečnosti trestného činu se pak promítalo i do výměry trestu, kde se přihlíželo k míře zavinění, k osobě pachatele i k přitěžujícím a polehčujícím okolnostem. Trestná jednání, která byla pro společnost méně nebezpečná, se označovala jako přestupky a ty byly upraveny zejména v trestním zákoně správním.

Účelem trestního zákona bylo „chránit lidově demokratickou republiku, její socialistickou výstavbu, zájmy pracujícího lidu a jednotlivce a výchova k dodržování pravidel socialistického soužití“.

Samotný zákon byl rozdělen na část obecnou a část zvláštní. V obecné části se zákon zabývá definicí trestného činu, zaviněním a formami trestné činnosti. Nově byla definována nutná obrana a krajní nouze. Nově byl stanoven také účel trestu – kombinace potrestání pachatele, jeho převýchovy, zabránění další trestné činnosti a výchovné působení na společnost – to vše ale bylo podmíněno třídním přístupem. Tresty se dělily na hlavní (trest smrti, odnětí svobody a nápravná opatření) a vedlejší (ztráta čestných občanských práv, ztráta státního občanství, vyloučení z vojska, ztráta vojenské hodnosti, peněžitý trest, propadnutí jmění či věci, zákaz pobytu, zákaz činnosti, vyhoštění, uveřejnění rozsudku). Platilo, že vedlejší trest bylo možné udělit jen

³⁴ KUKLÍK, Jan a kolektiv: *Vývoj česko-slovenského práva 1945-1989*, Praha: Linde, 2009. str. 166-169.

³⁵ *Tamtéž*, str. 66-69.

spolu s trestem hlavním. Zvláštní část trestního zákona byla rozdělena do deseti hlav. Její systematika reflektovala, jaký význam se přikládá ochraně jednotlivých zájmů – na prvním místě byl stát se svou marxistickou ideologií, vládnoucí režim a jeho společenské, sociální a hospodářské uspořádání. Až poté následuje ochrana života a zdraví jednotlivce a jeho majetku.³⁶

Nový trestní zákon rušil zákon č. 231/1948 Sb. „na ochranu lidově demokratické republiky“ a nahrazoval jej. Vyznačoval se značně širokými formulacemi jednotlivých trestných činů, které pak nechávaly dostatek prostoru pro nepřiměřeně tvrdou aplikaci v praxi. Zákonodárce se ani nesnažil zastříti třídní charakter zákona, neboť účelem zákona nebyla převýchova pachatele, ale zneškodnění nepřítele pracujícího lidu.³⁷

1. 2. 10 Zákon o trestním řízení soudním – zák. č. 87/1950 Sb.

Tento zákon rušil trestní řád z roku 1873 a uherské procesní předpisy z roku 1896. Stejně jako v řadě zákonů této doby je i zde velmi patrný sovětský vliv. O účelu zákona pojednává § 1 – projednávání trestních věcí u soudu má vychovávat občany „*k ostražitosti vůči nepřátelům pracujícího lidu a jiným rušitelům jeho budovatelského úsilí a k plnění občanských povinností.*“

Trestní řád upravoval především jednotlivá stádia trestního řízení – přípravné řízení, hlavní líčení před soudem, odvolací řízení a řízení o mimořádných opravných prostředcích. Nová podoba trestního řízení byla ovlivněna sovětským vzorem, což se nejvíce projevilo v přípravném řízení a v roli prokurátora. Právě prokurátor měl v celém trestním řízení rozhodující úlohu, ať už se jednalo o státního či okresního prokurátora. Prokurátor společně s orgány národní bezpečnosti konal přípravné řízení.³⁸ Jeho nová funkce však nekončila podáním obžaloby a přípravami procesu. Patřilo k ní i vypracování procesního plánu, plánu technických opatření, plánu organizace hlavního přelíčení, a protože monstrprocesy často nebyly vedeny v soudních budovách, tak také plán uspořádání scény.³⁹

³⁶ *Tamtéž*, str. 166-169.

³⁷ PLACHÝ, Jiří: *Některé aspekty vývoje právního řádu v Československu v letech 1948-1954*, In: VOREL, Jaroslav, Alena ŠIMÁNKOVÁ a Lukáš BABKA: *Československá justice v letech 1948-1953 v dokumentech. Díl II.* Praha: ÚDV, 2004, str. 13-20.

³⁸ KUKLÍK, Jan a kolektiv: *Vývoj česko-slovenského práva 1945-1989*, Praha: Linde, 2009, str. 166-169.

³⁹ RÁZEK, Adolf: *StB + justice, nástroje třídního boje v akci BABICE*, Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2002, str. 160.

Tehdejší ministr spravedlnosti JUDr. Štefan Rais v projevu, který přednesl na poradě k zavedení zákona o trestním řízení soudního a trestního zákona, zdůraznil, že „nejpodstatnější změnou je, že nový trestní zákon vytváří prokurátora zcela nového typu. Prokurátor nesmí, jak tomu bylo dříve, čekat, co mu bezpečnostní orgány předloží k rozhodování, nýbrž musí být ústřední osobou celého přípravného řízení...“ Dále vysvětlil úlohu prokurátora jako režiséra představení, nazývaného hlavní líčení:

„... jak prokurátor, tak soud se musí řídit tím, že průběh hlavního přelíčení má vychovávat občany k ostrážitosti vůči nepřátelům pracujícího lidu a socialistické výstavby státu a plnění občanských povinností. K tomu účelu je dále nutno, aby se prokurátor a soud postaral o propagační využití výsledků celého procesu. Musí případně, po zralém uvážení a slyšení zaměstnaneckých či jiných orgánů, konat hlavní přelíčení v závodě, na vesnici, a jinde. K tomu účelu také musí, po dohodě s politickými činiteli, dle povahy věci zařídit organizování veřejnost...“⁴⁰

Na základě výše zmíněného je jasné, že prokurátor disponoval širokými pravomocemi a jeho funkce byla v politických procesech naprosto klíčová.

Trestní řád soudní byl poměrně brzy změněn přijetím ústavního zákona „o soudech a prokuratuře“ č. 64/1952 Sb. a navazujících zákonů č. 65/1952 Sb. „o prokuratuře“ a č. 66/1952 Sb. „o soudech“. Zákon č. 67/1952 Sb. poté odpovídajícím způsobem novelizoval i znění trestního řádu. Tyto změny trestního řádu byly následně publikovány vyhláškou ministerstva spravedlnosti č. 1/1953 Sb.

1. 2. 11 Trestní zákon správní – zák. č. 88/1950 Sb.

Trestní zákon správní doplňoval trestní zákon a zabýval se trestáním činů menší společenské nebezpečnosti, než byly trestné činy – přestupků. Zákon umožňoval správní trestání národními výbory. Obsahoval část obecnou (kde se zabýval definicí přestupků a tresty) a část zvláštní (která víceméně kopírovala zvláštní část trestního zákona). Tresty se také rozdělovaly na hlavní (odnětí svobody až na 6 měsíců, pokuta až do půl milionu korun, veřejné pokárání) a vedlejší (propadnutí věci, zákaz pobytu, zákaz činnosti, uveřejnění nálezu národního výboru).

⁴⁰ *Tamtéž*, str. 160.

Společně s trestním zákonem správním byl přijat i zákon č. 89/1950 Sb. „trestní správní řád“. Ten upravoval postup řízení před zvláštními trestními komisemi národních výborů.⁴¹

Na podzim roku 1948 byla vyhlášena tzv. právnická dvouletka. V rámci tohoto projektu mělo dojít k unifikaci právního řádu na území celého státu a k rekonstrukci všech odvětví práva, aby bylo v souladu s „duchem doby“. Výsledkem těchto prací byl roku 1949 zákon o právu rodinném a roku 1950 trestní zákon, trestní řád, trestní řád správní, občanský zákon, občanský řád soudní a mnoho dalších právních norem.⁴²

Jak již bylo zmíněno, tak Ústava 9. května zaručovala řadu občanských práv a svobod, ale následně vydávané zákony a faktický výkon státní moci ji prakticky anulovaly, což představovalo jasný rozpor mezi ústavou *de iure* a *de facto*. Komunisté tak dosáhli jednoho ze svých dílčích cílů a cesta k politickým procesům a k perzekuci nepohodlných osob byla otevřena.

⁴¹ KUKLÍK, Jan a kolektiv: *Vývoj česko-slovenského práva 1945-1989*, Praha: Linde, 2009. str. 166-169.

⁴² PLACHÝ, Jiří: *Některé aspekty vývoje právního řádu v Československu v letech 1948-1954*, In: VOREL, Jaroslav, Alena ŠIMÁNKOVÁ a Lukáš BABKA: *Československá justice v letech 1948-1953 v dokumentech. Díl II*. Praha: ÚDV, 2004, str. 13- 20.

2 Politické procesy

Jako politické procesy označujeme takové soudní případy, ve kterých nerozhodovaly příslušné justiční instituce, nýbrž politické orgány. Tyto přímo zasahovaly do přípravy, průběhu i výsledků soudních řízení, na jejichž výsledku měl režim zájem.⁴³ V letech 1948-1954 bylo jejich hlavním cílem likvidovat či perzekvovat potenciální politické protivníky nového režimu, vyvolat atmosféru podezírání a strachu, zastrašit československou společnost, a tím způsobit vědomí bezmoci a lhostejnosti k veřejným věcem. Podstatné ovšem bylo, aby politické procesy měly právní rámec a nebudily dojem zjevného bezpráví a svévole, čehož bylo dosaženo účelovým a extenzivním výkladem trestněprávních norem. Právní předpisy i samotná justice se tak staly jen nástroji politiky KSČ.⁴⁴

Politické procesy se staly nejvyšším stupněm uplatňovaných nezákonností a byly klasickým příkladem degradace práva. V Československu proběhly dvě vlny velkých politických procesů – v zakladatelském období režimu v letech 1948-1954 a po srpnové invazi vojsk Varšavské smlouvy v roce 1968. Obě vlny se od sebe lišily ve stupni a formě perzekuce, kdy se procesy v padesátých letech vyznačovaly nesrovnatelně vyššími tresty, provokativními nezákonnostmi a enormním používáním fyzického násilí při výsleších. Po roce 1969 se už organizátoři procesů báli používat brutalitu při vyšetřování, ale nikdy ji zcela neopustily. Stejně tak množství procesů a odsouzených ve druhé vlně bylo mnohem nižší. Pro srovnání uveďme, že v letech 1948-1954 bylo za činy politické povahy odsouzeno 95 600 osob, zatímco v letech 1970-1972 to bylo 47 887 osob.⁴⁵ Nutno však podotknout, že byly zmíněny dvě hlavní vlny velkých politických procesů, ale tato forma komunistické perzekuce nikdy zcela nevyzimela, a to ani v idealizovaných 60. letech.⁴⁶

⁴³ KAPLAN, Karel: *Politické procesy 50. let v Československu*, In: PERNES, Jiří a Jan FOITZIK: *Politické procesy v Československu po roce 1945 a "případ Slánský"*, Brno: Kateřina Mikšová - Nakladatelství Prius pro Ústav pro soudobé dějiny AV ČR v Praze, 2005, str. 107-109.

⁴⁴ KUKLÍK, Jan a kolektiv: *Vývoj česko-slovenského práva 1945-1989*, Praha: Linde, 2009, str. 169.

⁴⁵ KAPLAN, Karel, PALEČEK, Pavel: *Komunistický režim a politické procesy v Československu*, Brno: Barrister & Principal, 2001, str. 40.

⁴⁶ KUKLÍK, Jan a kolektiv: *Vývoj česko-slovenského práva 1945-1989*, Praha: Linde, 2009, str. 169.

Politické procesy však nebyly jen československým specifíkem. Tato forma perzekuce byla hojně využívána po vzoru SSSR ve všech sovětských satelitech a je možné o nich hovořit jako o jednom z charakteristických rysů období stalinismu. V Československu však trvaly nejdéle a vyznačovaly se i největší krutostí, širokým okruhem odsouzených a vysokým počtem trestů smrti.⁴⁷ Nevyhnuly se žádné společenské vrstvě. Vše odstartovaly procesy s příslušníky gestapa, kolaboranty, posléze s politickými odpůrci, příslušníky armády a církví, ale došlo i na vedoucí představitele komunistické strany i obyčejné lidi z řad dělnictva a středních vrstev. Největší skupinu tvořili právě dělníci (25-30 %), dále pak rolníci s výměrou půdy do 20 hektarů (21-25 %) a drobní živnostníci (12-13 %). Zastoupení vojáků a úředníků bylo také přibližně 12-13 %. Ačkoli v paměti nejvíce utkvěly politické procesy s politickými reprezentanty či s příslušníky armády, tak nejpočetnější skupinou byla střední třída a dělnictvo. Přesný počet osob, které byly v procesech odsouzeny, není přesně znám. Prameny věnující se této tematice, se však víceméně shodují na tom, že čísla jasně statisticky prokazatelná hovoří o 264 429 osobách, které byly odsouzeny v politicky motivovaných procesech. Nutno však podotknout, že do tohoto čísla nejsou zahrnuty osoby, jimž byly tresty uloženy komisemi národních výborů, osoby, které byly násilně internovány do TNP bez soudního rozhodnutí, dále také osoby násilně povoláné k PTP. V případě, že by byly započítány i všechny tyto oběti komunistické zvěle, bylo by postižených osob mnohem více.⁴⁸

Důležitým aspektem politických procesů bylo jejich působení na veřejnost. Ale zásada veřejnosti trestního soudního řízení byla zneužita k úplně jiným účelům, než k jakým by měla sloužit v demokratických režimech. Orgány StB předem rozhodovaly, jestli se bude konat veřejné hlavní líčení a zda bude proces propagandisticky využit. Politicky motivované procesy s vojáky a důstojníky StB se naopak konaly s vyloučením veřejnosti, což bylo odůvodňováno možným vyrazením státního tajemství. Jinak ovšem bylo běžnou praxí, že o procesech informovaly sdělovací prostředky, specializované publikace, ale projednávaly se i na veřejných schůzích, a dokonce i ve školách – vše v rámci propagandy. Cílem bylo ukázat společnosti činnost, kterou vyvíjí

⁴⁷ *Tamtéž*, str. 170.

⁴⁸ KAPLAN, Karel, PALEČEK, Pavel: *Komunistický režim a politické procesy v Československu*, Brno: Barrister & Principal, 2001, str. 38-49.

potenciální nepřátelé režimu.⁴⁹ Po skončení procesu byl sledován ohlas, který rozsudek mezi občany vyvolal. Jako zvlášť úspěšné byly hodnoceny procesy, při kterých diváci po vynesení rozsudku smrti tleskali. Nelibost naopak vyvolávaly případy, kdy prokurátor navrhoval trest smrti, ale soud takový rozsudek nevynesl.⁵⁰

Zvláštní kategorií pak byly tzv. monstrprocesy, kterým byla přisuzována jejich organizátory mimořádná důležitost. Jednalo se o zvlášť významné procesy, které byly připravovány jako velké politické divadlo s účastí veřejnosti, předem připraveným „scénářem“ a rozsáhlým propagandistickým využitím. Jejich smyslem bylo odhalovat „zradu a hanebnost“ obžalovaných, jejich „proti národní cíle“, nebo „zaprodanost západnímu imperialismu“. Samotné přípravě byla věnována enormní pozornost. Bylo nutné vykonstruovat obvinění a vymýšlet trestné činy, sestavit obviněné do skupin tak, aby to odráželo politickou koncepci. Podstatným rysem také bylo zřetelné napojení spiklenecké skupiny na cizí mocnost, která její činnost řídila. Při samotném soudním líčení pak obžalovaní vypovídali přesně tak, jak se to museli nazpaměť naučit za pomoci vyšetřovatelů.

Výběr obětí politických procesů nebyl v žádném případě náhodný. Vždy šlo o to, aby bylo dosaženo určitého cíle stanoveného vedením KSČ nebo Bezpečností. Především v monstrprocesech byli obžalovaní složeni tak, aby tvořili centrum velkého spiknutí. Na toto centrum později navazovaly další procesy. Žaloba a vynucená doznání obžalovaných obsahovala ty nejtěžší zločiny, za něž bylo možné vynést jen vysoké a absolutní tresty. Společnost měla být takovou trestnou činností šokována a očekávalo se, že bude vyjadřovat svůj souhlas s rozsudkem a odsoudí takové jednání jako zavrženíhodné.⁵¹

Jak již bylo zmíněno, tak běžnou praxí se stalo, že nejvýznamnější procesy byly předem projednány politickými a bezpečnostními orgány na ústřední úrovni. Na takovýchto jednáních bylo rozhodnuto o vině, trestu, o důkazech, které se provedou a o ideologickém zaměření a vyznění procesu. Taková soudní řízení se potom odehrávala před Státním soudem v Praze. Politicky motivovaná řízení však probíhala i před okresními a krajskými soudy. V krajích předem rozhodovaly o vině a trestu

⁴⁹ KUKLÍK, Jan a kolektiv: *Vývoj česko-slovenského práva 1945-1989*, Praha: Linde, 2009. str. 170-171.

⁵⁰ KAPLAN, Karel: *Nebezpečná bezpečnost, státní bezpečnost 1948-1956*, Brno: Doplněk, 1999, str. 120.

⁵¹ KAPLAN, Karel: *Československo v letech 1948-1953. 2. část*, Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991, str. 82-89.

obžalovaných bezpečnostní „pětky“, popřípadě v menších krajích bezpečnostní „trojky“, které byly tvořeny funkcionáři KSČ a bezpečnosti.⁵²

Jakýsi návod jak připravit a vést politický proces byl obsažen v instrukci Ministerstva spravedlnosti ze dne 29. srpna 1951, která byla nazvána *Veřejné politické procesy*. V této instrukci je podrobně vylíčen celý postup počínaje volbou případů, účelem procesu, jeho přípravou a politickým cílem, jehož má být dosaženo.⁵³

2. 1 Mechanismus na výrobu politických procesů

Tento mechanismus byl vytvořen krátce po únoru 1948 a jeho jednotlivé složky byly ve vzájemné kooperaci a vystupoval jako ucelený útvar. Funkce Bezpečnosti ale byla v tomto mechanismu klíčová.

2. 1. 1 Politické orgány

Do tohoto článku patřily komunistické instituce – předsednictvo ÚV KSČ, KSS a v krajích bezpečnostní „pětky“ nebo „trojky“, komise stranické kontroly, oddělení ÚV – evidenční a bezpečnostní, dále potom příležitostné komise např. církevní šestka. Úloha těchto orgánů byla vcelku rozmanitá. V první řadě ale dávaly impulsy k procesům a vytvářely pro ně podmínky. Pokud to bylo třeba, nebo když se jednalo o významnější případy, připravovaly též politickou koncepci a určovaly výše trestů.

Vedoucí postavení měl Klement Gottwald. O velkých procesech a jejich obětech rozhodoval sám, nebo ve spolupráci s nejbližšími spolupracovníky – Zápotockým, Slánským, Širokým, Dolanským a ministrem bezpečnosti.

Za hlavního strůjce politických procesů lze tak považovat právě Klementa Gottwalda, který zprvu byl přesvědčen o správnosti boje proti „třídním nepřítelům“, ale později v páchání nezákonností pokračoval ze strachu z Moskvy a především ze Stalina.

2. 1. 2 Bezpečnostní orgány

Byly tvořeny Státní bezpečností a útvarem obranného zpravodajství. Ve výrobě procesů měly klíčovou roli a stejně tak pro realizaci stranické politiky byla jejich

⁵² KUKLÍK, Jan a kolektiv: *Vývoj česko-slovenského práva 1945-1989*, Praha: Linde, 2009. str. 170-171.

⁵³ VOREL, Jaroslav, ŠIMÁNKOVÁ, Alena, BABKA, Lukáš: *Československá justice v letech 1948-1953 v dokumentech. Díl II*. Praha: ÚDV, 2004, str. 217-218.

činnost nepostradatelná. Zcela určovaly okruh postižených, organizovaly provokace, prováděly výslechy, při kterých bylo užíváno brutálního fyzického násilí a psychického nátlaku, sestavovaly či upravovaly výslechové protokoly, vymýšlely trestné činy a konstruovaly obvinění, utvářely uměle vykonstruované „protistátní skupiny“, sepisovaly obžalovací spisy, připravovaly obvinění pro soudní líčení. Útvary Bezpečnosti tak měly celou přípravu i průběh procesu zcela ve svých rukou.⁵⁴

Podrobné vyličení, jak probíhalo vyšetřování a výslechy, zachycuje publikace *Domeček* od Zdeňka F. Šedivého. Onen „domeček“ byl mučírnu na Hradčanech v Kapucínské ulici, kterým prošli především vojáci a letci, kteří za války bojovali ve službách jiného státu. Jako bojovníci za svobodu a demokracii byli pro nový režim nevyhovující. Nelidské a kruté zacházení s válečnými hrdiny zde bylo denní rutinou. Vojáci, kteří bojovali proti nacismu za svobodu a demokracii byli nakonec mučeni a vězněni vlastními lidmi.⁵⁵

O vyšetřovacích postupech StB a hlavně o vlivu sovětských poradců na útvary Bezpečnosti je pojednáno v publikaci *StB o sobě*, kterou připravil Karel Kaplan. Jedná se o vlastnoručně psanou výpověď vyšetřovatele Bohumila Doubka, která podává svědectví o motivech a zákulisí „výroby“ politických procesů v Československu v padesátých letech. Největší pozornost je pak věnována pozadí přípravy a vyšetřování procesu s Rudolfem Slánským a spol.⁵⁶

Zajímavé porovnání vyšetřovacích postupů StB a gestapa přináší publikace Bedřicha Utitze *Neuzavřená kapitola – politické procesy padesátých let*, ve které autor poměřuje jednotlivé aspekty provádění výslechů. Dochází však k závěru, že výslechy útvarů Bezpečnosti si v ničem nezadaly s nacistickými výslechy.⁵⁷

Samostatný útvar v Bezpečnosti, který byl řízen přímo z Moskvy, tvořili sovětské poradci. Ti zaváděli sovětskou praxi výroby procesů, a tím přebírali u významných

⁵⁴ KAPLAN, Karel: *Československo v letech 1948-1953. 2. část*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991, str. 89.

⁵⁵ ŠEDIVÝ, Zdeněk F.: *Domeček – mučírna na Hradčanech*, Brno: MOBA, 2004.

⁵⁶ KAPLAN, Karel: *StB o sobě – výpověď vyšetřovatele Bohumila Doubka*, Praha: ÚDV, 2000.

⁵⁷ UTITZ, Bedřich: *Neuzavřená kapitola: politické procesy padesátých let*, Praha: Lidové nakladatelství, 1990, str. 11-12.

procesů vedoucí funkci. Všechny politické orgány včetně ministrů, jejich návrhy, pokyny a doporučení plně respektovaly a řídily se jimi.⁵⁸

Sovětsí poradci přišli do Československa v říjnu roku 1949 na základě Gottwaldova dopisu do Moskvy, kdy žádal pomoc při hledání československého Rajka. Poradci Makarov a Lichačev ale od začátku svého působení tvrdili, „že československá bezpečnost je příliš měkká, nerozhodná, nechává se odstrkovat a neprosazuje dosti energicky své názory a požadavky. S třídním nepřítelem jedná v rukavičkách.“⁵⁹ Svůj původní úkol, nalezení Rajka, sice nesplnili, ale podařilo se jim připravit řadu politických procesů, z nichž nejvýznamnější byl s Miladou Horákovou a spol.

V žádném případě se netajili svým posláním v Československu, což bylo patrné z reakce Lichačeva na neochotu velitele útvaru pro hledání nepřátel ve straně na Slovensku, Teodora Baláže, dodávat mu neproověřené informace o vedoucích komunistických funkcionářích: „*Mne sem poslal Stalin dělat procesy, nemohu ztrácet čas. Nepřišel jsem diskutovat, ale přišel jsem do Československa svorotit golovy* (kroutit krky – pozn. autora). *Raději vykroutím sto padesát jiných krků, než by mě vykroutili můj vlastní.*“⁶⁰

Sovětsí poradci ale dokázali velmi ovlivnit výrobu a průběh procesů i samotného postupu StB při vyšetřování. Přinesli mnoho nových vyšetřovacích metod, kterými mělo být co nejrychleji docíleno psychického zlomu – stav beznaděje a zoufalství, z něhož je jediným východiskem spolupráce s vyšetřovatelem. Hojně používané fyzické násilí bylo nově doplněno o násilí psychické a uceleno v systém. Při výslechu se pak různé formy nátlaku dle potřeby kombinovaly. Nově byly zavedeny nepřetržitě výslechy, stání při výslechu, přerušovaný spánek, zákaz spánku, krácení stravy či pobyt v temnici. K dalším vymoženostem, které byly zavedeny poradci, patřily výslechové plány a tzv. otázkové protokoly.⁶¹ Poradci rovněž naučili československé příslušníky StB, že pravost důkazů vůbec není podstatná, což plyne ze slov Lichačeva:

⁵⁸ KAPLAN, Karel: *Československo v letech 1948-1953. 2. část*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991, str. 88-89.

⁵⁹ HEJL, Vilém: *Zpráva o organizovaném násilí*, Praha: Univerzum, 1990, str. 62-63.

⁶⁰ *Tamtéž*, str. 63.

⁶¹ KAPLAN, Karel: *Nebezpečná bezpečnost: státní bezpečnost 1948-1956*, Brno: Doplněk, 1999, str. 25-26.

„Nestarám se, kde je vezmete a nezajímá mne jejich pravost. Já jim budu věřit a ostatní nechte na mně.“⁶²

Sovětské poradci si získali velké mocenské postavení a jejich počet v StB a ve složkách Ministerstva vnitra se pohyboval v řádu desítek. Kromě výše zmíněných poradců nutno ještě zmínit V. Bojarského, který připravoval proces se Slánským a spol., či Besčanova, který Bojarského z důvodu Stalinovi nespokojenosti nahradil a monstrproces se Slánským a spol. dovedl do zdárného konce.⁶³

2. 1. 3 Justiční útvary

Do této složky lze zařadit ministerstva, prokuraturu, soudy a obhájce. Tyto útvary vědomě vytvářely zdání o zákonném a spravedlivém průběhu procesů. Dále se potom podílely na výrobě procesů tvorbou třídních zákonů a justice.⁶⁴

Po Únoru neměli komunisté v justici zdaleka takové mocenské postavení jako v řadách Bezpečnosti, což bylo nutné změnit. Byla tak zahájena generální přestavba, kdy byl do čela Ministerstva spravedlnosti dosazen Gottwaldův zeť Alexej Čepička. Stejně tak do vysokých funkcí byli dosazováni politicky spolehliví, předúnoroví komunisté. Problémem však byl nedostatečný počet právnicky vzdělaných osob, které by věrně sloužily režimu. To však měly vyřešit tzv. právnícké školy pracujících, a to ve velmi krátkém čase, neboť výchova „dělnického“ prokurátora či soudce trvala jen 14 měsíců. Tito narychlo proškolení laici potom rozhodovali o osudech statisíců lidí.⁶⁵

Důležitým krokem k podmanění justice rovněž byla nově přijatá právní úprava, především zákon o zlidovění soudnictví. O tomto a dalších zákonech bylo již pojednáno v předchozí kapitole.

2. 2 Druhy politických procesů

Účelem této podkapitoly je seznámit čtenáře s typologií politických procesů v letech 1948-1953. Ještě než ale přejdeme k samotné klasifikaci, je nutné krátce zmínit,

⁶² HEJL, Vilém: *Zpráva o organizovaném násilí*, Praha: Univerzum, 1990, str. 63.

⁶³ KAPLAN, Karel: *Nebezpečná bezpečnost: státní bezpečnost 1948-1956*, Brno: Doplněk, 1999, str. 27-33.

⁶⁴ KAPLAN, Karel: *Československo v letech 1948-1953. 2. část*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991, str. 88-89.

⁶⁵ VOREL, Jaroslav, ŠIMÁNKOVÁ, Alena, BABKA, Lukáš: *Československá justice v letech 1948-1953 v dokumentech. Díl II*. Praha: ÚDV, 2004, str. 155.

jakým způsobem byly „využity“ retribuční dekrety k prosazení mocenského vlivu KSČ. Rovněž je třeba stručně zmínit první pokusy o vyprovokování politických procesů ještě před Únorem.

2. 2. 1 Politické procesy na základě retribučních dekretů

Retribuční soudnictví lze do jisté míry považovat za předchůdce politických procesů. Původně mělo sloužit jen k potrestání nacistických zločinců, kolaborantů a zrádců, kteří se dopustili zločinu vůči českému či slovenskému národu. Dekrety ale byly mnohokrát zneužity k omezení vlivu, skandalizaci nebo dokonce likvidaci politické opozice.⁶⁶

Základem tohoto soudnictví bylo několik dekretů prezidenta Beneše – šlo zejména o tzv. velký a malý retribuční dekret a dekret, jímž se zřizoval Národní soud.

Sama retribuce komunistům vyhovovala již před převratem, neboť národní výbory byly pod silným vlivem komunistů, kteří tak mohli uplatňovat své zájmy. Komunistům ale nejvíce pomohl tzv. malý retribuční dekret před volbami roku 1946, protože osoby, které byly obviněné podle tohoto dekretu, pozbývaly volebního práva. Tyto osoby tak musely být vyškrtnuty ze seznamu voličů, což se nejvíce projevilo v Praze, kde obdrželo soudní obsílku přibližně 15 000 osob.⁶⁷

Retribuce měly skončit 31. 12. 1946, ale komunistům se podařilo je několikrát prodloužit a po únorovém puči došlo dokonce k jejich obnově, i když v trochu pozměněné formě, neboť nebyla obnovena činnost Národních soudů. Definitivně retribuce skončily až 31. 12. 1948, a to v době, kdy už byla v účinnosti mnohem efektivnější a zákeřnější zbraň komunistického režimu – zákon na ochranu lidově demokratické republiky.⁶⁸

2. 2. 2 Provokace před Únorem

Provokace využívali komunisté ještě před uchopením moci, a to hlavně díky tomu, že prostřednictvím svých členů a mocenského vlivu dokázali kontrolovat Ministerstvo vnitra, SNB a další významné úřady ve státní správě. Cílem provokací

⁶⁶ ROKOSKÝ, Jaroslav: *Poválečný proces s předsedou agrární strany Rudolfem Beranem*, In: PERNES, Jiří a Jan FOITZIK: *Politické procesy v Československu po roce 1945 a "případ Slánský"*, Brno: Kateřina Mikšová - Nakladatelství Prius pro Ústav pro soudobé dějiny AV ČR v Praze, 2005, str. 115.

⁶⁷ HEJL, Vilém: *Zpráva o organizovaném násilí*, Praha: Univerzum, 1990, str. 18-27.

⁶⁸ VOREL, Jaroslav: *Trest smrti – minulost a současnost*, In: LIŠKA, Otakar a kolektiv: *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918-1989*, Praha: ÚDV, 2006, str. 21-22.

bylo vykonstruovat falešná obvinění, a tím omezit vliv nebo zlikvidovat politicky nepohodlné osoby.

Před volbami v květnu roku 1946 se komunisté pokusili vykonstruovat proces s generálním tajemníkem národně socialistické strany a vedoucím domácího odboje Vladimírem Krajinou, kterého vinili, jak bylo v této době velmi časté, ze spolupráce s nacisty a gestapem. Obvinění bylo opřeno o lživou výpověď K. H. Franka, která byla dodatečně vsunuta do spisu, což se během vyšetřování potvrdilo. Ačkoli tehdejší ministr spravedlnosti Prokop Drtina požadoval řádné prošetření případu, tak tříčlenná úřednická vyšetřovací komise k jasnému závěru nedošla, neboť jeden její komunistický člen stále doporučoval pokračovat ve vyšetřování obviněného Krajiny. Po informaci od ministra spravedlnosti Václava Noska vedení KSČ rozhodlo, že ministři ve vládě vše uzavřou s tím, „že podezření proti doc. Krajinovi byla rozptýlena.“⁶⁹

Bez úspěchu skončil i pokus o provokaci generála Sergeje Ingra. Stejně jako i u dalších válečných hrdinů, tak i právě jemu chtěli komunisté zabránit v návratu do armády. Za Ingra se ale postavili členové bývalé exilové vlády a za krátko ho prezident Beneš jmenoval velvyslancem v Nizozemí.

Dále lze zmínit tzv. Krčmářskou aféru ze září 1947, kdy byl demokratickým ministrům – Prokopu Drtinovi a Janu Masarykovi a náměstkovi předsedy vlády - Petru Zenklovi zaslán balíček s výbušninami. Vyšetřováním bylo zjištěno, že výbušniny do balíčku vložil Jaroslav Sosnar na základě nařízení krajského sekretariátu KSČ. Poslanec Sosnar se posléze vzdal mandátu a byl zatčen. Po Únoru však byl Sosnar i další usvědčení pachatelé propuštěni a vyšetřování ukončeno. Naopak hlavní vyšetřovatel Zdeněk Marjanko a další jeho spolupracovníci byli po převratu režimem pronásledováni a sám Marjanko zemřel ve vyšetřovací vazbě důsledkem mučení.⁷⁰

Ani v rámci tzv. Mostecké špionážní aféry se komunistům nepodařilo vyprovokovat velký politický proces, který měl zlikvidovat především národně socialistickou stranu, neboť i zde bylo vše odhaleno. Hlavní obžalovaný, ppor. Pravomil Reichl, který byl při této provokaci obviněn ze špionáže, byl ale nakonec odsouzen na doživotí. Stalo se tak krátce po převratu, v květnu 1948.

⁶⁹ KAPLAN, Karel, PALEČEK, Pavel: *Komunistický režim a politické procesy v Československu*, Brno: Barrister & Principal, 2001, str. 11-17.

⁷⁰ *Tamtéž.*

Provokace zkrátka patřily k politice KSČ, a to nejen před Únorem. Zřetelné stopy provokací StB lze nalézt v mnoha dalších případech. Zřejmě nejvýznamnější z nich se odehrála na jižní Moravě a vyústila ve střelbu v babické škole (případ Babice).⁷¹

2. 3 Politické procesy zakladatelského období režimu

Politické procesy v tomto období lze klasifikovat různě. Zřejmě nejstrukturovanější je ale metoda, kterou ve své publikaci *StB o sobě* použil Karel Kaplan.

2. 3. 1 Soudní perzekuce politické povahy

Do této skupiny patří politické procesy v pravém slova smyslu, ve kterých byly obžalovány a odsouzeny osoby za skutečnou, vykonstruovanou nebo vyprovokovanou politickou činnost proti komunistickému režimu. Osoby souzené v těchto procesech, se měly dopustit těch „nejtěžších“ zločinů.⁷²

V první vlně politických procesů bylo cílem dokončit procesy, které komunisté neúspěšně připravovali již před převratem, a odhalit „přípravu kontrarevolučního puče“ nekomunistických stran.⁷³ V očích veřejnosti bylo nutné potvrdit dojem, že převrat byl záchranou lidové demokracie před pučem nekomunistických stran.⁷⁴

Hned na jaře proběhly procesy s 26 vedoucími funkcionáři Demokratické strany Slovenska (J. Ursíny, J. Kempný, M. Bugár). V květnu 1948 se konal proces s 22 obžalovanými v již zmíněné tzv. Mostecké špionážní aféře. Rovněž byl dokončen proces s bývalým ministrem spravedlnosti Prokopem Drtinou, na který navazovaly dva menší procesy.

Po „vyrovnání dluhů“ z předúnorové doby obrátili komunisté svou pozornost na řešení současných problémů. Bylo třeba především potlačit aktivitu pounorové

⁷¹KAPLAN, Karel, PALEČEK, Pavel: *Komunistický režim a politické procesy v Československu*, Brno: Barrister & Principal, 2001, str. 11-17.

⁷²KAPLAN, Karel: *StB o sobě – výpověď vyšetřovatele Bohumila Doubka*, Praha: ÚDV, 2000, str. 20-21.

⁷³KAPLAN, Karel: *Československo v letech 1948-1953. 2. část*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991, str. 89.

⁷⁴KUKLÍK, Jan a kolektiv: *Vývoj česko-slovenského práva 1945-1989*, Praha: Linde, 2009, str. 170-171.

emigrace. Nejvýznamnějším případem byl proces s údajnými vrahy A. Schramma, s Miroslavem Chocem a spol., který se odehrál v listopadu 1948. Jednalo se rovněž o první proces před Státním soudem. Na něj navazovaly další procesy s tzv. spolupracovníky centrální skupiny. Celkem bylo odsouzeno na 120 osob, z nichž dvě byly popraveny. Tyto procesy proti exilu měly ukázat jejich představitele jako organizátory teroristických činů a vražd.

V letech 1948-1950 se komunisté pokoušeli o ovládnutí armády, což vedlo k první vlně politických procesů s příslušníky ozbrojených sil. Druhá vlna přišla v letech 1950-1952 během výstavby nové armády. Největší procento perzekvovaných tvořili účastníci zahraničního i domácího protifašistického odboje. Důležitou roli v těchto procesech sehrály útvary obranného zpravodajství, které zinscenovaly řadu provokací.

Z nejvýznamnějších je možné zmínit proces se skupinou slovenských partyzánů, Žingorem a spol., či proces s generálem Heliodorem Píkou v lednu 1949. O jeho odbojových aktivitách, vyšetřování a zákulisí celého procesu pojednává publikace *Vražda jménem republiky – tragický osud generála Heliodora Píky* od A. Benčíka a K. Richtera.

Dále bylo nutné vypořádat se s potenciálními nepřáteli režimu a jeho hlavní hrozbou – s bývalými funkcionáři nekomunistických stran. Režimem byli považováni za jakousi základnu protistátních aktivit. Tito funkcionáři tak byli permanentně sledováni, působili mezi nimi agenti, jejichž úkolem bylo vyprovokovat či vykonstruovat „protistátní akce“. Tímto způsobem bylo vyrobeno několik desítek procesů s více než stovkou obětí. Největším politickým procesem tohoto druhu, ale i v dějinách poválečného Československa vůbec, byl proces „s vedením záškodnického spiknutí“, s Miladou Horákovou a spol. Na přípravě se velkou měrou podíleli sovětsí poradci. V procesu padly celkem čtyři tresty smrti a doživotí a dalších pět osob bylo odsouzeno na 15-20 let do žaláře. Na tento monstrproces navazovalo 35 následných procesů, ve kterých bylo dalších 10 osob odsouzeno k smrti a 48 k doživotnímu žaláři. V publikaci od M. Ivanova *Justiční vražda aneb smrt Milady Horákové* může čtenář detailněji nahlédnout do pozadí celého procesu a s údivem sledovat, jaká obvinění režim tehdy použil.

K vypořádání se s trockisty došlo roku 1954 v rámci vykonstruovaného procesu s tzv. velkou trockistickou radou. Výjimečně nepadl žádný absolutní trest, ale sedm osob bylo odsouzeno celkem k 103 letům vězení.

Po zneškodnění politické opozice, přišel na řadu další úhlavní nepřítel komunistické moci – katolická církev. V rámci proticírkevní politiky se uskutečnila řada politických procesů s duchovními i laiky. Tři z nich byly zinscenovány jako monstrprocesy. Z významných církevních procesů možno zmínit proces s církevními hodnostáři Zela a spol.⁷⁵ nebo událost, která se do dějin zapsala jako „čihošťský zázrak“. Tento případ měl mít velké propagandistické využití, ale hlavní „viník“, kněz Josef Toufar, byl bestiálně umučen během „výslechu“. Komunistické vedení se tak rozhodlo postihnout domnělého iniciátora celé akce – Vatikán a biskupy. Jako hlavní obžalovaný v procesu figuroval vedoucí pražské nunciatury O. de Liva, který byl následně vypovězen z Československa a v červenci roku 1950 zemi opustil.^{76 77}

Procesy proti „vnějším nepřítelům“ měly odhalovat špionážní aktivity diplomatů zaměřené proti režimu, stejně tak činnost zahraničních tiskových agentur a organizací, které měly svá ústředí na Západě. Cílem byla likvidace takových agentur a organizací a omezení vlivu zastupitelstev západních států, což mělo vést k izolaci od západního světa. Do této kategorie tak lze zařadit církevní proces, který napomohl k přerušení diplomatických styků s Vatikánem na jaře 1950, několik procesů s protijugoslávským zaměřením v listopadu 1949 a v září 1950 nebo proces s jedenáctičlennou skupinou v čele s tajemníkem francouzského konzulátu v Bratislavě. Dalšími postiženými pak byla v lednu 1950 skupina v čele s Holanďanem J. Louwersem a v říjnu 1950 skupina, která měla v čele britského vicekonzula v Bratislavě. Následovaly procesy proti „americkému imperialismu“, které byly namířeny proti zaměstnancům amerického velvyslanectví v Praze a jejich spolupracovníkům a ve kterých bylo odsouzeno 46 osob, z nichž pět k absolutnímu trestu.

Nejvíce postihovanými organizacemi byly církevní společnosti – svědci Jehovovi, adventisté, baptisté, nebo také skautská organizace.

⁷⁵ KAPLAN, Karel: *Československo v letech 1948-1953. 2. část*, Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991, str. 88-93.

⁷⁶ KAPLAN, Karel, PALEČEK, Pavel: *Komunistický režim a politické procesy v Československu*, Brno: Barrister & Principal, 2001, str. 75-76.

⁷⁷ RŮŽIČKA, Daniel: *Čihošťský zázrak*, In: [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné na: http://www.totalita.cz/vysvetlivky/a_cihost.php

V letech 1951-1954 obrátilo komunistické vedení svou pozornost na čistky ve vlastních řadách a po vzoru SSSR proběhla řada procesů s „vnitřními nepřáteli“, ve kterých před soudem stanuli vysocí komunističtí funkcionáři. Jedním z cílů těchto procesů bylo prosazení zahraničněpolitických zájmů SSSR a postihnutí hlavní opory režimu, které organizovaly mechanismus na výrobu procesů. Rozsáhlé zatýkání komunistů v letech 1950-1952 a následné procesy vyvolaly mezi vedoucími funkcionáři strach, což vyústilo ve vnitrostranickou krizi, která předznamenala blížící se krizi režimu v letech 1953-1956. Sovětské zájmy byly prosazovány prostřednictvím sovětských poradců, kteří se velmi aktivně podíleli na výrobě procesů. Nejzřetelnější stopu zanechali v hlavním monstrprocesu s tzv. protistátním spikleneckým centrem v čele s generálním tajemníkem Rudolfem Slánským.

Během likvidování nepřátel ve „vlastních řadách“ bylo odsouzeno na 280 osob k vysokým trestům vězení a 12 osob k trestu smrti.⁷⁸

2. 3. 2 Procesy politicky motivované

Jednalo se především o „trestné činy“ hospodářského rázu - činy nebo přestupky skutečné či uměle nastražené. Tyto činy se pak využívaly k prosazení politické záměru tlakem na oběti (např. nátlak na samostatně hospodařící rolníky za účelem vstupu do JZD). Dále byly tyto procesy využity k „odhalování viníků“ z řad odpůrců režimu nebo třídních nepřátel, stejně tak k odhalování příčin hospodářských obtíží a neúspěchů v hospodářské politice.⁷⁹

Právě hospodářské procesy tvořily nejpočetnější skupiny. Jejich oběťmi se staly všechny kategorie zaměstnanců i malovýrobců. Počet těchto procesů strmě narůstal v závislosti na prohlubující se krizi a s přibývajícím potíženími v ekonomice. Bylo nutné najít viníka a potrestat ho. Mezi obžalovanými se ale objevili i tvůrci československé hospodářské politiky a pětiletých plánů.

Zvláštní skupinu v kategorii hospodářských procesů tvořili zemědělci, kteří odmítali vstup do JZD a procesy s „vesnickými boháči“, kteří byli považováni za hlavní překážku kolektivizace. Důležitou roli sehrála opět StB, která záměrně provokovala.

⁷⁸ KAPLAN, Karel: *Československo v letech 1948-1953. 2. část*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991, str. 91- 93.

⁷⁹ KAPLAN, Karel: *StB o sobě – výpověď vyšetřovatele Bohumila Doubka*, Praha: ÚDV, 2000, str. 20-21.

Nejvýznamnějším hospodářským procesem byl babický případ, o kterém bude podrobně pojednáno v následující kapitole.

2. 3. 3 Politické činy verbálního charakteru

Do této skupiny patřily procesy za tzv. pobuřovačky. Tyto procesy probíhaly na nižších stupních prokuratury a soudů. Žaloba se obvykle týkala „protistátních výroků“, urážek představitelů státu a spojenců, rozšiřování nepravdivých poplašných zpráv, pobuřování apod.⁸⁰

Největší vlna těchto procesů proběhla v období první krize režimu – v létě 1948. Tato krize byla provázena velkým výskytem letáků a tiskovin, jejichž výroba a rozšiřování byla předmětem politických procesů. Letáky obsahovaly výzvy k odporu proti režimu a informace, které komunistický režim cenzuroval. Během tří měsíců bylo odsouzeno více než tisíc osob, z většiny mladistvých.⁸¹

2. 3. 4 Rozsudky vynášené tajnými komisemi

V těchto procesech rozsudky nevynášely soudy, nýbrž tajné komise a odsouzené posílaly do koncentračních pracovních táborů. Stejně jako u soudních rozhodnutí, byla i zde hlavním motivem perzekuce nepohodlných osob a výsledkem ztráta osobní svobody. Hlavním rozdílem tedy bylo, že v těchto procesech odsouzení nikdy nepotkali osoby, které o jejich potrestání rozhodly.⁸²

⁸⁰ KAPLAN, Karel: *StB o sobě – výpověď vyšetřovatele Bohumila Doubka*, Praha: ÚDV, 2000, str. 20-21.

⁸¹ KAPLAN, Karel: *Československo v letech 1948-1953, 2. část*, Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991, str. 90.

⁸² KAPLAN, Karel: *StB o sobě – výpověď vyšetřovatele Bohumila Doubka*, Praha: ÚDV, 2000, str. 20-21.

3 Případ Babice

Jak již bylo zmíněno, tak babický případ byl nejvýznamnějším „kulackým“ procesem, který počítal s velkým propagandistickým využitím, při kterém měli být „kulaci“⁸³ i kněží široké veřejnosti vykresleni jako největší potenciální nepřátelé režimu. Účelem této části práce je detailně seznámit čtenáře s celým případem i jeho pozadím.

O babické tragédii informovaly všechny československé rozhlasové stanice a denní tisk. Informace ČTK s názvem „Úřední zpráva a dopadení teroristické skupiny vrahů na Jihlavsku dne 6. července 1951“ sdělovala následující informaci.

„Dne 2. července 1951 byla provedena v obci Babicích, okres Moravské Budějovice, surová vražda tří členů místního národního výboru. Vrahové chránění zvenčí dalšími spolupachateli donutili členy rady, aby vyšli na chodbu, a zde zákeřným způsobem ranami do zad zavraždili předsedu místního národního výboru v Babicích řídícího učitele Tomáše Kuchtíka, místopředsedu místního národního výboru lesního dělníka Josefa Roupce a pokladníka místního národního výboru dělníka Bohumíra Netoličku. Předseda místního akčního výboru Národní fronty, dělník František Bláha, byl bandity zraněn...“⁸⁴

Zpráva dále uvádí, že

„dosavadním šetřením bylo zjištěno, že v čele teroristické bandy byl agent západních imperialistů, který byl vycvičen v Bavorsku a nedávno dopraven na naše území, aby v žoldu nepřátel republiky vraždami a teroristickými akty rozvracel pokojnou práci našeho venkovského lidu“⁸⁵

3. 1 Příčiny babických událostí

Jednotlivé příčiny, které vedly k babickému atentátu, nelze vnímat odděleně, ale naopak je nutné vnímat je komplexně, neboť jsou navzájem propojeny.

⁸³ Kulak – majitel zemědělských usedlostí s výměrou nad 20ha půdy, později už jen 15ha. Později stačilo už jen 5ha a méně, pokud současně vlastnil ještě obchod, živnost, hostinec (převzato z: JECH, Karel. *Kolektivizace a vyhánění sedláků z půdy*. Vyšehrad, Praha 2008. str. 98-99)

⁸⁴ KÁBELE, Stanislav: *BABICE – dokumenty a polemiky*, Praha: FUTURA, 2009, str. 7.

⁸⁵ KREJČÍŘÍK, Milan: *Poslední soud v kauze Babice*, Praha: 2009, str. 8.

3. 1. 1 Boj proti třídním nepřátelům

Vypořádat se s nepřáteli režimu byl pro státní moc jedním z hlavních úkolů už od převzetí moci v Únoru. Za třídní nepřátele byli označeni velcí podnikatelé, ale i občané ze středních vrstev a pochopitelně církev. Vězení se tak začala plnit živnostníky, studenty, členy Sokola, Junáka a dalších organizací, ale i vojáky a úředníky, kteří se neztotožnili s nově nastolenými pořádky. Lidé ale nepřestávali věřit, že je možná trvalá vláda totalitního režimu a pevně věřili v návrat svobody a demokracie, i kdyby se tak mělo stát za cenu ozbrojeného konfliktu a pomoci ze zahraničí. Tyto naděje posilovaly relace ze zahraničního rozhlasu. Na základě těchto událostí se začaly organizovat odbojové skupiny, které měly vyvíjet záškodnickou činnost a také měly být připraveny k zásahu v případě vojenského konfliktu. Iniciativu při zakládání takových skupin měli často zahraniční agenti, kteří se odboje sami účastnili.⁸⁶

3. 1. 2 Vznik odbojových skupin

Skupiny vznikaly především tam, kde byla silná odbojová aktivita už za nacistické okupace – hlavně kolem Jihlavy a Třebíče. Dále také v oblasti Moravských Budějovic a Znojma, kde odbojáři pomáhali politickým uprchlíkům při přechodu přes státní hranice. Nejvýznamnější odbojové skupiny v této oblasti se vytvářely kolem „vesnických boháčů“, což státní moci bylo ještě více proti mysli. Do skupin pronikali agenti provokatéři z StB a činnost takových skupin do jisté míry ovlivňovali či přímo řídili. Zároveň toto nasazování agentů umožnilo identifikovat možné nepřátele režimu a jejich činnost mohla být Bezpečností sledována.

Právě taková odbojová skupina se vytvořila na jižní Moravě, kde byl velmi silný odpor proti ničení soukromě hospodařících zemědělců násilným zakládáním JZD.⁸⁷

3. 1. 3 Zakládání JZD

Násilná kolektivizace byla problémem na řadě míst v republice a narážela na různě silný odpor. K největším problémům docházelo právě na jižní Moravě a také tam,

⁸⁶ RÁZEK, Adolf: *StB + justice, nástroje třídního boje v akci BABICE*, Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2002. str. 7-11.

⁸⁷ *Tamtéž*, str. 7-16.

kde bylo hodně „kulaků“, pro které by zapojení do JZD bylo nevýhodné. Kolektivizace zakládáním jednotných zemědělských družstev nebyla ničím jiným než krádeží půdy. Rostoucí nespokojenost tak byla jednou z hlavních příčin vzniku odbojových skupin.⁸⁸

3. 1. 4 Silný vliv katolické církve na jižní Moravě

Na jižní Moravě byla početná skupina věřících, mezi nimiž byli i bohatí sedláci, majitelé usedlostí – tzv. „vesničtí boháči“, kteří byli režimu trnem v oku. Stejně takový problém představovala pro komunistický režim i církev. Ačkoli po Vítězném únoru 1948 komunisté veřejně propagovali snahu o dohodu s církví, tak ihned od uchopení moci po květnových parlamentních volbách se pokoušeli o její likvidaci. Začínaly se množit případy zatýkání kněží, kteří vnímali katolickou víru a komunistickou ideologii jako neslučitelné protiklady. Kněží se dostávali do nepříjemné situace. Mohli poslouchat své biskupy, což je mohlo přivést až do vězení, nebo být loajální vůči státu a riskovat tak exkomunikaci z církve.⁸⁹ Téměř na každé mši se objevovali „donašeči“, kteří podávali informace o účasti a o kázání kněží. Na základě toho byla řada kněží pozatýkána, zejména za trestné činy pobuřování či šíření poplašných zpráv, což ovšem nepřineslo ten správný efekt a tento postup církev nezlikvidoval. Režimu už nestačilo zavírat kněží za to, že odmítali podávat svátosti komunistům a četli v kazatelkách pastýřské listy svých biskupů. Bylo potřeba zinscenovat exemplární případ a následně ho široce medializovat, aby veřejnost viděla pravou tvář jak katolických kněží, tak i „vesnických boháčů“. Chtěl-li režim širokou veřejnost přesvědčit, musel tyto dvě skupiny zaplést do velkého spiknutí a napojit na takové aktivity, které jsou pro společnost zavrženíhodné. Úkolem pro StB tak bylo připojit některé kněží k vytvářeným odbojovým skupinám a tím jim prokázat protistátní činnost, v lepším případě je i kriminalizovat.⁹⁰

3. 1. 5 Vlivné selské rody

Bohatí majitelé usedlostí se bránili násilné kolektivizaci a měli značný morální vliv na své okolí. K tomu všemu byli většinou ještě silně nábožensky založení. Právě

⁸⁸ *Tamtéž*, str. 9.

⁸⁹ ÚDV, *Případ Babice – Historický kontext*, [online]. [cit. 2015-01-22]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/pripad-babice-historicky-kontext>

⁹⁰ RÁZEK, Adolf: *StB + justice, nástroje třídního boje v akci BABICE*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu 2002, str. 17.

kulaci se stali jednou ze skupin, která byla režimem označena jako „třídni nepřítel“ a bylo nutné je „zapojit“ do protistátní činnosti, tím se jich zbavit a zároveň konfiskovat jejich majetek. Tažení režimu proti této skupině začalo již v roce 1949, kdy je komunistické vedení oficiálně prohlásilo za hlavní nebezpečí kolektivizace, úhlavního nepřítele zemědělských družstev a překážku k jejich zakládání a prosperitě.

V roce 1951 chystala justice a orgány Bezpečnosti „celostátní akci proti vesnickým boháčům“. K razantnějším zákrokům přistoupili soudci a prokurátoři v březnu téhož roku na pokyn ministra spravedlnosti Š. Raise. Nejmhutnější vlna politických procesů s „vesnickými boháči“ proběhla právě v letech 1950-1952. Tyto tzv. kulacké procesy měly ukázat velké rolníky jako nepřátele drobných rolníků a zuřivé odpůrce kolektivizace. Konkrétně lze zmínit případ Koubalova Lhota, Kluky, Louny, Hranice a Janovice. Nejvíce se ovšem do dějin zapsal případ v Babicích, a to zejména díky množství lidí, kteří byli odsouzeni a také díky propagandistickému využití.⁹¹ Právě moravskobudějovický okres, ve kterém se Babice nacházejí, si získal mezi regionálními pracovníky KSČ a prokurátory pověst „nejkulačtějšího“ okresu, „kde se to kulaky jen hemží“. A právě tito kulaci, většinou katolicky orientovaní, kolektivizaci nedůvěřovali a právem se jí obávali.⁹²

3. 1. 6 Jihlavská „bezpečnostní pětka“

Volby roku 1946 ukázaly, že slabá místa komunistů jsou všude tam, kde kvetl náboženský život. Přesně tyto se staly pro režim „terčem“ a právě bezpečnostní pětky měly tyto „nepříjemnosti“ vyřešit. Stejně jako tomu bylo i v jiných krajích, tak i jihlavská bezpečnostní pětka rozhodovala o životě a smrti obyvatel, o tom, kdo má být zatčen, komu se má zabavit majetek či komu budou uděleny pokuty za nesplnění dodávek. Úkolem bylo vyvolat strach ve všech obcích, kde žili věřící sedláci. Pětka postupovala podle hesla: „Bíti budou pastýře a rozprchnou se ovce“. Jak již bylo zmíněno, na každé bohoslužbě hlídkoval nějaký „fízl“ a krátce nato byli kněží zatýkáni. Vhodnou záminkou bylo čtení pastýřských listů diecézních biskupů, které kněží i přes zákaz věřícím předčítali. Aby biskupové nemohli působit na kněží ani tajně, byl do každého jejich úřadu – konzistoře nebo ordinariátu – stranou dosazen zmocněnec

⁹¹ KAPLAN, Karel, PALEČEK, Pavel: *Komunistický režim a politické procesy v Československu*, Praha: Barrister & Principál, 2001, str. 149-153.

⁹² JECH, Karel: *Kolektivizace a vyhánění sedláků z půdy*, Praha: Vyšehrad, 2008. str. 103-104.

ministerstva kultury. Ani tyto kroky však nesplnily zamýšlený cíl, a tak měla bezpečnostní pětka za úkol ve svém postupu přitvrdit, aby bylo dosaženo požadovaných výsledků.⁹³

3. 2 Na cestě do babické školy

Následující podkapitola má za cíl seznámit čtenáře s postupným vývojem událostí, které vyvrcholily ve střelbu v babické škole. Kořeny celé akce sahají až do letních měsíců roku 1949.

3. 2. 1 Varování kněží

Páter Jan Podvorský, aktivní účastník nacistického odboje, jenž byl farářem v Jaroměřicích nad Rokytkou po P. Jindřichu Hladíkovi, přispěl svým svědectvím o babických událostech do deníku Lidová demokracie dne 13. ledna 1990. Před prázdninami roku 1949 ho navštívil Josef Ošmera, funkcionář KSČ, a důvěrně mu sdělil, že se v kraji plánuje velmi zlá a nebezpečná akce, jejímž cílem je likvidace mnohých kněží a věřících – všech, kteří by mohli být komunistickému režimu nepohodlní.⁹⁴ „*Pátère Jene, dejte si ted' moc dobrý pozor. Něco se tady v jihlavském kraji chystá a bude to velmi zlé. Bude to strašné. Je naplánováno, že musejí být z tohoto kraje odstraněny všechny osoby, které mají větší vliv a které nějak brzdí běh událostí nového režimu.*“ Varování přišlo v době, kdy komunisté neměli navrch především na vesnicích a v oblastech, kde měli silné postavení věřící sedláci. Ošmera, jakožto stranický funkcionář, měl možnost nahlédnout při stranické schůzi do seznamu osob, které mají být při plánované akci odstraněny. Podvorský tedy neměl nejmenší důvod brát toto upozornění na lehkou váhu. A také nebral. Z kraje se sice neodstěhoval, ale předával tuto informaci dál, a to především mezi ostatní kněží.

Na Podvorského svědectví reagoval v Haló novinách v článku „Akce Babice“ dne 13. listopadu 1998 Jaroslav Kojzar: „*Pro logicky uvažujícího člověka se podobné tvrzení jeví jako nesmysl. Je totiž nepředstavitelné, že by tak tajemně pracující StB dva*

⁹³ PLICHTA, Alois: *Pravda o Babicích*, Brno: Salve regina, 2001, str. 62-63.

⁹⁴ Svědectví P. Jana Podvorského. In: *Tamtéž*, str. 27-31.

roky před přepadením informovala starostu jedné z mnoha obcí regionu. A proč právě jeho? „⁹⁵

Osobně na tomto tvrzení neshledávám nic nelogického. Josef Ošmera se mohl cítit Podvėskému nějakým způsobem zavázán, neboť se dobře znali z odboje během německé okupace, a tak ho varoval. Na jeho uvážení potom bylo, zda v kraji zůstane, či odejde. Nikde však není doloženo, co přesně Ošmera Podvėskému řekl. Mohl ho jen varovat, že se chystají rozsáhlé akce proti církvím a věřícím, což byla pravda, avšak to se týkalo celé republiky, ne jen jihlavského kraje. Nevím však, o jakém „starostovi“ Jaroslav Kojzar ve své reakci mluvil.

Páter Jindřich Hladík byl farářem v Babicích. Za války se aktivně účastnil nacistického odboje a společně s Antonínem Plichtou ukrývali zbraně. V létě 1949 byl svým známým, funkcionářem KSČ Karlem Svitavským, upozorněn, že se v okolí Třebíče a Moravských Budějovic „něco chystá“. Hladík toto varování nevezal na lehkou váhu a požádal o přeložení do Blanska, což se později ukázalo jako správné rozhodnutí, kterým si možná i zachránil život.⁹⁶

3. 2. 2 Vznik „protistátních skupin“

„Protistátní skupiny“ na jižní Moravě lze členit na dvě větve. Pro tuto práci je klíčová druhá větev, jejíž činnost později vyústila ve střelbu v babické škole. Pro lepší pochopení všech souvislostí je ale nutné nastínit vývoj i první větve.

Na přelomu roku 1948 a 1949 se náhodně setkal kolář Gustav Smetana s Eduardem Kadrnkou a Janem Samkem. Kadrnka po konfiskaci svého hospodářství uprchl do zahraničí, aby se po půl roce vrátil zpět do ČSR s cílem zakládat odbojové skupiny. Jako zahraniční agent se prezentoval i Jan Samek.

Z jejich iniciativy začal Smetana v kraji organizovat ilegální skupinu a podával Samkovi a Kadrnkovi informace o jejích členech a výzbroji. V dubnu 1950 pomohl Smetana Kadrnkovi přemístit vysílačku ještě za účasti dalších neznámých mužů. Další neznámý agent zase požadoval od Smetany seznam zbraní, kterými skupina disponuje.

⁹⁵ KÁBELE, Stanislav: *BABICE – dokumenty a polemiky*, Praha: FUTURA, 2009, str. 23-24.

⁹⁶ NAVARA, Luděk, KASÁČEK, Miroslav: *Mlynáři od Babic*, Brno: Host, 2008 str. 94.

O osobách Kadrnkovi a Samkovi toho není příliš známo. Není tak jasné, zda se jednalo o agenty StB, kteří měli za úkol provokaci – přimět Smetanu k vytvoření ilegální skupiny a následné podávání informací o její činnosti.

V dubnu 1950 dostal Smetana zprávu, že byl Kadrnka postřelen při přechodu na hranicích a bude navázán nový kontakt. O agentu Samkovi však nebylo slechu. Nový kontakt je navázán v srpnu roku 1950, kdy se u Smetany objeví „major Vašek“, který od tohoto okamžiku převzal vedení skupiny.⁹⁷ Znal dokonce i heslo odbojové skupiny: „*co dělá den?*“⁹⁸ Z toho vyplývá, že již Kadrnka se Samkem byli zřejmě agenty provokatéry, kteří následně předali veškeré informace právě „majoru Vaškovi“. Ve skutečnosti se jednalo o důstojníka StB Františka Marečka, který měl účelově převzít činnost po Kadrnkovi a Samkovi. Ve skupině působil jako prototyp „fizla“. Od Smetany si vyžádal seznamy osob nepřátelských lidově demokratickému režimu, osob vhodných pro funkce po změně režimu a osob, které by měly být po změně zajištěny. Dále poskytl Smetana plánky lesů, cest, hájenek a dalších potenciálních úkrytů pro ilegality. Smetanova důvěřivost naprosto neznámému člověku byla až zarážející.

V dubnu 1951 začala tzv. realizace – zatýkání členů Smetanovy odbojové skupiny – Melkus, Černošous a další. Tato skupina byla řízena „majorem Vaškem“, který dával Smetanovi různé úkoly a byl informován o plánovaných teroristických akcích. Ze záznamů vyplývá, že činnost Smetanovy skupiny byla kontrolována a řada akcí byla vyvolána orgány StB. Smetanova skupina však byla souzena až v druhém babickém případě.

Z přísně tajného dopisu z 15. 10. 1952, který adresoval náměstek generálního prokurátora ministru spravedlnosti ohledně trestní věci Smetana a spol., lze vyčíst:

„... šlo o mimořádně rozvratnickou organizaci, která, jak ze spisů vyplývá, byla již v počátcích své činnosti kontrolována spolupracovníky Státní bezpečnosti... Později však měli spolupracovníci bezpečnosti nevhodné zásahy v této protistátní organizaci a prováděli nedostatečnou kontrolu velezrádců. To mělo za následek, že se jedna skupina vyvíjela samostatně, a tak se stalo, že tato odtržená skupina provedla známý teroristický a vražedný úkol v Babicích.“

⁹⁷ RÁZEK, Adolf: *StB + justice, nástroje třídního boje v akci BABICE*, Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu 2002, str. 9-11.

⁹⁸ NAVARA, Luděk, KASÁČEK, Miroslav: *Mlynáři od Babic*, Brno: Host, 2008 str. 96.

Z kontextu tohoto dopisu je patrné, že odtržená skupina nebyla Smetanova, ale že v kraji působila ještě další skupina, která byla kontrolována a ovlivňována někým jiným než „majorem Vaškem“. Zároveň ale z dopisu vyplývá, že činnost této druhé skupiny je Státní bezpečnosti známá, jen se ji zřejmě nepodařilo usměrnit požadovaným způsobem.⁹⁹

V srpnu roku 1950 se na Třebíčsku objevuje nový agent, Ladislav Malý, který sám sebe jmenuje do vedoucí role v odbojovém hnutí. Jeho úkol bude zřejmě těžší než úkol „majora Vaška“. Bude totiž muset do protistátní organizace nějakým způsobem zapojit i kněží. Přitom má využít své znalosti prostředí, stejně tak jako svých známých z dob studií.

Ladislav Malý byl v roce 1940 příslušníkem protektorátního vládního vojska. V roce 1949 byl stíhán za vyhrožování předsedovi závodní organizace KSČ v Dolní Lipové. Krátce na to na stanici SNB k této věci vypovídal. Koncem dubna 1949 uprchl do Vídně, kde se přihlásil k CIC a uvažoval o vstupu do cizinecké legie. Od tohoto záměru upustil a v květnu utekl do Bavorska, kde prošel tábory v Mnichově a v Ludwigsburgu. V srpnu 1949 se vrátil na krátko do ČSR, ale koncem léta utekl opět do Vídně, kde kontaktoval CIC. V roce 1950 ho tam major československé armády Miloš Knorr pověřil úkolem styku s uprchlíky z ČSR. Jedním z jeho úkolů bylo i proplácení odměn lidem pracujícím pro CIC. Při tom však zpronevěřil zhruba 5 000 šilinků a v Rakousku mu za to hrozilo trestní stíhání. V důsledku těchto událostí se vrací koncem února 1951 zpět do ČSR.

Kolem 20. 2. 1951 Malý navštěvuje v Rokytnici nad Rokytkou hostinského Josefa Jeřábka, u kterého chtěl přespat, ale byl jím odmítnut. Od tohoto data se začíná odvíjet druhá větev, která byla zaměřena na zapojení kněží do protistátních organizací. Cílem bylo kněží kriminalizovat a ukázat veřejnosti jejich „pravou“ tvář, tím způsobit ztrátu důvěry v duchovní a církev.¹⁰⁰

⁹⁹ RÁZEK, Adolf: *StB + justice, nástroje třídního boje v akci BABICE*, Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu 2002, str. 9-11.

¹⁰⁰ *Tamtéž*, str. 17-18.

3. 2. 3 Legenda o arcibiskupovi Beranovi

Komunistická strana musela vymyslet důmyslnou léčku, pomocí které by se jí podařilo zapojit do protistátní skupiny duchovní. „Legenda o arcibiskupovi“ měla velkou naději na úspěch. Vykonavatel Malý ji pak použil při návštěvách farností. Vše působilo věrohodně. Pro pochopení všech souvislostí je nutné poskytnout čtenáři malý exkurz do vývoje vztahu mezi katolickou církví a komunistickou stranou.

Po tom, co byl Klement Gottwald 14. června 1948 jednomyslně zvolen prezidentem, si vyžádal požehnání ve Svatovítském chrámu – *Te Deum*. To však vyvolalo vlnu nevole v obou zneprátelených táborech. Alexej Čepička se už od počátku převzetí moci pokoušel zapojit kněží do politické činnosti, ale bezvýsledně. Stejně tak katolíci nebyli schopni pochopit, proč se koná církevní slavnost na počest představitele režimu, který zakázal vydávání katolických časopisů a soustavně se snaží, aby mu církev sloužila. Sám arcibiskup Beran reagoval slovy: „*Liturgickým úkonem církev nepřijímá světový názor směru a hnutí, který odporuje jejímu názoru.*“ Tímto svým prohlášením proti sobě popudil všechny představitele KSČ, v první řadě samotného Gottwalda, neboť toto prohlášení předčítali faráři v kostelích v celé zemi.

Následovala vyhrocená situace, začalo zatýkání kněží. Přesto všechno, však ještě existovala malá naděje na dohodu mezi stranou a katolickou církví. Nadějí byl ale konec, když na biskupské konferenci v Novém Smokovci jeden z účastníků objevil v místnosti odposlouchávací zařízení.

Na základě toho se strana rozhodla proti církvi použít násilí a soustavné provokace. Jedna taková se konala v červnu 1949 při mši v katedrále svatého Víta, kdy provokatéři začali zpěvem *Internacionály* a křikem rušit bohoslužbu. Po samotné provokaci pak měli tajní policisté dobrou záminku k tomu, aby mohli arcibiskupa Berana začít hlídat, oficiálně ale jen zajišťovali jeho bezpečnost. Tímto okamžikem začala arcibiskupova internace, která trvala až do roku 1965, kdy nedobrovolně odešel do exilu.

I když už byla katolická církev prakticky zajatcem nového režimu, tak Beran statečně vzdoroval ještě na začátku roku 1951. Diplomatické styky s Vatikánem byly přerušeny, kláštery z velké části zlikvidovány a tisíce řeholníků bylo internováno. V zinscenovaných procesech byli souzeni církevní představitelé. To vše ale ještě nebyl výsledek, se kterým by strana byla spokojena. Bylo nutné církvi zasadit fatální zásah.

Možná právě v těchto náladách se začal rodit plán, který vyvrcholil až v atentát v Babicích.

Rovněž bylo třeba se vypořádat se vzpurným arcibiskupem Beranem. Dne 9. února předložil náměstek předsedy vlády, Zdeněk Fierlinger, plán na jeho odstranění. V návrhu, který zaslal prezidentu Gottwaldovi, vyzdvihuje pozitiva, která takový krok přinese. *„Odstranění arcibiskupa Berana jako ordináře by znamenalo, že ostatní biskupové by nebyli více vázáni ohledy na arcibiskupa, který nejvíce se zdráhal podřídit se našim direktivám a který by jinak byl i dále střediskem odporu.“* Návrh se pochopitelně líbil a byl přijat.

Trestní komise Obvodního národního výboru pro Prahu 1 tak v „zinscenovaném správním řízení“ zjišťuje, že arcibiskup nedodržuje předpisy: *„ThDr. Josef Beran je vinen tím, že jako arcibiskup pražský vykonával duchovenskou činnost v církvi římsko-katolické, aniž složil předepsaný slib věrnosti Československé republice.“*

Arcibiskup se tedy dopustil přestupku a dostal pokutu 50.000 korun. Mnohem důležitější byl vedlejší trest, který mu komise uložila – zakázala mu pobyt mimo místo, které určí Ministerstvo vnitra. Podané odvolání bylo jen formalitou a ani se nečekalo na jeho vyřízení. Dne 7. března 1951 byl Beran eskortou dovezen do někdejšího arcibiskupského sídla v Roželově pod Rožmitálem. Celá akce byla přísně utajena a místa pobytu arcibiskupa se střídala. Později byl tak převezen do Růžolodu u Liberce, Myštěvsi u Nového Bydžova, do Paběnic u Čáslavi a do Mukařova u Říčan.

Hned jak byl arcibiskup Beran dovezen do vily v Roželově pod Rožmitálem, vyšla oficiální zpráva, že Beran již není v Praze. Informaci o jeho novém místě pobytu však již zpráva neobsahovala.¹⁰¹

Těsně před Velikonocemi, 25. března 1951, navštívil pátera Podvského páter Jan Bula z Rokytnice a chtěl mu sdělit důvěrnou zprávu.

„Přišel za mnou spolužák z gymnázia, jméno vám nesmím říct. Představil se jako kapitán ze zahraničí, který je pověřen, aby na Jihlavsku připravil ilegální odboj ke státnímu převratu. Jeho ilegální skupina byla pověřena, aby tajně převezla arcibiskupa Berana z Prahy do ciziny. Bylo to prý spojeno s velkými obtížemi. Konečně se to podařilo, ale ne úplně. Cestou dostali zprávu, že je to prozrazeno... Zavezli tedy arcibiskupa Josefa Berana do Brancouz u Jihlavy a tam ho ukryli u nějaké babičky... Arcibiskup je rád, že tento převoz je přerušen, z několika důvodů. Hlavní důvod je tento: Je si

¹⁰¹ NAVARA, Luděk, KASÁČEK, Miroslav: *Mlynáři od Babic*, Brno: Host, 2008 str. 90-98.

*vědom, že překročení hranice je vždy spojeno s rizikem. Chtěl by se tedy jako křesťan a kněz připravit na vše. Prosí tedy, aby mu (Malý) obstaral nějakého kněze, který by mu udělil svátosti pro případ smrti.*¹⁰²

Celé legendě uvěřil i páter Podvorský. Vůbec ho nenapadlo, že by někdo mohl na kněze jít takto rafinovaně. Legenda, vyprávěná Ladislavem Malým, působila věrohodně tím víc, že úřední zprávy oznamovaly, že arcibiskup Beran byl odvezen z Prahy.¹⁰³

Ze svědectví Jana Podvorského:

„Neskryl jsem Bulovi své pochybnosti a radil jsem mu naléhavě největší opatrnost. Později jsem se pátera Buly ptal, jak to dopadlo. Sdělil mi, že Malý, prý z opatrnosti, všechno odložil. To několikrát. Zatím však mě četní mladí lidé, mně známí z válečného odboje, informovali, že je kapitán Malý také navštívil a pod předstíráním svého pověření jim ukládal vojenskou poslušnost a vstup do protikomunistické, jím zakládané tajné organizace. To mě dovedlo k závěru, že jde o provokaci Státní bezpečnosti. Poradil jsem P. Janu Bulovi, aby ihned přerušil s Malým styk. Poslechl mě – a za několik dní, koncem dubna 1951, byl zatčen.“¹⁰⁴

Krátce na to přišel na faru do Jaroměřic za P. Podvorským na návštěvu P. Václav Drbola z Babic:

„Velmi důvěrně mi chtěl vypravovat něco důležitého, co nikdo neví a nesmí vědět. Odpověděl jsem mu, aby se nenamáhal, že to, co nikdo neví, já to vím, že má jít zpovídat arcibiskupa Berana, kterého ilegalisté převážejí do zahraničí, a zatím ukrývají u nějaké babičky v tomto kraji. Změna byla jen v místě pobytu. Místo do Brancouz měl jít zpovídat do Čáslavic. Otec Václav tím byl hrozně překvapen. Řekl jsem mu, že před krátkou dobou mi totéž vypravoval jeho soused – kněz Bula. A ví, kde dnes je (zatčen – pozn. autora) Řekl jsem mu také, aby s nimi přerušil styky a připravil se, že bude zatčen. A to se také stalo.“

Páter Václav Drbola byl zatčen 17. 6. 1951, tedy více než tři týdny před babickými vraždami.¹⁰⁵ Krátce po zatčení P. Drboly se kaplan Josef Valerián, setkal s P. Františkem Pařilem, farářem z Horního Újezda. Na základě varování od Podvorského ho upozornil, že do kraje přichází nějaký kapitán, který obchází po farách s legendou o arcibiskupovi Beranovi. „Kdyby náhodou přišel, vyhod'te ho. Vyhod'te každého, kdo

¹⁰² RÁZEK, Adolf: *StB + justice, nástroje třídního boje v akci BABICE*, Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2002, str. 20

¹⁰³ *Tamtéž*, str. 21.

¹⁰⁴ Svědectví P. Jana Podvorského. In: PLICHTA, Alois: *Pravda o Babicích*, Brno: Salve regina, 2001, str. 21-31.

¹⁰⁵ RÁZEK, Adolf: *StB + justice, nástroje třídního boje v akci BABICE*, Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2002, str. 21

tomu popisu odpovídá.“ František Pařil odpověděl: „Josífkou, to nepřipadá u mne v úvahu. Já jsem žasnul, že on do té aféry zapadl, že se dal stejně navléknout... Já jsem si říkal... Pane Bože, to není možné...“¹⁰⁶

Ladislav Malý tedy se svou legendou o arcibiskupovi Beranovi měl poměrně značný úspěch, neboť do léčky již padli tři kněží. Není se čemu divit, neboť duchovní byli vedeni k důvěře a aby nepochybovali o člověku, že by mohl zradit. Nikoho z nich jistě ani nenapadlo, že by je někdo chtěl takto obelstít. Navíc určitě vnímali pomoc arcibiskupovi jako svou povinnost.

Po těchto třech zatčeních byli P. Podvorský a P. Valerián přesvědčeni, že tentokrát jsou na řadě oni. P. Podvorský si vzpomněl na dva roky staré varování Josefa Ošmery a uvědomil si, že právě probíhá akce, během které mají být odstraněny nepohodlné osoby.

P. Podvorský a Valerián se domluvili, že až Ladislav Malý přijde za nimi, jeden z nich ho zabaví a druhý půjde na SNB a ohlásí to. Plán ale nevyšel. Malý poslal za P. Podvorským jeho bývalého žáka Jendu Pánka s dopisem. Podvorský ho udat nemohl, aby ho neuvedl do nebezpečí. Podvorský do dopisu nahlédl a ihned mu bylo jasné, že jde o provokaci. Dopis jmenoval P. Podvorského „velitelem skupiny“ a kaplana Valeriána „spojkou“ mezi Moravskými Budějovicemi a Třebíčí. Třetí bod dopisu požadoval nalezení místnosti na uskladnění zbraní a posledním bodem byla žádost o víno a cigarety. Podvorský vrátil dopis Pánkovi a poslal ho zpět se vzkazem, že s tím nesouhlasí.

Zda se opravdu jednalo o provokační materiál StB, nebo samotného Malého akci, se dnes již nedozvíme. Čtvrtý bod dopisu však naznačuje, že dopis napsal sám Malý.

Po odmítnutí dopisu očekávali Podvorský a Valerián dle předchozích zkušeností, že budou zatčeni. K zatčení však došlo až o tři měsíce později, 18. 8. 1951.

Tímto způsobem se tak Malému podařilo dostat do vězení několik farářů. Jasným důkazem o tom, že všichni kněží byli provokováni a obelstěni falešnou legendou o únosu arcibiskupa Berana, je Beranovo vlastní prohlášení ze dne 16. 12.

¹⁰⁶ Videonahrávka svědectví P. Jana Podvorského a P. Josefa Valeriána z roku 1994. In: *Tamtéž*, str. 22.

1968, ve kterém potvrzuje, že na Moravě během své internace v letech 1950-1965 nikdy nebyl.¹⁰⁷

3. 2. 4 Formování protistátní skupiny kolem Ladislava Malého

Zapletením duchovních do protistátních akcí, Malého úkol ale neskončil. Dalším úkolem bylo zřejmě získávat v okolí lidi, kteří s ním, jakožto agentem ze Západu, budou plánovat záškodnické akce a společně bojovat proti komunismu. Výběr těchto lidí ale v žádném případě nebyl náhodný. Všechny osoby, které Malý oslovil, byly bývalými bojovníky proti nacistické okupaci, bohatí zemědělci či živnostníci a věřící lidé. To jistě nemohla být náhoda, že všichni tito lidé přesně zapadali do popisu „nepřátel režimu“. Během svého působení v kraji Malý kontaktoval velké množství osob. Větší pozornost bude věnována osobám, které se přímo účastnily akce v Babicích. Pro úplnost je ale třeba okrajově zmínit i ostatní, kteří nějakým způsobem do sledu události zasáhli.

Dne 15. dubna 1951 se seznámil s Malým Drahoslav Němec, syn bohatého živnostníka. Dvacetiletý mladík nebyl doma příliš spokojen, a když mu „kapitán“ nabídl, že společně utečou na Západ, neváhal a se spoluprací souhlasil. Společně s Malým se účastnil přepadení Josefa Balouna, předsedy MNV v Heralticích. Další den opět v Heralticích Malý naplánoval přepadení předsedy stranické organizace Jaroslava Bohdálka. Následně ale společně i s Bohdálkem zamířili za předsedou přípravného výboru JZD Karlem Kovářem. V jeho domě došlo k přestřelce, při které byl Němec zraněn na krku. Po této akci poskytl partyzánům ošetření a úkryt František Kopuleť s manželkou Boženou, u kterých se objevili 17. dubna. Manželé jim poskytli skryš pod včelínem, jenže v okolí už se pohybovaly pátrací hlídky. Rozhodli se tedy z bunkru utéci a vydali se za hajným Antonínem Škrdlou. Drahoslav Němec ale je už odbojem znechucen, chce skončit a vrátit se domů. Sama Božena Kopuleťá vypověděla, že Němec nechtěl zabíjet. Byl ale pod silným vlivem Malého, který mu hrozil zastřelením. Nakonec se však Němcovi přece jen povedlo v nestřeženém okamžiku utéct a ukrýt se u rodičů na půdě. Krátce nato, 1. května si pro něj ale přišli příslušníci tajné policie a byl zatčen.

¹⁰⁷ RÁZEK, Adolf. *StB + justice, nástroje třídního boje v akci BABICE*, Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2002, str. 21-22.

O den dříve, 30. dubna 1951 započala tajná policie s akcí „Pavel“. Jednalo se o tzv. realizaci, zatýkání. Zatčení byli především členové „druhé“ větve, která byla v režii „majora Vaška“, neboli Marečka. Mezi zatčenými byli Gustav Melkus, Bedřich Pánek, Antonín Bulíček, ale došlo i na P. Jana Bulu, Antonína Škrdlu a Karla Němce – otce Drahoslava Němce. Během dalších dvou týdnů byli pozatýkáni další členové Smetanovy skupiny – Jaroslav Melkus a Josef Černohous. Vůbec prvními zatčenými byli manželé Kopuleti – František 28. dubna a manželka Božena o den později.

Při realizaci v Šebkovicích se podařilo před zatčením uprchnout Antonínu Plichtovi st., tedy on si to myslel. Zřejmě mu ale StB jen nechala „cestičku“, kudy mohl uniknout, aby se záhy napojil na skupinu Malého. Plichta měl v kraji coby bývalý odbojář veliké jméno. Byl to majitel hospodářské usedlosti a vlastník rozsáhlých pozemků. Postupně byl ale režimem tlačěn do kouta a v létě roku 1950 začal spolupracovat s Jaroslavem Melkusem a Gustavem Smetanou. Společně byli přesvědčeni, že se demokracie musí brzy obnovit. Pomáhal Smetanovi se seznamem osob, který si vyžádal „major Vašek“. Později Plichta započal organizovat vlastní skupinu, do které zapojil první odbojáře – Antonína Bulíčka, Jana Nečase, Bedřicha Pánka a Františka Kříže. Společně se Smetanou pak rozšířil odboj i na Znojemsko, kde Plichta zapojil i svého bratra Františka. Několikrát se objevil i u Pátera Podvéského, kterého znal dobře z nacistického odboje a snažil se ho přesvědčit o spolupráci. Podvéský si ale vzpomněl na Ošmerovo varování, nabídku odmítl a současně Plichtu varoval. Naposledy za Podvéským Plichta přišel a navrhoval, aby i s páterem Valeriánem utekli na Západ. To oba opět odmítli a Plichtu naposledy varovali, ale on jejich rady nevyslyšel.

Při akci „Pavel“, 30. dubna, musel Plichta bleskově utéct z domu, aby se vyhnul zatčení. Jeho statek prohledávali příslušníci Bezpečnosti a vyslychali jeho dva syny, dceru i manželku. Nikdo z nich ale nevěděl, kam otec uprchl. Plichta utekl nejprve k Pánkům, ale ten už byl téhož dne ráno zatčen. Vydal se tedy do Cidlíny ke Stehlíkům. Dalšího dne, 1. května, ho našel u sebe ve chlévě Ludvík Stehlík, se kterým se Plichta dobře znal, a poskytl mu u sebe na půdě úkryt.

Ladislav Malý měl zřejmě za úkol vypátrat Plichtu, což se mu také podařilo. Páter Václav Drbola Malému řekl, kde se Plichta ukrývá. Malý si s Plichtou okamžitě padl do noty a Plichta byl plánem Malého nadšený. Bezmezně mu důvěřoval, ačkoli o

Malém kolovaly špatné zvěsti. Plichtova dcera Ludmila vzpomínala, že mu tatínek velmi věřil, ale nebylo to díky osobnímu kouzlu Malého, nýbrž tím, že mu sliboval něco, co si moc přál.¹⁰⁸

Společně tak začali chodit po návštěvách a snažili se získat další odbojáře. Malý přitom zanechával u různých lidí zbraně. František Kříž vzpomíná: „*Když od nás odcházeli, všiml jsem si, že kapitán Malý něco strká do kredence za nádobí. Po chvíli jsem tak přišel na pistoli a dal mu ji zpět s tázavým pohledem. Věc se ujasnila, když po mém zatčení dělala StB u nás prohlídku – šla především do kredence.*“¹⁰⁹ Z tohoto svědectví je jasné, jaký účel měly tyto Malého návštěvy – dostat do vězení co nejvíce lidí.

V noci 23. května se Plichta sešel se synem Antonínem, který ho informoval o špatné situaci jejich hospodářství a chorém zdraví matky. Malý s Plichtou proto naplánovali odvoz Plichtovy manželky a dcery na Slovensko.

K Plichtovi a Malému se záhy přidal Antonín Mityška. Třiatvacetiletý mladík z Horního Újezdu, který po smrti otce spravoval dvaadvacetihektarové polnosti. Společně chodili dál po návštěvách a všechny informovali, že je třeba připravit se na převrat. Postupně navštívili Roupcovi v Bolíkovcích, Nedvěda z Loukovic, Pánka v Popovicích a Vorlíčka ve Vacenovicích. Během jejich návštěv se k nim hlásili další zájemci, mladí chlapci, kteří se chtěli účastnit odboje proti komunismu. Malý ale zřejmě nepůsobil dost důvěryhodně, a tak si to mnozí raději rozmysleli.

Skupina ve složení Malý a Mityška společně provedla akci v Cidlině, kde přepadli předsedu KSČ Janouška. Plichta se akce neúčastnil, neboť měl strach z vyzrazení úkrytu u Stehlíka. Odtud společně se synem Janouška zamířili k tajemníkovi okresní zemědělské komise Františku Pišovi a předsedovi akčního výboru Národní fronty Josefu Láskovi. Celá akce ale skončila několika kopanci, údery do hlavy a krádeží gramofonu, gramofonových desek a spisů KSČ.

Tříčlenná skupina ale potřebovala nutně nový úkryt, který si vybuodovala v poli vedle Lažan. Dále se potulovali po okolí a plánovali další protistátní činnost. Rozhodli se navštívit faráře Pařila, který měl psací stroj, na kterém chtěli napsat protistátní letáky. Z tohoto nápadu ale sešlo, neboť se páter Pařil bál, že by byl okamžitě vyzrazen.

¹⁰⁸ NAVARA, Luděk, KASÁČEK, Miroslav: *Mlynáři od Babic*, Brno: Host, 2008 str. 110-165

¹⁰⁹ PLICHTA, Alois: *Pravda o Babicích*, Brno: Salve regina, 2001, str. 39.

Ze záškodnických akcí lze ještě zmínit zapálení stodoly zemědělského družstva v Mikulovicích nebo krádež vepře stranickému tajemníkovi Krůlovi v Horním Újezdě.

Plichta ale měl strach o manželku a dceru, které byly stále na jejich statku. A tak se s nimi společně s Malým a Mityskou sešel na faře v Horním Újezdě. Plichta je společně s Malým přesvědčil o nutnosti odejít do ilegality. Plánovaná skrýš u učitele Novosada v Třebíči ale nevyšla, neboť je odmítl. Následujícího dne tak celý zbytek Plichtovy rodiny odešel do úkrytu v poli v Lažanech za ostatními.

Dalšího dne všichni zamířili ke Stehlíkovi do Cidliny, ale před vesnicí se dohodli, že se rozdělí. Plichta starší, který měl oteklý kotník, zamířil s dcerou Ludmilou ke Stehlíkům. Ostatní zamířili k Roupcům do Bolíkovíc.

U Roupců Malý plánuje společně s ostatními a s Aloisem Roupcem další akci. Následujícího dne, 2. června 1951, se Malý, Mityška a bratři Plichtovi vydávají do babické školy.

Plichtova manželka na všechny dál čeká v úkrytu a živoří v polích. Matka i její švagr, Karel Bednář, jí po útoku v babické škole radí, aby se přihlásila na SNB, ta to ale odmítla s vidinou, že pád komunismu je tak blízko. Dočasný úkryt jí poskytla Pánková v Lesonicích. Švagr ji znovu navštívil 11. srpna se slovy, že ji odvezou na Slovensko. Spolu s Bednářem přišel i muž, kterého neznala. Nasedla tedy do auta, ale hned za vesnicí ji zatkli a odvezli do vězení v Jihlavě. Netušila, že švagr, Karel Bednář, byl již zatčen a byl přinucen ji takto nalákat do pastí.¹¹⁰

Ladislav Malý byl ve své činnosti velmi úspěšný. Dokázal do „protistátní“ činnosti zapojit velký počet lidí. Lze říci, že téměř každý, s kým se potkal, byl po nějaké době zatčen a odsouzen. Řada lidí byla ale po určité době na svobodě. K zatčení došlo až ve chvíli, kdy vyjádřili Malému nedůvěru. Tak to bylo v případě farářů Drboly a Buly. Náhoda? Myslím, že nikoli. Vše zapadalo do předem naplánované akce, při které měli být likvidováni nepohodlní obyvatelé tohoto kraje.

¹¹⁰ NAVARA, Luděk, KASÁČEK, Miroslav: *Mlynáři od Babic*, Brno: Host, 2008 str. 181-183.

3. 3 Průběh teroristické akce v babické škole – „oficiální verze“

O události ze dne 2. července 1951 byla již 5. července 1951 vypracována zpráva pod názvem „O průběhu akce v prostoru Babice“. Zprávu podepsal krajský velitel NB škpt. Kuba. Jelikož bylo vyšetřování na samém počátku, tak zpráva obsahovala malé nepřesnosti okrajového významu¹¹¹, které však byly během vyšetřování odstraňovány. Kromě této zprávy jsou k popisu události použity výpovědi očitých svědků, které jsou zapsané v protokolech.

Ve večerních hodinách 2. července 1951 se ve školní budově v přízemní místnosti vlevo od schodiště, kde se nacházela úřadovna MNV, scházeli čtyři členové MNV. Přicházeli postupně a František Bláha přišel jako poslední ve 21:30 hod. V kanceláři byli přítomni: Předseda MNV – řídící učitel Tomáš Kuchtík, místopředseda MNV – zemědělský referent Josef Roupec, pokladník MNV – Bohumír Netolička, předseda místního akčního výboru Národní fronty – František Bláha (nebyl členem rady).¹¹² Ze zprávy KV NB v Jihlavě:

„Asi ve 22:30min. vnikli do místnosti, ve které se schůze konala, dva ozbrojení bandité, z nichž jeden mířil samopalem na přítomné funkcionáře a vyzval je, aby dali ruce vzhůru. Poté se jeden z banditů tázal, kdo udal babického faráře (p. Drbolu – pozn. autora). Na to předseda MNV s. Kuchtík řekl, že z přítomných nikdo. Jeden z teroristů uchopil židli a mrštil ji po Kuchtíkovi, přičemž rozbil elektrické světlo. Vyhnali funkcionáře na chodbu a tázali se jich, jak se který jmenuje a nařídili jim, aby se otočili čelem vzad. Jeden z banditů se přítom tázal, kdo z nich je předsedou KSČ. Na tento dotaz se potočil s. Kuchtík a řekl: „Já“. Následovala dávka ze samopalu jednoho z banditů, a soudruzi Kuchtík, Roupec a Netolička byli jednotlivými dávkami zastřeleni. Soudruh Bláha stál na druhém konci řady, využil toho okamžiku a vyběhl po schodišti, proti němuž stál, nahoru. Byl střelbou zasažen do nohy (byl zasažen do zad – pozn. autora), takže za ohbím schodiště klesl s výkřikem k zemi. Bandité Bláhu nepronásledovali a ihned po spáchání teroristického činu se z budovy školy vzdálili.

Střelba přilákala na chodbu manželku řídícího učitele s. Kuchtíka, která v budově školy bydlí. Když viděla, co se stalo, přivolala sousedy. Jedním z nich byl vyrozuměn (na motocyklu) lékař MUDr. Klempa z Lesonic, který se záhy na místo činu dostavil. Mezitím vyrozuměla manželka MUDr. Klempy stanici SNB v Moravských Budějovicích, která ve 23:15hod. hlásila případ dozorcímu orgánu KV NB Jihlava.

¹¹¹ Např. u příjmení Netolička bylo zprvu chybně uvedeno křestní jméno Bohumil, správně je Bohumír.

¹¹² KÁBELE, Stanislav: *BABICE – dokumenty a polemiky*, Praha: FUTURA, 2009, str. 32-57.

O věci bylo ihned spraveno krajské velitelství StB a po vzájemné dohodě KVNB a KV StB byl na SV Želetava, okres Moravské Budějovice ve 23,45hod. KPO a orgánové oddělení IV. KVNB Jihlava, KPO byl v síle 1+22 přísl. SNB. OVNB Moravské Budějovice, Třebíč, Třešť, Jihlava a Dačine bylo nařízeno uzavření prostoru kolem místa činu v širším okruhu.¹¹³

Z protokolu o výpovědi svědka Františka Bláhy:

„Během našeho úředního jednání v čase 22:25 hod. se otevřely náhle dveře kanceláře a do místnosti násilně vtrhli dva neznámí muži ozbrojeni samopalem a pistolemi. Ihned na to zazněl ostrý povel banditou, který měl plnovous a rezavou kozí bradku: RUCÉ VZHŮRU! Když tak všichni učinili, současně se nás tázal všech slovy: Máte zbraně? Všichni jsme současně a jednotlivě odpověděli, že nemáme. Já jsem se poté překvapeně tázal, co se vlastně děje. Terorista s kozí bradkou mně na to odpověděl kopnutím do pravé nohy. Další otázku položil bandita s kozí bradkou slovy: Kdo udal faráře? Odpověděli jsme všichni, že nevíme. Dále se tázal: Ani ty nemáš zbraň? Otázka byla kladena s. Kuchtíkovi, neboť tento odpověděl, že nemá. Na odpověď s. Kuchtíka vzal terorista s kozí bradkou židli a touto s. Kuchtíka praštil, jak měl tento zdvižené ruce vzhůru do žeber. Poté chytil stahovací elektrickou lampu v kanceláři a rozhoupnutím ji rozbil o rozhlasovou skříň. Na to pak zněl další ostřejší povel: VEN!

V síni školy na chodbě svítilo ještě světlo. Já jsem vyšel z kanceláře první, neboť jsem stál u dveří nejbliže. Když jsem přecházel kolem bandity, tento mě podruhé kopl do nohou. Za mnou šel postupně s. Netolička, dále Kuchtík a konečně s. Roupec. Všichni jsme se postavili na jeho příkaz obličejem směrem po schodech nahoru do 1. poschodí a stáli s rukama vzhůru nepravidelně rozestaveni pod schody a čekali na další. Bandita s kozí bradkou se počal znovu ostře tázati, jak se jmenujeme. Postupně jsme všichni hlásili své vlastní jméno. Znovu se pak terorista tázal slovy: Kdo udal faráře! Naše odpověď zněla – nevíme. Další byla otázka tímže teroristou, kdo je předseda MNV, opravuji předseda KSČ! Na to odpověděl s. Tomáš Kuchtík slovy: Já jsem. Terorista s bradkou rozkázal s. Kuchtíkovi, aby se otočil k němu čelem, přičemž po něm ihned vystřelil ránu z pistole. Já jsem viděl, jak padl na zem na schody. Hned na to zněly další výstřely a viděl jsem jen po oku, jak padl na zem s. Josef Roupec. Já jsem stál úplně na kraji u piliře zdi pod schody, a proto nevím, kdy byl zasažen a jak padl s. Netolička, neboť stál mírně šachovitě za mnou. Poté sám jsem ucítil, že jsem rovněž již střelen do zad. V rozrušení jsem vyběhl po schodech nahoru k oknu, kde jsem se na odpočívadle schodů zhroutil na zem... Více jsem nemluvil a zůstal nehybně ležet vědomě, až do příchodu manželky s. Kuchtíka, která byla na tragedii upozorněna střelami.“

¹¹³ Zpráva KV NB v Jihlavě ze dne 5. 7. 1951 Ministerstvu národní bezpečnosti o průběhu akce v prostoru obce Babice, In: RÁZEK, Adolf: *StB + justice, nástroje třídního boje v akci BABICE*, Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2002, str. 142-144.

V článku „Svědectví o Babicích“ (Rudé právo, 20. 7. 1951) Bláha dále uvedl: „Kuchtík a Roupec se už nehýbali. Jen Netolička začal po chvíli sténat... Volám na s. Kuchtíkovou, aby vzbudila sousedy a aby někdo zajel pro lékaře a záchranku“

Z protokolu o výpovědi svědka – Anežka Kuchtíková:

„... asi ve 22:30 hod. slyšela jsem pojednou několik po sobě jdoucích výstřelů, jako by to bylo z automatické zbraně. Jelikož jsem již spala, vyskočila jsem v nočním úboru a běžela se podívat směrem, odkud jsem slyšela výstřely, to jest do chodby v přízemí školy. Zde jsem spatřila strašnou situaci, neboť jsem na zemi viděla ležet svého manžela, dále s. Josefa Roupce a s. Netoličku.

... Běžela jsem rychle vzbudit našeho souseda Josefa Kuchyně, aby k nám hned přišel a pomohl nám přivolat lékaře. Mezitím jsem ještě běžela k druhému sousedovi Josefu Míčovi, lesnímu dělníku a prosila jej, aby zašel ke Chloupkum, aby jejich syn Jaroslav, který má motocykl zajel pro lékaře do Lesonic. Jmenovaný tak hned učinil a asi za 10-15 minut již zde lékař Klempa z Lesonic byl... Ještě jsem vzbudila všechny příbuzné zavražděných soudruhů a vrátila se zpět do školy. Po příchodu jsem zjistila, že byl tedy jen mrtev, jak jsem viděla po prvním spatření, můj manžel a s. Roupec. Soudruh Netolička ještě žil až do 23:00 hod., kdy přes lékařské ošetření svému tragickému zranění podlehl.

Taktéž s. Bláha byl po zranění na místě pomocí ošetření obvázán lékařem a záchrannou stanicí byl převezen do okresní nemocnice v Třebíči.

Pokud je mě zde ještě kladena otázka, zda jsem viděla na tragickém místě bandity, kteří vraždy spáchali, pak uvádím, že jsem neviděla již nikoho jen na místě zavražděného manžela a ostatní soudruhy...“¹¹⁴

Kolem půlnoci přijeli do babické školy první příslušníci Bezpečnosti. Zajistili místo činu a provedli první neúspěšný pokus k dostižení pachatelů. Na základě kriminalistických úkonů na místě činu byly zajištěny stopy po střelbě (nábojnice, střely, střelami poškozené schodiště a kovová výplň zábradlí).

Na místo události přijeli i vedoucí funkcionáři státních, politických a bezpečnostních orgánů kraje i okresu. Krajszí velitelé NB a StB převzali přímé řízení akce ve 2:45 hod., vypracovali plán na provedení celé akce a zažádali o posily z kraje České Budějovice a Brno. Dále byla vyžádána spolupráce krajského velitelství lidových milic. Zároveň bylo velitelství útvaru PS požádáno o provedení potřebných opatření na státních hranicích.

¹¹⁴ KÁBELE, Stanislav: *BABICE – dokumenty a polemiky*, Praha: FUTURA, 2009, str. 32-57.

Po pachatelích vraždy se začalo pátrat v omezené míře již v noci, ale až za úsvitu byla akce rozvinuta na široké základně. Na místo činu byl nasazen služební pes, který ukázal směr, kterým se pachatelé vzdálili, ale po asi 400 metrech stopu na polní cestě ztratil. A tak bylo započato s prohlídkou lesů a krajiny v širokém okruhu kolem místa činu. Současně s pročesáváním terénu byly prováděny i domovní prohlídky v Babicích a Bolíkovcích, neboť bylo důvodné podezření, že se tam pachatelé skrývají. StB prováděla v Babicích výslechy občanů. Podle neurčitých výpovědí směřovaly stopy do obce Cidlina, kde bylo spácháno přepadení funkcionářů KSČ před krátkou dobou. Proto se začalo s domovními prohlídkami i v této obci. Při jedné z nich byla u Ludvíka Stehlíka v kuchyni vypátrána dcera Antonína Plichty, který byl ve spojení s pachateli teroristické akce v Cidlině. V témže domě byl vypátrán i její otec Antonín Plichta st., který se po zahájené střelbě do hromady sena sám vzdal.

Antonín Plichta při výslechu orgánům StB vypověděl, že ostatní pachatelé se ukrývají pravděpodobně v polích mezi obcemi Bolíkovice a Čáslavice. Na základě těchto poznatků bylo v dopoledních hodinách 3. 7. 1951 vyžádáno velitelem StB letadlo tčhto poznatků bylo v dopoledních hodinách 3. 7. 1951 vyžádáno velitelem StB letadlo SNB z Prahy, které přiletělo kolem 17. hodiny.

Příslušníci vyslaní do prostoru obcí Babice a Bolíkovice začali prohledávat terén za součinnosti letadla, které raketou přesně označilo prostor v žitném lánu, ve kterém se pachatelé vraždy skrývali. Strážmistr Josef Kotrba z VS Jihlava spatřil teroristy a zahájil po nich palbu. Teroristé palbu opětovali a při tom byl zasažen mladší strážmistr Rostislav Veselý z VS Jihlava třemi výstřely, ale jeho zdravotní stav byl uspokojivý.

Po kratší přestřelce byl dán příslušníky SNB rozkaz k zastavení palby a teroristé byli vyzváni, aby se vzdali. Výzvu však neuposlechli a zahájili palbu a vrhli jeden granát. Letadlo další raketou označilo místo, na které byla soustředěna palba. Následovala nová výzva ke vzdání se teroristů. Bandité na tuto výzvu nereagovali, a proto bylo použito 15 útočných granátů. Po tomto útoku se vzdal jeden z teroristů, a to Antonín Mityška, který se po kolenou vyplazil ze žita. Byla mu přiložena pouta a po krátkém výslechu byl preventivně ošetřen a dopraven do vězení StB v Jihlavě.

Palba pokračovala, a když intenzita střelby banditů opadla, byli opětovně vyzváni, aby se vzdali. Protože se nikdo neozval a ani palba se neopakovala, byl dán rozkaz k prohledání místa činu.

Prohlídkou prostoru bylo zjištěno, že dva bandité byli zastřeleni a jeden z nich je těžce zraněn. Zastřeleni byli Ladislav Malý a Antonín Plichta mladší. Těžce zraněn byl Stanislav Plichta. Oba mrtví byli převezeni na StB do Jihlavy za účelem ofotografování a pitvy. Stanislav Plichta byl převezen do nemocnice v Třebíči.

Zranění Antonína Mitysky, který se vzdal, se nacházelo na dolních končetinách a nebylo život ohrožující. Ošetřován byl ve věznicí StB.

Odpor a likvidace vrahů trvala 105 minut. Protože už se zešeřilo, bylo místo činu zajištěno desetičlennou hlídkou příslušníků VB a k prohlídce místa činu bylo přikročeno až 4. 7. 1951 hned po rozednění. Při prohlídce bylo nalezeno: 1 samopal anglické výroby, 1 samopal německé výroby, 5 pistolí různé ráže vesměs cizích značek a výroby, 200 kusů samopalových nábojů, 80 kusů pistolových nábojů, 1 granát sovětské výroby, zásoby potravin – asi 0,5 kg domácí slaniny, čerstvý domácí chléb, několik prázdných lahví od piva a jeden batoh s osobními potřebami.¹¹⁵

Jak je z této zprávy patrné, tak k objasnění události a vypátrání pachatelů bylo využito skupiny příslušníků všech složek Bezpečnosti, lidové milice i ČSLA.

Dne 8. 7. 1951 byl vyslechnut přeživší Antonín Mityška. Z protokolu o výpovědi je možné získat druhé očitě svědectví o teroristické akci v babické škole, ale i popis útěku vražedného komanda, včetně střelby v poli. Z protokolu o výpovědi Antonína Mityšky:

„Malý se ptal ještě jaké zastává funkce. I to nám řekli, do čehož Malý vpadal křiknutím: „Kdo z vás je předseda KSČ?“ Řídící učitel se otočil a řekl: „Já prosím.“ Současně po dořeknutí slova řídícího učitele na něho Malý vystřelil z pistole, tento se skácel a zůstal ležeti na chodbě. Já jsem ještě stále stál poblíže Malého s namířeným samopalem směrem na stojící členy MNV. Po jednom výstřelu na řídícího Kuchtíka, který padl na zem, mně Malý rychlým a ostrým zvoláním nařídil: „střílejte!“ Uposlechl jsem a vypálil ze samopalu větší dávku po stojící řadě tří funkcionářů křížovým rozmáchnutím zbraně, načež dva se zhroutili ještě na zem nepravdělně vedle již ležícího Kuchtíka. Čtvrtý funkcionář MNV, kterého jsem osobně znal jako Františka Bláhu, byl mnou rovněž zasažen. Zpozoroval jsem ještě v posledním okamžiku, jak Bláha upadl a přichytil se zábradlí, při čemž sténal. Neviděl jsem již, že by Bláha běžel ještě po chodech nahoru směrem na I. poschodí školy. Oba s Malým jsme rychle vyběhli z budovy, kde se pochlubil venku čekajícím bratrům Plichtovým, že jsme je všechny postříleli. Všichni jsme pak prchali do polí.“

¹¹⁵ Zpráva KV NB v Jihlavě ze dne 5. 7. 1951, In: RÁZEK, Adolf: *StB + justice, nástroje třídního boje v akci BABICE*, Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2002, str. 142-144.

Vyšetřovatel se táže Mýtisky: „Kam jste prchali po svém surovém zločinu a kde jste našli další přístřeší?“ Mýtiska odpovídá:

„Všichni čtyři jsme uprchli nejprve k varhaníku Stehlikovi do Cidliny, kde jsme vzbudili Stehlika mladšího, nechali si vyvolat Plichtu staršího, kterého Malý informoval, že jsme ve škole v Babicích zastřelili čtyři komunisty a že to bude pro nás zlé. Nutil Plichtu, aby s námi šel pryč, případně aby se schoval. Plichta odepřel s námi odejít, že jej bolí noha a zůstal se svou dcerou Ludmilou dále u Stehlika. Sdělení o zastřelení funkcionářů z Babic slyšel také Stehlik mladší, který se zasmál a mlčky vyjádřil svoje uspokojení. Já s Malým a bratry Plichtovými jsme asi po půlhodinovém zdržení odešli znovu k rolníku Roupčovi do Bolíkovíc. U Roupců jsme informovali Roupčovou a jejího syna Ladislava, rovněž o zastřelení funkcionářů v Babicích, což vyslechli a neměli k tomu žádných námitek. Roubcová nám dala bochník chleba, slaninu a Ladislav Roupec přinesl nám 1 deku a starší kabát. Z osobně bezpečnostních důvodů jsme se rozhodli, že zbytek noci strávíme někde venku v poli až do příštího dne do večera a odtud pak prchneme na vzdálenější místo, podle návrhu Malého na nějaký čas na Třebíčsko. Roubcová se synem nám doporučili, abychom se schovali do zeleného žita vedle jejich pole mezi Babicemi a Loukovicemi, které nám přesně označili. Na toto místo jsme všichni odešli ozbrojeni samopaly, pistolemi a granáty.“

Na otázku vyšetřovatele, zda jsou Mýtiskovi známy důvody, co všem zaručovalo bezpečí v prostoru na Třebíčsku, jak naznačoval Malý, Mýtiska odpověděl:

„Malý již dříve se zmiňoval v rozhovoru se mnou a Antonínem Plichtou st., že se přesuneme na Třebíčsko, kde soustředí dohromady lidi, kteří k nám přišli s podobnými úkoly jako on ze zahraničí – Západu... V žitě zůstali jsme všichni po celý den až do večera, kdy jsem byl po kladení odporu nás všech zajištěn. Asi kolem 16. hod. jsem spatřil v blízkosti kroužení letadlo a poznal jsem, že je to letadlo bezpečnostní. Upozornil jsem Malého a řekl jsem mu, že nás asi hledají. Kolem 18. hod. uslyšeli jsme nějaké hlasy a zjistili jsme, že jsme obklíčeni příslušníky SNB. O něco později hodil mně Malý, od něhož jsem byl asi 3 m automat, pistoli a granát a ve chvíli, kdy jsem zaslechl, že žitem někdo přichází už k nám, dal mi rozkaz, abych střílel a hodil granát. Jeho příkaz jsem uposlechl, granát jsem odjistil a hodil jsem ho do místa, kde jsem slyšel šustění žita způsobený chůzí příslušníků SNB. Pak jsem uchopil automat a počal stříleti opět do místa, z něhož se ozývaly hlasy. Při střelbě z automatu byl jsem raněn do nohou a do boku, automat mě vypadl z rukou, ale i přesto, že jsem byl raněn i nad oko, uchopil jsem pistoli a několikrát z ní vystřelil. Když jsem viděl, že Malý, oba Plichtové, z nichž jeden stále naříkal, nepohnutě leží, a že jsem tudíž zůstal sám a že jakýkoliv další můj odpor by byl zbytečný, na výzvu SNB jsem se vzdal.“

Mýtiska při výslechu ještě uvedl:

„V dřívějších hovorech s Malým jsme se dohodli na tom, že v případě, kdybych v nějaké akci byl poraněn já a nemohl bych být odnesen, že mne

zastřelí. V opačném případě jsem měl zastřelit já jeho. Malý považoval toto opatření za nevyhnutelnou nutnost, která jim byla podle jeho sdělení neustále zdůrazňována v zahraničí, při jejich výcviku jako agentů připravených k vyslání do ČSR. Toto opatření mělo zabránit vyzrazení dalších lidí na ně napojených a způsob jejich práce.“¹¹⁶

Podle oficiálních zpráv tedy při akci Babice přišli o život tři funkcionáři KSČ a dva členové vražedného komanda. Dne 3. 7. 1951 se konala pitva obětí v márnici v Moravských Budějovicích, kterou nařídila jihlavská státní prokuratura. Pitvu provedl MUDr. J. Štěpánek a MUDr. J. Žák za přítomnosti svědků.

Lékaři konstatovali, že Netolička byl zasažen dvěma zásahy ze samopalu do pravého boku a průstřelem břicha. Kuchtík byl zasažen do prsou, byla prostřelena aorta a smrt nastala okamžitě. Roupec měl vstřel v zátylí, dále byl zasažen do zad a do břicha a ještě dalšími střelami. Projektily v tělech zavražděných nebyly nalezeny.¹¹⁷

U Františka Bláhy šlo o střelnou ránu, povrchově probíhající podkožím zad. Pacient byl okamžitě ošetřen a po dvoudenním léčení propuštěn s klidnou, hojící se ránou do domácího ošetření.¹¹⁸

V žitném poli byli zastřeleni dva teroristé – Ladislav Malý a Antonín Plichta ml. U mrtvých bylo dne 4. 7. 1951 v zemské nemocnici v Jihlavě provedeno ohledání těl k objasnění příčiny úmrtí. Z opisu pitevní zprávy vyplývá, že Ladislav Malý byl zasažen do hrudi, do boku, do levého kolena, do levého ramena, do ramena a pod levou lopatku. *„Žaludek a dýchací cesty zaplněny krví, rovněž dutina hrudní. Smrt nastala po průstřelu obou plic s následným vykrvácením do dutiny hrudní.“* Antonín Plichta ml. byl zasažen v týlu, z boku do hrudi, do pravého kolena, pod pravé koleno, do levého stehna. *„Smrt nastala po průstřelu mozku.“¹¹⁹*

3. 4 Polemiky s „oficiální verzí“

V předchozí podkapitole měl čtenář možnost seznámit se s verzí případu tak, jak byla oficiálně podána v oficiálních vyšetřovacích protokolech. Jednotlivé body nebyly

¹¹⁶ KÁBELE, Stanislav: *BABICE – dokumenty a polemiky*, Praha: FUTURA, 2009, str. 54-61.

¹¹⁷ HOLUB, Ota: *Vlčí komando*, Praha: Práce – Naše vojsko, 1981, str. 96.

¹¹⁸ Zpráva o ošetření Karla Kováře, Františka Piši a Františka Bláhy, 8. července 1951, In: NAVARA, Luděk, KASÁČEK, Miroslav: *Mlynáři od Babic*, Brno: Host, 2008 str. 302.

¹¹⁹ Zpráva o ohledání těl Antonína Plichty ml. a Ladislava Malého – 4. 7. 1951, Zemská nemocnice v Jihlavě, In: NAVARA, Luděk, KASÁČEK, Miroslav: *Mlynáři od Babic*, Brno: Host, 2008 str. 300-301.

záměrně glosovány. Následující kapitola však zmapuje průběh celé akce na základě vyjádření zainteresovaných osob a nabídne poněkud odlišný pohled na věc. Řada okolností totiž vyvolává mnoho dalších nevysvětlených otázek.

3. 4. 1 Akce v babické škole

Jedinými očitými svědky, kteří celou událost přežili, byli František Bláha a Antonín Mityška. Oba dva učinili výpověď do protokolu. Jsou však tyto protokoly naprosto věrohodné?

Vezměme v potaz, že Mityška byl při výpovědi pod velkým fyzickým a psychickým tlakem. Jak známo z vyšetřovacích praktik StB, tak byl jistě mučen a mlácen za účelem doznání, což bylo v rozporu s tehdy platným trestním řádem. Ve středověku se takový způsob výslechu pojmenovával latinsky – inkvizice. Podle tehdy uplatňované Vyšinského teorie však „vlastní doznání pachatele jako důkazního prostředku stačí“.¹²⁰ Protokoly musely být StB formulovány tak, aby vyhovovaly obžalobě, a tak se Mityška zřejmě doznal ke všemu, co vyšetřovatelé požadovali.

František Bláha, jakožto funkcionář MNV a předválečný člen KSČ podle mnohých podal svou výpověď zcela účelově.

Svědectví Ludvíka Stehlíka – koláře a varhaníka z Cidliny: „*Bláha, který vyvázl, později řekl, že by snad k vraždění nedošlo, kdyby Mirek Netoličku nevytáhl z kapsy revolver. Jak to Malý zpozoroval, dal Mityškovi rozkaz: „Střílej!“ Mityška měl samopal a vzal to napříč po všech přítomných...*“¹²¹

Zde je ale nutno podotknout, že text Ludvíka Stehlíka byl údajně objeven v pozůstalosti Stehlíka až v roce 2004. Text je totožný s tím, který Alois Plichta použil ve své publikaci *Pravda o Babicích* vydané roku 2001?¹²² Odpověď na tuto nesrovnalost je poměrně jednoduchá. Alois Plichta se s Ludvíkem Stehlíkem dobře znal a svůj text mu mohl předat již mnohem dříve. Ostatně i na štítku knihy, která je věnována autorovi, je zmíněno, že materiály shromažďoval tajně v letech totality.

¹²⁰ RÁZEK, Adolf: *StB + justice, nástroje třídního boje v akci BABICE*, Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu 2002, str. 8.

¹²¹ PLICHTA, Alois: *Pravda o Babicích*, Brno: Salve regina, 2001, str. 53.

¹²² KÁBELE, Stanislav: *BABICE – dokumenty a polemiky*, Praha: FUTURA, 2009, str. 39-40.

Z uvedeného svědectví by vyplývalo, že teroristé byli ke střelbě vyprovokováni. Kdyby tedy Netolička nevytáhl revolver, mohla akce skončit několika kopanci a rozbitým nádobím, stejně jako Malého dřívější akce v Cidlině či Heralovicích.

Proti této teorii však svědčí výpověď Ladislava Roupece, který v protokolu o výpovědi obviněného uvedl: „*Ve chvíli, kdy jsem do pokoje vešel, říkal Malý k Mityskovi: „Já tam půjdu sám a Ty budeš hlídat, vzápětí však řekl, anebo půjdeme tam spolu a postrílím to všechno, ať je jich tam kolik chce.“*“¹²³

Podle této výpovědi už by o vyprovokování nemohla být řeč a záměr ve škole zabíjet byl projeven již den před samotnou akcí. Ale na druhou stranu, jakou hodnotu má výpověď v protokolu StB? Je možné jí plně věřit? Nebo byla jako většina ostatních vynucena pod tlakem vyšetřovatelů? Na řadu otázek odpovědi nejsou a bohužel už zřejmě ani nebudou.

Podle Aloise Plichty se věc odehrála ještě trochu jinak: „*Malý Bláhu vyzval na chodbě: „Ty zmiz!“ Bláha to neudělal dost rychle. Netolička už vytáhl stranickou pistoli a Malý se rozhodl střítet.“*

Zde se objevuje otázka, proč chtěl Malý Bláhu „ušetřit“? Tím by přece nechal naživu nepohodlného svědka celé akce – dobře viděl jejich tváře. Už zde je možné spatřovat první náznak toho, že celá akce byla předem plánována StB a Bláha, jakožto předválečný člen KSČ byl pro stranu „perspektivní“. Za to Kuchtík, Netolička a Roupec byli zřejmě „neperspektivní“. Kuchtík byl původem selský syn z Blížkovic, člověk vlídný a trpělivý. Nebyl svým přesvědčením komunista, jen se do strany přihlásil, aby nepřišel o chleba, jako spousta dalších. Roupec také neměl pro stranu velký význam, jelikož nebyl komunistou. O jeho manželce se dokonce vědělo, že vaří pro babického faráře Drbolu a je to žena velmi zbožná. Netolička měl v Babicích malý krámk s obyčejnými venkovskými potřebami, a pokud ho chtěl udržet, musel vstoupit do strany.¹²⁴

Svědectví Ludvíka Stehlíka ale vyvrací protokol o výpovědi svědka Františka Bláhy: „*Já jsem stál úplně na kraji u pilíře zdi pod schody, a proto nevím, kdy byl zasažen Netolička, neboť stál mírně šachovitě za mnou.“*“¹²⁵

¹²³ Tamtéž, str. 39-40.

¹²⁴ PLICHTA, Alois: *Pravda o Babicích*, Brno: Salve regina, 2001, str. 74.

¹²⁵ Zpráva KV NB v Jihlavě ze dne 5. 7. 1951, In: RÁZEK, Adolf: *StB + justice, nástroje třídního boje v akci BABICE*, Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu 2002, str. 142-144.

Z toho vyplývá, že Bláha Netoličku neviděl a nemohl tedy vidět, zda sáhl pro revolver. Ale i kdyby stáli vedle sebe, tak by Bláha takovou věc nemusel zaregistrovat. Vytažení revolveru je otázka půl sekundy.

Stanislav Kábele se ve své publikaci *Babice* zmiňuje, že se mu za účelem zjištění pravdy podařilo najít pana Jaroslava V., který v době babické tragédie zastával jednu z vedoucích funkcí v okrese Moravské Budějovice a 2. července 1951 po vyrozumění přijel do babické školy. Na položenou otázku:

„Podle tvrzení Stehlika st. měl jeden ze zastřelených členů MNV učinit pokus o vytažení revolveru. Můžete nám k tomu podat svědectví?“
odpověděl: *„Prohlašuji, že toto tvrzení je naprostá lež. Nikdo ze zastřelených neměl u sebe zbraň. Na místě činu i později, když jsem se pohyboval mezi občany okresu Moravských Budějovic, jsem nikde tuto zcela vymyšlenou historku neslyšel.“*¹²⁶

I když připustíme, že Kábele měl takové štěstí, že by takového člověka našel, jakou relevanci lze takové výpovědi přikládat? Přece jenom jednalo se o člověka, který se přímo podílel na vyšetřování. Řekl by snad něco, co by dosavadní šetření nějak zdiskreditovalo nebo připouštělo i jiný pohled na věc, než byl ten „oficiální“? Faktem je, že řada funkcionářů KSČ měla zbraně. Uveďme například jednu z Malého akcí, u které mu „pomáhal“ Drahoslav Němec. Jednalo se o akci v Heralticích, při které měli zbraň funkcionáři KSČ - jak Bohdál, tak i Kovář, který Drahoslava Němce nakonec i postřelil.¹²⁷

Stále ale zůstává otázkou, kdo na koho střílel. Z oficiální zprávy StB plyne, že Malý zastřelil jen Kuchtíka. Mityška potom Roupce, Netoličku a postřelil Bláhu. Ze zprávy o výsledku šetření akce Babice, ÚDV, ze dne 23. 12. 1996 čteme:

„Na otázku kapitána, kdo z nich je předseda KSČ, se otočil řídící učitel Tomáš Kuchtík a řekl: „Já jsem.“ Nato kapitán proti němu vystřelil z pistole a stejně tak učinil i proti Josefu Roupcevi a Bohumíru Netoličkovi, kteří zůstali ležet mrtví. Mityška podle své výpovědi měl namířený samopal směrem ke čtvrtému, Františku Bláhovi, kterého dobře znal, a teprve když na něj kapitán křikl: „střílej“, vypálil dávku tím směrem.“

Když vražedné komando dorazilo ke Stehlikům do Cidliny, „kapitán“ řekl: *„zastřelil jsem čtyři komunisty.“*

¹²⁶ KÁBELE, Stanislav: *BABICE – dokumenty a polemiky*, Praha: FUTURA, 2009, str. 40.

¹²⁷ NAVARA, Luděk, KASÁČEK, Miroslav: *Mlynáři od Babice*, Brno: Host, 2008, str. 115-120.

Mityska tedy pozoruhodně změnil svou výpověď. Dne 4. 7. 1951 do protokolu vypověděl, že tři funkcionáře v babické škole zastřelil kapitán z revolveru. O čtyři dny později však vypověděl ve svůj neprospěch, že kapitán vystřelil pouze jednou a poté co kapitán vykřikl „střílej“, zmáčkl spoušť a velkou dávkou střelil do Roupce, Bláhy a zpět.¹²⁸

Změně výpovědi od Mityska se netřeba příliš podívat. Dva dny po akci byl ještě schopen vypovídat tak, jak se věc skutečně odehrála. Ale po čtyřech dnech bití a jiných fyzických a psychických útrap zřejmě vypovídal tak, jak si přáli vyšetřovatelé.

O nehodnověrnosti Bláhovy výpovědi mluví i fakt, jak celou akci prezentoval před přáteli i rodinou. „*Kdybyste jen věděli.*“¹²⁹ Před rodinou své mlčení o babické tragédii zdůvodňoval slovy: „*Lhát Vám nebudu a pravda se říkat nesmí.*“¹³⁰

Kdyby měl Bláha čisté svědomí, proč by rodině - svým nejbližším neřekl, jak to opravdu bylo? Ale proč se tak nešikovně prořekl před svými přáteli u MNV, to ví asi jen on sám. Možná chtěl jen ulevit svědomí.

3. 4. 2 Vyšetřování na místě činu

Poměrně zásadní otázkou zůstává, proč nebyla vražda tří funkcionářů MNV z kriminalistického hlediska řádně vyšetřována. Nebyla provedena jediná balistická expertíza, nebyla určena zbraň, ze které a kým bylo stříleno, takže nebyl určen ani pachatel. Jediným dokladem vraždy je plánec místa činu, který ovšem postrádá základní údaje důležité pro vyšetřování.¹³¹

Základní předpoklady pro řádné vyšetření tedy chybí. Proč vyšetřující orgány dostatečně nezajistili místo činu? Proč nebyla provedena balistická expertíza, když zbraně po akci v žitném poli byly k dispozici? Proč se nezjišťoval původ zbraní? Zřejmě nikdo nepotřeboval vědět, kdo ve škole střílel a z jaké zbraně. Vyšetřovatelé i strana se spokojili s tím, co vypověděl Bláha a k čemu se při mučení doznal Mityska. Jak říkal Vyšinský – „*doznání postačí jako hlavní důkazní prostředek.*“

¹²⁸ NAVARA, Luděk, KASÁČEK, Miroslav: *Mlynáři od Babic*, Brno: Host, 2008, str. 169-170.

¹²⁹ PLICHTA, Alois: *Pravda o Babicích*, Brno: Salve regina, 2001, str. 74.

¹³⁰ Reprodukce rozhovoru mezi Bláhovou vnučkou Janou a Adolfem Rázkem – líčil pan Ing. Rázek osobně autorovi diplomové práce dne 14. 1. 2015 v Praze

¹³¹ RÁZEK, Adolf: *StB + justice, nástroje třídního boje v akci BABICE*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu 2002, str. 8.

Otázka, kdo koho zastřelil, zůstane zřejmě nevyřešena. Jediné, z čeho je možné vycházet, je očitě svědectví Františka Bláhy a Antonína Mityska. Ale jak již bylo zmíněno, tak Bláhovo výpověď lze zcela oprávněně považovat za účelovou a výpovědi Mitysky, ještě ke všemu pozměněné, také nelze přikládat velký význam. Vyšetřovací praktiky StB zřejmě udělaly své.

3. 4. 3 Útěk z místa činu

Z oficiální zprávy nevyplývá nic, o čem by se dalo polemizovat. Debata se ale rozvířila o tom, proč se teroristé ukryli v poli jen asi 2 kilometry od místa činu? Mohli se přeci ukrýt v rozsáhlých lesích nebo zvolit útěk přes státní hranice. Výstižně se o tom vyjádřil Alois Plichta ve své publikaci: „Každý, i jen obyčejný primitiv by po takovémto činu chvátał co nejdál a utekl by do hlubokých lesů na jih od Jihlavy“¹³² S tímto názorem nelze nesouhlasit. Na druhou stranu se jeví vcelku pravděpodobně i varianta, kterou popsal Mityska v protokolu – přesun na Třebíčsko. Zřejmě nejlépe a velmi výmluvně se k této otázce vyjadřuje ve svém sešitu Adolf Rázek: „Proč zůstávali v blízkosti místa činu, necelé dva kilometry od školy v Babicích a nepokusili se o přechod hranice, dnes už asi nikdo nevysvětlí. Všechna možná vysvětlení zůstávají jen smyšlenými konstrukcemi...“¹³³

3. 4. 4 Byl Ladislav Malý agentem StB a vyzradil skrýš, kde se komando hodlá ukrýt?

V případě, že by byla připuštěna tato varianta, dostalo by se i odpovědi na otázku, proč se teroristé ukrývali tak blízko místa činu. Malý záměrně přechal jen na místo, které měl předem smluvené. A jelikož polnosti v okolí byly velice rozlehlé, bylo třeba ještě přesně označit místo, kde se se skupinou ukrývá.

Ze svědectví Františka Kříže pro publikaci Aloise Plichty *Pravda o Babicích*:

„Až když jsem byl zatčen, říkal mi referent: „Vidíte, chytrák Malý páčil po letadle a chtěl jej sestřelit.“ Mně už tenkrát bylo jasné, že Malý vlastně označuje místo, kde se s mladými Plichtovými syny a Mityskou ukryl. Letadlo zamířilo k nim a vystřelilo světelné rakety.“¹³⁴

¹³² PLICHTA, Alois: *Pravda o Babicích*. Brno: Salve regina, 2001, str. 52.

¹³³ RÁZEK, Adolf: *StB + justice, nástroje třídního boje v akci BABICE*, Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2002, str. 8.

¹³⁴ PLICHTA, Alois: *Pravda o Babicích*, Brno: Salve regina, 2001, str. 41.

Ze svědectví Ludvíka Stehlíka ze stejné publikace:

„Po vraždách v Babicích šli Malý s Mityskou a Plichtovými chlapci k ránu k Aloisi Roupcovi v Bolíkovcích. Tam dostali něco k jídlu. Šli se pak schovat na naplánované místo (které jim poradil Roupcec – pozn. autora). Ono místo bylo v žitě nedaleko Bolíkovců a Babic. Až začala nad nimi kroužit helikoptéra či letadlo, začal Malý střílet k nebi rakety a dával tak znamení, kde jsou schováni.“¹³⁵

Zda Malý byl nebo nebyl agentem, zde není zcela podstatné. Agentem jistě mohl být, ale místo předem určené neměl. Toto lze usoudit i z toho, že místo v polích nevybral přímo Malý, ale poradil mu ho Roupcec. Svědectví o střelení raket se také nezdá příliš věrohodné. Kde by Malý vzal rakety? Jak by k nim přišel? A kdyby je měl, někdo by si toho zajisté všiml. O tom, že místo zřejmě smluvené nebylo, svědčí i fakt, že letadlo přiletělo přibližně v 17:00 hod. a asi dvě hodiny létalo bezvýsledně. Až po upřesnění možné polohy byli teroristé lokalizováni a akce byla zahájena vystřelením světlice z letadla. Následná střelba na letadlo tak zřejmě neměla za cíl označit úkryt, ani jej sestřelit. Malý ji zahájil až ve chvíli, kdy zjistil, že jsou odhaleni. Proč ale letadlo létalo bezvýsledně tak dlouho, když podle výpovědi Jaroslava Lachouta (příslušník tajné policie, který vedl výslech s Antonínem Plichtou st. ihned po tom, co byl objeven v Cidlině u Stehlíka ve své skrýši) mu Antonín Plichta st. přesně označil pole a dokonce nakreslil náčrtek?

Stanislav Kábele ale ve své publikaci poukazuje na článek, který napsal novinář J. Schwarz v Lidové demokracii v neděli 3. 4. 1991 s názvem *Ještě jednou případ Babice*. „... u silnice mezi Bolíkovcemi a Babicemi postavili vojáci dvě pozorovatelné tak, že tvořily s úkrytem pachatelů trojúhelník. Nad krajinou kroužil letoun a Malý, aby na sebe upozornil, po něm vystřelil. Znamení bylo dáno a kruh se začal stahovat kolem pole.“¹³⁶

To by naopak opět vyvrátilo teorii, že místo předem nebylo sjednáno. Účelově připravený trojúhelník nemohl být dílem náhody. Nezapadá ovšem skutečnost, že místo úkrytu jim poradil sám Roupcec. Že by Malý přece jen stihl ještě v noci po vraždě do „mrtvé schránky“ předat vzkaz, ve kterém by udával místo, kde se budou ukrývat? Otázkou je, z jakého zdroje autor článku čerpal a nakolik je věrohodný.

Svědectví Ludmily Plichtové:

¹³⁵ *Tamtéž*, str. 54.

¹³⁶ KÁBELE, Stanislav: *BABICE – dokumenty a polemiky*, Praha: FUTURA, 2009, str. 63.

„Ti milicionáři byli z Jihlavy o okolí, ba vyprávělo se, že někteří přijeli až z Českých Budějovic. Je vyloučeno, aby došlo k obklíčení pole tak rychle, kdyby Malý nebyl předem smluven. Také do Cidliny přijel ke Stehlíkům autobus plný milicionářů, vyskákali a obsadili Stehlíkův domek. Hned nás všechny začali vyšetřovat...“¹³⁷

Další svědectví tak naznačuje, že celá akce byla připravená a Malý zvolil úkryt na předem zvoleném místě. Nutno podotknout, že Ludmila Plichtová se akce neúčastnila, jelikož se po celou dobu skrývala spolu se svým otcem Antonínem Plichtou st. u varhaníka Stehlíka. Jak tedy může podat takové svědectví?

3. 4. 5 Vraždil v poli Malý?

Při kladné odpovědi na tuto otázku by se opět přiživila teorie, že byl Malý agentem StB. Jestli ale byl Malý agentem, proč zastřelil jen jednoho člena komanda? Jasně je, že jeden přežít musel – Mityška ten byl zasažen jen jednou a to do nohy. Antonín Plichta ml. skončil s prostřeleným týlem, tedy mrtvý. Stanislav Plichta dostal čtrnáct zásahů¹³⁸ a měl být zřejmě také zastřelen, ale dílem náhody střelbu přežil, i když ochrnl na spodní polovinu těla. Proč ale v poli padl i Malý? Nebo bylo všechno poněkud jinak?

Adolf Rázek ve svém sešitě poznamenává: *„Stanislav Plichta později sdělil svému spoluvězni, že po něm o po jeho bratrovi střílel Malý, který byl potom smrtelně zraněn příslušníky SNB a milicí“*¹³⁹

Byl Malý zasažen v přestřelce omylem, nebo měl být umlčen, aby nenarušil připravený scénář inscenovaného procesu?¹⁴⁰ Odlišný pohled předkládá Alois Plichta ve své publikaci prostřednictvím svědectví Františka Kříže:

*„Byl léčen (Stanislav Plichta – pozn. autora) v Třebíči a v Brně, kde se svěřil Janu Ježovi, rodáku z Hodonínska, kdysi příslušníku VB, pozdějšímu vězni na Mírově. Po přestřelce dopravili na místo nějakého mrtvého muže, aby představoval Malého. Byla předvolána matka Malého ze Starče, aby prý Malého identifikovala. Prohlásila však, že to její syn není. Až ji StB poučila, připustila, že to její syn je.“*¹⁴¹

¹³⁷ PLICHTA, Alois: *Pravda o Babicích*, Brno: Salve regina, 2001, str. 34.

¹³⁸ *Tamtéž*, str. 41.

¹³⁹ RÁZEK, Adolf: *StB + justice, nástroje třídního boje v akci BABICE*, Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu 2002, str. 8-9.

¹⁴⁰ KÁBELE, Stanislav: *BABICE – dokumenty a polemiky*, Praha: FUTURA, 2009, str. 64.

¹⁴¹ PLICHTA, Alois: *Pravda o Babicích*, Brno: Salve regina, 2001, str. 41.

Nakolik byl Stanislav Plichta schopný vnímat okolní dění, když měl čtrnáct zásahů? V takovém fyzickém rozpoložení to je jistě velice obtížné. Ale proč by si vymýšlel takový nesmyslný příběh? Je vůbec možné, že by matka nepoznala svého syna? Zprvu ihned řekla, že to její syn není. Čím ji mohli příslušníci StB pohrozit, že vzápětí své stanovisko změnila? Nebo se snad jen lépe podívala a svého syna v mrtvém muži poznala?

Novinář J. Schwarz v novinovém článku „Ještě jednou případ Babice“ uvádí výrok Stanislava Plichty: „*Postřílel nás Malý a pak odešel s estébáky a dodal, že Mityška s rukama nad hlavou běžel k vojákům. Chtěl zvolit raději zatčení, než okamžitou smrt z rukou Malého*“¹⁴²

Z výše zmíněného není patrné, že Malý by chtěl zastřelit celé komando. Jeden musel přece přežít, aby bylo koho postavit do čela zinscenovaného procesu a tím vyvoleným byl právě Mityška. Pokud by to opravdu tak bylo, byl zřejmě velmi překvapený, jak ho dokázal zradit člověk, kterému tolik důvěřoval.

Ještě detailnější pohled na akci v žitném poli nabízí ve svém svědectví Ludvík Stehlík:

*„Skupina, která byla ukryta v poli, se celý den hádala. Ze všech stran byli obklíčeni. Malý sliboval, že přiletí letadlo, kterým odletí do NDR. Letadlo skutečně přiletělo, ale Mityška ihned zbystřil, že se nejedná o cizí letadlo, nýbrž o letadlo StB. Jakmile si toho všiml, ihned zamířil k StB a vzdal se. Malý s ním měl dobrý vztah a tak ho nezastřelil. Z bratří Plichtů měl ale velký strach, poněvadž jim došlo, že byli podvedeni. A tak je zastřelil. Potom Malý zvedl ruce, odcházel z pole, nasedl do auta a odjel. To vše se stalo po 18. hodině. Doktor Klempa byl ale na místo přivolán až ve 21 hodin. Během té doby museli sehnat nějakou mrtvolu, kterou budou vydávat za Malého. Klempa se na místě dotazoval, co že má do úmrtního listu napsat, když neví, kdo to je. Bylo mu ale odpovězeno, ať tam napíše, že je to Ladislav Malý a více se nestará.“*¹⁴³

Svědectví Ludmily Plichtové:

„Můj bratr Antonín zahynul podle doslechu střelami, jež na něj Malý v poli u Babic vypálil. Bratr Stanislav byl palbou Malého těžce zraněn a převezen do nemocnice v Třebíči, odtud pak do nemocnice v Brně. Oba bratry Malý pod pohrůžkou zastřelení donutil, aby s ním šli do Babic onoho nešťastného

¹⁴² KÁBELE, Stanislav: *BABICE – dokumenty a polemiky*, Praha: FUTURA, 2009, str. 63.

¹⁴³ Svědectví Ludvíka Stehlíka v dokumentárním cyklu „*Prameny a proudy – Případ Babice*“, In: [online]. [cit. 2015-03-20]. Dostupné na: http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/prameny_proudy/_zprava/265677 (22. 2. 2015, online)

večera 2. července 1951, kdy se v okolí sjížděla auta a autobusy s milicí a četníky a kdy Malý v Babicích vraždil. Moji bratři vůbec netušili, k čemu se v Babicích Malý chystá. Jsem o tom do duše přesvědčena, i když po smrti Stanislava se to už dokázat nedá. ¹⁴⁴

Zajímavé je, že se nezmiňuje o Antonínu Mityskovi. Jak ten se k celé akci stavěl? A věděl vůbec, co se chystá? Z protokolu o výpovědi svědka Ladislava Roupce plyne, že o tom dobře věděl. Tomu, že bratři byli do celé akce násilím zataženi, lze snadno uvěřit. Jejich sestra to jistě dobře poznala.

Obdobně se vyjádřil také Jan Jež z Radějova, který byl v brněnské nemocnici u svaté Anny léčen na oddělení vyšetřovaných. Tam mu Stanislav Plichta řekl, že s Malým a bratrem Antonínem museli jít do Babic, protože jim Malý hrozil zastřelením a že u Bolíkovíc v žitě po něm, bratru Antonínovi i Mityskovi střílel, a dokonce po nich hodil ruční granát. ¹⁴⁵

Jaroslav Kojzar v Haló novinách v článku „Akce Babice“ ze dne 13. listopadu 1998 uvádí osobní svědectví dvou příslušníků SNB, J. Solaře z Třebíče a Antonína S., kteří se shodují: „Viděl jsem Solaře, jak po akci – byl to takový hromotluk – si hodil Malého přes rameno a jeho mrtvé tělo odnášel pryč...“ ¹⁴⁶ Mrtvé tělo – Malý tedy zemřel v poli. I když takové svědectví je poněkud matoucí.

O více než padesát let později ale vypověděl Josef Solař, pro ÚDV dne 19. února 2002, poněkud něco jiného.

„Než jsem došel k úkrytu teroristů, už byli vyneseni na polní cestu. Jak mrtví, tak zraněný Plichta. Byl tam i jediný nezraněný z teroristů. Jejich jména jsem neznal, takže nemůžu říci, o koho se jednalo. Já jsem dostal příkaz, abych zraněného odvezl do třebíčské nemocnice. Jednalo se o převoz autem Tatraplán, který měl jako řidič můj mladší bratr Jaroslav. Po předání zraněného v nemocnici jsem odjel do Jihlavy. Poznávám, že u místa úkrytu jsem byl až v době, kdy mrtví byli vynášeni z pole na cestu, a ohrazoval jsem se proti jednání některých příslušníků, kteří do mrtvých kopali.“ ¹⁴⁷

V dřívější výpovědi patrně lhal, když tvrdil, že odnášel z pole mrtvé tělo Malého, jelikož ho ani neznal. Do třebíčské nemocnice odvázel Stanislava Plichtu. Nejzajímavější z celé výpovědi je fakt, že jeden z teroristů byl nezraněný. Vylučovací

¹⁴⁴ PLICHTA, Alois: *Pravda o Babicích*, Brno: Salve regina, 2001, str. 36.

¹⁴⁵ *Tamtéž*, str. 87.

¹⁴⁶ KÁBELE, Stanislav: *BABICE – dokumenty a polemiky*, Praha: FUTURA, 2009, str. 64.

¹⁴⁷ NAVARA, Luděk, KASÁČEK, Miroslav: *Mlynáři od Babic*, Brno: Host, 2008 str. 177.

metodou lze dojít k závěru, že jediným nezraněným mohl být Malý, který všechny ostatní členy vražedného komanda v poli sám postřílel.

Svědectví Ludmily Vondráčkové (rozené Plichtové):

„Jednou v roce 1953 jsem se v Litoměřicích setkala s Ladislavem Malým, o němž se psalo, že byl zastřelen v poli u Bolíkovíc, kde se s mými bratry skrýval po vraždách v Babicích. Znala jsem ho dobře. Viděla jsem ho mnohokrát. Měl svou typickou chůzi a víckrát jsem mu hleděla do očí. Byl to člověk střední postavy, měl oválný obličej, červené tváře, světlé vlasy a bradku. Věk bylo možné stěží odhadnout, mohl mít tak pětatřicet let. Koutek úst mu trochu cukal obličejem. V Litoměřicích jsem Malého uviděla kolem desáté hodiny dopoledne, bylo jasně a já ho s určitostí poznala. Zůstala jsem překvapením stát a nevěděla jsem, co mám honem dělat. Sřetla jsem se s ním pohledem, on si mě také všiml, ale hned se obrátil a zmizel mezi lidmi. Nešla jsem za ním, protože jsem z něho dostala strach. Nepozorovala jsem na něm žádnou změnu od té doby, co jsem ho naposledy uviděla u Vorlíčků ve Vacenovicích. Nemohlo jít o náhodnou podobnost, protože i on mě poznal, a právě proto se otočil a rychle se ztratil.“¹⁴⁸

Tato výpověď se zdá být poměrně věrohodná. Je zcela přirozené, že člověka, který nám „způsobil“ velkou tragédii, si dobře zapamatujeme. Ludmilu Plichtovou připravilo působení Malého takřka o celou rodinu. Jeho tvář zřejmě nemohla zapomenout do konce svého života.

Výše uvedenému svědectví přidává na důvěryhodnosti svědectví Františka Kříže:

„...Byl podle všeho nadřizen Ladislavu Malému, který zemřel teprve v roce 1968. Dostal vilu v Praze, byl činný i na Litoměřicku a také byl velitelem vězeňského tábora u Opavy. Doneslo se mi, že byl koncem léta 1968 zastřelen na Šumavě. Jeho žena či sestra žije v Bruntále a matka s ní. Také mi bylo důvěrně sděleno, že všech 45 osob, které prováděly akci kolem Babic a jež znaly její začátek a nitky, zemřelo za podivných okolností v roce 1968, aby nemohly být vyslýchány, jak, proč a kým byla akce naplánována. Začátek byl prý ve Znojmě a podle všeho předtím v Praze. To je však jen můj dohad. Nutno vyčkat, až někteří lidé, které jazyk svědčí, promluví, nebo to našeptají do vrby, nebo ještě spíš, až to napíší.“¹⁴⁹

Ze dvou výše uvedených výpovědí lze usoudit, že Malý akci v poli skutečně přežil. A pokud lze vycházet ze skutečnosti, že Malý byl agentem StB, celá věc do sebe začne zapadat. Jako „odměnu“ za dobře odvedenou práci dostal vilu v Praze a byl dosazen na velitelskou pozici. V souvislosti s událostmi z roku 1968 se ale stala řada

¹⁴⁸ PLICHTA, Alois: *Pravda o Babicích*, Brno: Salve regina, 2001, str. 36.

¹⁴⁹ *Tamtéž*, str. 44-45.

lidí nepohodlných a panovala obava, že by mohli o věci promluvit a pravda o utajované akci by vyšla na povrch. Do této skupiny lidí pochopitelně patřil i Malý jakožto „vykonavatel“ plánované akce.

Paní Anna Hájková z Jaroměřic poskytla toto svědectví:

„Pracovala jsem v třebíčské Borovině v závodech Gustava Klimenta asi v roce 1956. Vedle mě pracovala paní Růžičková ze Starče, která mi říkala, že je švagrová Ladislava Malého. Přinesla mi jednou ukázat jeho svatební a rodinné foto. Ladislav Malý byl na něm v uniformě SNB. Paní Růžičková mi říkala, že Malý byl dříve dobrý člověk, ale že najednou chodil domů opilý a nosil v kapsách plno peněz. Říkala mi také, že byl viděn na Slovensku a potom v Čechách, Její sestra paní Malá, žije v Bruntále.“¹⁵⁰

Další svědectví, ze kterého vyplývá, že Malý nebyl zastřelen v poli. Přece jen se jeví reálněji, že Malý byl zastřelen až v roce 1968 na Šumavě. Není důvod považovat tuto výpověď za nevěrohodnou. Byla to přece cizí žena, která do celého případu nebyla nijak zainteresována. Navíc svatební foto v uniformě SNB hovoří za vše.

U řady lidí je ale veliká škoda, že o celé věci nikdy nepromluvili. Například MUDr. Klempa, tehdejší lékař v Lesonicích, který prováděl na poli u Bolíkovíc prohlídku postřílených. Jistě byl u toho, když k tělu Malého byla přivolána jeho matka a slyšel její reakci, že se nejedná o jejího syna. Klempa později přešel do Znojma a zarputile mlčel o tom, co o akci věděl.¹⁵¹

3. 5 Pohřeb funkcionářů MNV

Státní pohřeb se konal 6. července 1951 v Moravských Budějovicích. Účastnil se ho i ministr informací Václav Kopecký a náměstek ministra vnitra Gríša Spurný. Město bylo vyzdobeno smutečními prapory a vojáci na místě vzdávali čest. Přítomní byli i oddíly SNB, lidové milice, členové Sokola, hasiči, delegace z jiných měst a obcí. Rakve byly uloženy přímo na náměstí a smuteční průvod se dal do pochodu za zvuků husitského chorálu *Kdož sú boží bojovníci*. Během pohřbu měl projev Gríša Spurný, tajemník krajského výboru strany v Jihlavě Miroslav Holzbauer a Václav Kopecký.

Obzvláště projev Kopeckého mnohé překvapil:

¹⁵⁰ PLICHTA, Alois: *Pravda o Babicích*, Brno: Salve regina, 2001, str. 88.

¹⁵¹ *Tamtéž*, str. 76.

„Nelze ovládnout hněv, který námi otřásá při pomyšlení na tento zákeřný, podlý a surový akt vraždy. Jsou to američtí gangsteři, kteří se v západním Německu spřáhli s hitlerovskými násilníky, vrahy a žháři z Lidic, Ležáků, s gestapáckými a esesáckými stvůrami, a kteří se neštítí sebezločinnějších prostředků, aby se pokusili pomocí teroristických úkladů a diverze rušit náš nový život.“¹⁵²

Ministr Kopecký byl jedním z prvních představitelů státní moci, který se k babickému případu vyjádřil. Ve svém projevu nastavil hlavní parametry toho, jak se bude o případu napříště hovořit. „Jeho slova“ jsou pak prostoupena celým případem – objevila se v žalobě, v řeči prokurátorů, ve výpovědi obžalovaných, ale i v rezolucích, které přicházely na jihlavský soud.¹⁵³

Až po oficiálním pohřbu propustila strana své mrtvé a dala je k dispozici rodinám, aby si je mohli pohřbít podle svého. Poslední rozloučení s Josefem Roupcem, místopředsedou MNV, sloužil jaroměřický farář Jan Podvorský – jeden z kněží, který prozatím unikal zatčení. Páter Podvorský během obřadu násilnou smrt Josefa Roupce odsoudil. Potom všichni kráčeli za rakví mrtvého na místní hřbitov. Do této chvíle nic neobvyklého. Pak ale uprostřed modliteb přišel voják s řečnickým pultíkem a za ním podivný silný muž. Během modliteb se postavil k pultíku, a aniž by bral ohledy na probíhající pohřeb, začal svůj projev: „*Občané, otevřete oči! Uvědomte si, kdo jsou vaši úhlavní nepřátelé. Jsou to ti, kterým vy tak důvěřujete... kněžím, kteří světi růženečky...*“ Páter Podvorský vyřešil situaci tak, že od hrobu odešel, a spolu s ním odešli i ministranti a zpěváci. Až později se dozvěděl, že ten podivný muž byl ministr Kopecký, což byla jeho velká chyba.¹⁵⁴ Ze svědectví Jana Podvorského:

„Státní orgány jsem proti sobě popudil tím, že jsem vedl pohřební obřad zavražděných, z nichž Josef Roupec byl praktikující věřící katolík. A nebyl komunist! Jeho rodina se s P. Drbolou stýkala! Ve své řeči nad hrobem jsem odsoudil babické vraždy jako podlý zločin. Po mně přistoupil k hrobu přítloustlý muž, patřící ke státní reprezentaci a vyzýval přítomné, aby prohlédli a pochopili, komu naletěli. Mluvil o zatčených kněžích, což jsem chápal jako osobní urážku, a proto jsem s ministranty od hrobu odešel. Později jsem se dozvěděl, že onen korpulentní muž byl ministr Václav Kopecký, tehdy hlavní ideolog KSČ. Po zatčení mi řekli, že jsem svým chováním ministra urazil.“¹⁵⁵

¹⁵² NAVARA, Luděk, KASÁČEK, Miroslav: *Mlynáři od Babic*, Brno: Host, 2008 str. 186.

¹⁵³ ÚDV, *Případ Babice – Historický kontext*, [online]. [cit. 2015-02-22]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/pripad-babice-historicky-kontext>

¹⁵⁴ NAVARA, Luděk, KASÁČEK, Miroslav: *Mlynáři od Babic*, Brno: Host, 2008 str. 187-188.

¹⁵⁵ PLICHTA, Alois: *Pravda o Babicích*, Brno: Salve regina, 2001, str. 28.

Jak již bylo zmíněno, Jan Podvorský byl jedním z kněží, kteří doposud unikali zatčení. Ministr Kopecký si jistě tento pohřeb nevybral náhodou a jeho záměr byl čistou provokací. Naneštěstí pro pátera Podvorského se mu to podařilo a již brzo se ocitl ve vyšetřovací vazbě.

Na pohřeb Ladislava Malého a Antonína Plichty ml. nepřišel nikdo. Jak vidno, strana své nepřátele pronásledovala i po smrti. Jejich těla byla tajně spálena a dle příkazu uložena do společného hrobu.

Na konci května 1968 byly dle novinových zpráv vykopány v urnovém háji u brněnského krematoria urny čtyřiaadvaceti popravených. V tiskových zprávách se uvádělo, že mezi urnami byly i urny Ladislava Malého a Stanislava Plichty. Stanislav Plichta byl popraven v Praze. Jak by se jeho urna octla v urnovém háji v Brně? Urna Ladislava Malého tam být nemohla, neboť v té době zřejmě ještě žil.

Vysvětlení může být pouze dvojí. Ten, kdo napsal v novinovém článku, že mezi urnami je i urna Malého, lhal, nebo se jednalo o další podvod StB s cílem maskovat plánovanou akci.¹⁵⁶

3. 6 Vyšetřování – na cestě k monstrprocesu

Ihned po útoku v babické škole se rozjela akce „teror“¹⁵⁷. Od časného rána dne 3. července probíhaly nejen v Babicích, ale i v okolí domovní prohlídky s cílem zajistit spolupachatele a najít zbraně.¹⁵⁸

Při jedné z domovních prohlídek byl v Cidlině u Ludvíka Stehlíka objeven Antonín Plichta st. Ten se ukrýval v seně a vzdal se až poté, co příslušníci SNB vypálili dávku ze samopalu do sena. Při výslechu orgánům StB vypověděl, že ostatní pachatelé se skrývají pravděpodobně v polích mezi obcemi Bolíkovice a Čáslavice. Při výslechu se vyznamenal příslušník tajné policie vrchní strážmistr Jaroslav Lachout, zástupce velitele referátu „teror“, který byl později za babickou akci vyznamenán a povýšen. K úspěchu akce přispěl především tím, že pomohl odhalit úkryt v poli u Bolíkovic na základě informací, které získal od Antonína Plichty st. Na rozdíl od svých kolegů ho

¹⁵⁶ *Tamtéž*, str. 88.

¹⁵⁷ NAVARA, Luděk, KASÁČEK, Miroslav: *Mlynáři od Babic*, Brno: Host, 2008 str. 193.

¹⁵⁸ RÁZEK, Adolf: *StB + justice, nástroje třídního boje v akci BABICE*, Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2002, str. 8.

nebil, ale naznačil mu, že jeho dva synové se možná ještě mohou zachránit, ale je nutné, aby mu prozradil, kde se ukývají. Z výpovědi Jaroslava Lachouta pro ÚDV dne 19. října 2001:

„Po návratu ze školy mne požádal nadřízený, abych promluvil s Plichtou starším. Obrátil jsem se na něj s dotazem, zda si je vědom, co se stalo a co bude následovat, když se podaří jeho syny – teroristy dopadnout. Pan Plichta mi na to odpověděl, že jsem první, kdo s ním slušně mluví. Bylo na něm vidět, že je celou událostí otřesen. Sám se vyjádřil, že předtím dostal jenom bití. Navázali jsme kontakt a on mně sdělil po delší rozpravě, kde jsou teroristi ukryti. Označil mi přesně pole a dokonce udělal jednoduchý náčrtek“¹⁵⁹

Zatčení byli odváženi do Hluboké ulice v Jihlavě, do věznice StB, kde se konají výslechy. Přivázeli sem jednoho po druhém, vyšetřování probíhalo ve dne v noci, protože 12. července 1951 musel být připraven proces za účasti veřejnosti. Bylo to místo, odkud bylo v noci slyšet křik vyšetřovaných osob. Kdo se tam dostal, tak se zpravidla přiznal. Každý měl nějaké slabé místo a vyšetřovatelé si toho byli dobře vědomi. Někdy ani nebylo třeba krutého mučení a bití, ale stačilo například přehrávat pláč manželky zachycený na pásku nebo celou noc poslouchat nářek a nevědět při tom, zda je to opravdu, či jen divadlo. Františku Křížovi například při každém výslechu brali míru kolem krku, aby věděli, jak má být velká smyčka.¹⁶⁰

O samotném průběhu domovních prohlídek, zatýkání a vyšetřování nejvíce řeknou očitá svědectví osob, které celou věc prožily na vlastní kůži. Pro doplnění písemných zpráv jsme proto odkázáni na svědectví pamětníků podaná mimo protokoly a pořizena vyšetřovateli StB, která, jak již dnes bezpečně víme, nebyla vesměs úplná a zejména pravdivá. Stejně tak nevíme, zda odpovědi na otázky při výslechu nebyly vynuceny násilím, nebo přizpůsobeny scénáři soudních procesů. Často obsahovaly doložku, že jde o dobrovolnou a úplnou výpověď a že s vyslychaným bylo dobře zacházeno.¹⁶¹ Proto je nutné výslechové a soudní protokoly, jejich obsah a vypovídací hodnotu přijímat velmi kriticky. Naopak za věrohodná můžeme považovat svědectví pamětníků, zvláště pak ta, která byla podávána svobodně ještě za komunistického režimu v letech 1968-1969 při obnovách procesů a rehabilitačních řízeních nebo po

¹⁵⁹ NAVARA, Luděk, KASÁČEK, Miroslav: *Mlynáři od Babic*, Brno: Host, 2008, str. 173-174.

¹⁶⁰ *Tamtéž*, str. 192-196.

¹⁶¹ RÁZEK, Adolf: *StB + justice, nástroje třídního boje v akci BABICE*, Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2002, str. 17.

politické změně v roce 1989.¹⁶² Následující svědectví jsou jasným příkladem toho, jako bylo s vyšetřovanými „dobře“ zacházeno.

Svědectví Stanislava Nahodila, který byl jedním ze sedmi vyhozených studentů, jemuž bylo zakázáno maturovat pro nevyhovující „třídní původ“. Zpráva o události v Babicích se k němu dostala den po akci ve škole:

„Vzpomínám si, jak k tomu došlo: toho rána jsme spolu prohrabovali lán po prvním sklizeném obilí a tak jsme si nemohli nevšimnout policejních vozů, přejíždějících sem a tak po cestě kolem nás. Až v poledne jsme se dozvěděli o „masakru“ v sousedních Babicích. Týž den začalo vyšetřování i u nás doma, předvolali každého zvlášť, mně jenom nadávali, ale bratr a otec přišli od výsledku s modřinami na obličejích. Bratra Jindry jsem se ptal, jestli je do případu nějak zapleten, ale uklidnil mě, že neudělal nic víc, než že strýci Plichtovi doručil dopis od jednoho souseda z naší vesnice. S návrhem, že by možná stálo za pokus zmizet „za kopečky“, nesouhlasil. Neprovinil se, aby musel utíkat z rodné vlasti. Za tři dny ho večer přijeli zatknout, právě v den jeho třiadvacátých narození, krátce na to byl obviněn mimo jiné z toho, že se pokoušel v Třebíči vyměnit dolary za koruny (ani ale neměl představu, jak „tvrdá valuta“ vypadá) a odsouzen na třiadvacet let do vězení. Dodnes mám před očima jáchymovský tábor, když jsme ho přijeli poprvé navštívit; chudák máma trpěla při pohledu na strážce se samopaly, hlídající nízké baráky ostnatým drátem. To jsem ještě netušil, že brzy budu v podobném prostředí i já.“¹⁶³

Jak již bylo zmíněno, pro bratra Stanislava Nahodila, Jindřicha, přijelo zatýkácí komando tři dny po Babických vraždách. Eskortu dorazila do Loukovic kolem desáté hodiny večerní a Jindřicha Nahodila si odvezla přímo z postele. Ze zprávy o zatčení Jindřicha Nahodila dne 5. července 1951, provedeném ve 22 hodin v Loukovicích:

„Zatčení bylo provedeno tím způsobem, že orgánové vystoupili z auta před vesnicí a předem usedlost, ve které jmenovaný bydlel, obsadili, aby tak zabránili útěku. Po obsazení celé usedlosti vešli tři orgánové do budovy, ve které byly jak venkovní, tak vnitřní dveře otevřeny. V celé usedlosti byl již klid a všichni spali. Proto orgánové si počínali jako domácí při vstupu do místnosti, kde spal starý hospodář a asi desetiletý chlapec, si rozsvítili a tito se ani neprobudili. Další místnost byla prázdná a ve vedlejší místnosti spal jmenovaný. Po probuzení se jej orgán tázal, jak se jmenuje a byl vyzván, aby se oblékl a šel s námi.“¹⁶⁴

Sám Jindřich Nahodil o svém zatčení řekl:

¹⁶² Tamtéž, str. 19.

¹⁶³ KREJČÍŘÍK, Milan: *Poslední soud v kauze Babice*, Praha: nakladatelství Milan Krejčířík, 2009, str. 9.

¹⁶⁴ NAVARA, Luděk, KASÁČEK, Miroslav: *Mlynáři od Babic*, Brno: Host, 2008 str. 194.

„Dovezli mě do vazby v Jihlavě. Napsali protokol, nikoli podle mé výpovědi, nýbrž jak se jim to hodilo a opovržlivě mě vyzvali k podpisu. Napsali, že prý jsem vstoupil do protistátní organizace, kterou organizoval Ladislav Malý. Odmítl jsem podepsat, protože to nebyla pravda. Má součinnost byla jen v tom, že jsem nesl z rozkazu Malého jeho dopis četníku Hercíkovi do Okříšek. Nevěděl jsem, o co jde, ani co je v dopisu.

Začali mě mlátit do ubezdušení. Říkali, že každý podepíše. Podlehl jsem, když hrozili dalším bitím. Pak mě odvedli na celu. Viděl jsem tam na zemi ležet v krvi Antonína Mitysku. Můj strýc Antonín Plichta seděl za stolem s hlavou v dlaních. Pak jsme se museli své protokoly učit zpaměti. Všichni. Když se někdo vzepřel, byl bit a mučen. Opakovaně zkoušeli, zda protokoly umíme odříkat.“¹⁶⁵

Výpověď obou bratrů se rozchází v tom, že Stanislav měl za to, že Jindřich nesl dopis Antonína Plichty, neboť „odesílatelem“ byl Malý. Nesl dopis od Malého četníku Hercíkovi do Okříšek, což byla zřejmě Malého spojka, přes kterou podával Malý hlášení. A to byla poměrně ironie, že Malý poslal Nahodila se vzkazem pro StB a je kvůli tomu pak zatčen.

Stejně jako Jindřich Nahodil, byl i Alois Roupec, který ukrýval a podporoval teroristy z Babic, zatčen ve spánku. Z úryvku z jeho žádosti o přezkumné řízení v letech 1968-1969 lze dovodit, jaké má vzpomínky:

„Druhý den jsem byl opět předveden před vyšetřovatele a ten se na mne hned rozkřikl, že lžu a pak z místnosti odešel. Hned po jeho odchodu vstoupili do místnosti dva silní chlapi v rudých svetrech se silnými kabely v rukou a začali mne bít hlava nehlava, až jsem upadl do bezvědomí. Probudil jsem se až v kobce a cítil velkou bolest v zátylku a na zádech. K lékaři jsem však odveden nebyl. Horní přední zuby jsem měl vyraženy. Druhý den jsem byl opět předveden k výslechu a na výzvu vyšetřovatele, abych mluvil a nezapíral, jsem prohlásil, že mu tedy podepíšu všechno, co bude chtít... Vyšetřovatel byl jako vyměněný. Byl hodný a laskavý. Sepsal protokol na osmerce papíru, přečetl mi jej, ale já jsem bolestí ještě nevnímal, co tam napsal. A také mi to bylo jedno a podepsal jsem. Další výslech jsem již neměl.“¹⁶⁶

Dalším nešťastným byl majitel usedlosti Josef Vorlíček. Byl zatčen, když stál ve dveřích chléva, hlídaje otelení krávy. Vorlíček půjčoval „kapitánovi“ stroj na výrobu letáků. Stejně jako v případě Jindřicha Nahodila si příslušníci dali pozor a auto nechali

¹⁶⁵KREJČÍŘÍK, Milan: *Poslední soud v kauze Babice*, Praha: nakladatelství Milan Krejčířík, 2009, str. 10.

¹⁶⁶NAVARA, Luděk, KASÁČEK, Miroslav: *Mlynáři od Babic*, Brno: Host, 2008 str. 194-197.

za vesnicí a chalupu obklíčili. Při zatýkání odvezli z jeho domu i stroj, na kterém se prováděla výroba letáků.¹⁶⁷

Den po babických vraždách byl zatčen rolník Josef Pánek.

„Zatkli mě a dali mi pouta. Vezli mě do Želetavy. Zavezli mě na četnickou stanici, postavili mě ke dveřím a odešli. Po chvíli přišel nějaký cikán v uniformě a dal mi facku, až se mi v očích zajiskřilo. Pak mě zavedl do další místnosti, kdy byli dva mladí lidé, drželi v ruce dlouhé tyčky jako tága k biliáru. Vyzvali mne, abych mluvil. Řekl jsem, aby kladli otázky a že budu odpovídat. Zavázali mi oči a pak mě těmi tágy ostře bodali do spánku, takže jsem pozbyl vědomí. Když jsem se probudil, zavedli mě do školy, kde bylo jakési shromáždění pozatýkaných. Pak nás všechny odvezli do Jihlavy a uzavřeli do sklepů domů v Hluboké uličce, kde sídlila jihlavská StB. Byli jsme po jednom na cele. Příštího dne jsem byl jakýmsi vyšetřovatelem vyslýchán. Napsal protokol a požádal, abych jej podepsal. Pročetl jsem si jej a řekl, že to nepodepíšu, protože to, co v protokolu napsal, nebyla pravda. Vzal potom jiný papír, napsal hlavičku a dal mi nenapsaný zápis podepsat. Ukázal mi místo pro podpis. Odmítl jsem zas. Dal mě odvézt do věznice, a když mě předával dozorcí, tak do mě strčil, že jsem, maje zavázané oči, padl čelem na schody a vyrazil si zuby.

Pochopil jsem, že mě chtějí zničit a tak jsem raději protokol podepsal. To, co v něm bylo, nebyla má výpověď, nýbrž to, co se onomu vyšetřovateli hodilo. Já mu říkal, že jsem nebyl v žádné protistátní skupině, že jsem si ničeho nedopustil. Pouze jsem přiznal, že mě Antonín Plichta jednou nabádal, abych šel s ním. Já však jeho nabídku odmítl. To jsem ještě nevěděl, jak těžký zločin to byl, když jsem Plichtu nešel udat.

Než došlo k soudnímu jednání, vodili mě před vyšetřovatele a ten mě nutil, abych se jeho zfalšovaný protokol naučil nazpaměť slovo od slova a hrozil mi, že když se jen trochu odchýlím, že si snadno mohu spočítat, co se mi stane.

Každý prý budeme mít advokáta, který si od mé rodiny vybral šest tisíc korun. Mně byl přidělen dr. Novák z Moravských Budějovic.

Musím potvrdit, že při vyšetřování se skoro stěny trásly od hluku, jak s námi zacházeli. Když vyšetřovali faráře Drbolu, slyšel jsem, jak řval: „Nešlapte po mně!“¹⁶⁸

O vyšetřujících praktikách StB vypovídá i svědectví Františka Kříže, rolníka z Dolních Lažan. Vyšetřovatelé se opravdu neštíteli ničeho. Třeba ani nasadit do cely k vyšetřovanému svého agenta, aby od něj vyzvěděl informace, a následně jej za to potrestat.

¹⁶⁷ NAVARA, Luděk, KASÁČEK, Miroslav: *Mlynáři od Babic*, Brno: Host, 2008 str. 194-195.

¹⁶⁸ PLICHTA, Alois: *Pravda o Babicích*, Brno: Salve regina, 2001, str. 56-57

„V neděli 8. července 1951 jsem jel do Jaroměřic. Tam mě zastavil četník a žádal mě, abych šel s ním, že se mě na něco optá. Na stanici VB však čekali členové StB, vsadili mě do auta a odvezli mě do věznice v Jihlavě. V protokolu semnou sepsaném jsem doznával, že u mě přespal můj švagr Antonín Plichta, Mityska z Horního Újezda a Ladislav Malý ze Starče u Třebíče, „kapitán kraje“. Nemělo smyslu něco zapírat, protože se mi zcela vyjasnilo, jak se všechno událo. „Referent“ mi řekl, že se u nich jen vyspím a že ráno půjdu domů. Vrahy prý už mají a na mně nemají zájem.

Když jsem byl znovu předveden k výslechu, řekl mi referent, který se mnou jinak jednal slušně: „Pane Kříž, kuň má čtyři nohy a klopýtne. Vy jste klopýtnul také. Nevěděl jste, že Malý je agent ze západu. Když vás švagr požádal o jídlo a nocleh, poskytl jste je. Vaše trestná činnost není tak velká, všechno o vás víme. Jste dobrý organizátor a také dobrý hospodář. Po trestní stránce na vás nemáme zájem. Víte co? Podepište spolupráci s námi, v Ležanech založíte JZD a my vás pustíme domů. Co tomu říkáte? Vyprosil jsem si tři dny na rozmyšlenou, což mi povolil, a já se vrátil do své cely. Za chvíli ke mně vstrčili staršího člověka. Prý je rodák ze sousedních Vícenic, zná mého otce i švagra Plichtu. Jmenuje se Břinek a byl za první republiky u četnictva. Plakal. Dcera má dělat maturitu, druhá prý je na ministerstvu vnitra. Ptal se, co na mně chtějí. Řekl jsem mu to. Co prý bych dělal, kdyby mě pustili. Řekl jsem, že bych hledal cestičku za humna. Pak vyzvídál, jak to bylo s Malým, jen tak, ze zvědavosti. Když na mě všechno vyzvíděl, usnul a druhého dne klepal na dveře. Žádal, aby byl předveden doplnit protokol, že si ještě na něco vzpomněl. Už se nevrátil. Pověděl jim, co ode mě vyzvíděl. Nato v noci mě odvedli k výslechu. Už se neptali, zda podepíšu závazek ke spolupráci. Zavázali mi oči koženou páskou, abych prý si nezkažil zrak. Svázali mi ruce dozadu a uvázali ke kruhu ve zdi v rohu místnosti. Referent přikázal, aby přinesli „samovzpomněla“. Pak mě začali mlátit, až jsem klesl. Ruce a nohy mi otekly. Odvlekli mě po tom na celu, dali mi dřeváky a nařídili, že v nich musím ve dne v noci stále chodit. Hlíдали, zda rozkaz plním, a tak po tři dny a noci jsem nemohl spát, nedostal jsem jíst ani pít. Poté mě odvedli k výslechu. Byl jsem na pokraji úplného zhroucení. Řekl jsem jim, aby si do protokolu napsali, co chtějí, jako že jsem vraždil Stalina a čtyři pradědečky, že všechno podepíšu. Dali mi tedy podepsat čistý papír. Kdybych prý si ještě na něco vzpomněl, mám prý se hlásit k výslechu.

Na cele bylo od večera do rána po celý týden slyšet řev mučených, silné rány do jejich těl. Myslím, že tehdy bili ty, co potom oběsili. Čekal jsem, kdy přijde řada i na mě.

... Týden před přeličením mě každého večera brali na zkoušky pro soudní jednání. Vždy mi zavázali oči koženou páskou, kladli mi otázky a učili mě na ně odpovídat. Měl jsem vypovídat asi takto: „Jako vesnický boháč jsem byl ostře zaměřen proti socializaci vesnice, a když jsem zjistil, že už nebudu moci nadále vykořisťovat pracující, stal jsem se členem protistátní skupiny, spojil se s agenty CIC a pracovali jsme na svržení vlády, abychom mohli nastolit buržuázní agrární režim.“ Stále jsem to neuměl a říkal jsem, že mám špatnou paměť, že jsem jako kluk spadl z patra na hlavu a že jsem utrpěl silný otřes mozku. Můj „učitel“ mi nadával všemi zvířecími jmény a každodenně mi bral míru kolem krku, aby věděl, jak dlouhý musí být špagát

na oběšení. Ten prý určitě dostanu, když se to nenaučím. Když všechno příznám, dostanu jen rok a budu moci po odpykání poloviny jít domů. Když však budu chytračit, přeruší se přelíčení a pak si se mnou zatančí. Chtěl jsem vypovídat, že Malý není agentem západu, ale konfident StB. Pohružky znamenaly to, co se stalo Augustinu Smetanovi: přeražená žebra, vytlučené zuby, rozkopaná varlata. Vážil jsem, co bude lepší. Budu-li mluvit podle svého, umlátí mě, povím-li, to tak, jak chtěli, dostanu několik let žaláře, ale přece se snad jednou dostanu na svobodu. Svědky k přelíčení u soudu mi nepovolili. Vypovídat budu jen to, nač budu tázán a jen podle předem připraveného seznamu otázek a odpovědí. Tedy pouhé divadlo, pražádný soud... "Referent" StB mi řekl, že jsem měl Plichtu a Malého udat, když k nám přišli. Nebyl bych trestán."¹⁶⁹

Jak vypadalo ono „vyšetřování“ už je tedy patrné. Nikoho nezajímala výpověď. Vyšetřovatelé už před započítím výslechu věděli, co bude v protokolu napsáno, a bylo jen otázkou času, než vyšetřovaný bití a mučení nevydrží a protokol podepíše v té podobě, jak jej sepsal „referent“.

Celé vyšetřování zabralo rekordně krátkou dobu. Taková rychlost byla doposud známá jen u některých válečných soudů, které měly za „úkol“ co nejrychlejší potrestání viníků a zjištění pravdy jistě nebylo prioritou. V babickém případě se ale na nic takového odvolávat nelze. Vyšetřovatelé se tak přinejmenším ochudili o možnost získat ze zatčených další informace, které mohly vést k zatčení dalších spolupracovníků.¹⁷⁰

Proces byl naplánován na 12. července 1951 a do té doby se muselo vše stihnout. Vyšetřování bylo ukončeno 7. července a 9. července byla hotová obžaloba – za týden! Do 10. července musely být připraveny návrhy trestů, aby o nich mohl rozhodovat politický sekretariát strany. Potom nemohlo být divu, že se pracovalo dnem i nocí, i ve dnech pracovního volna.

Politický sekretariát ÚV KSČ, ve složení Gottwald, Zápotocký, Široký a Slánský, se sešel 10. července a schválil všechny tresty přesně tak, jak to navrhla krajská bezpečnostní pětká. Schváleno bylo sedm trestů smrti a současně také konfiskace majetku a vystěhování příbuzných. Dále byly vydány další obecné pokyny, aby například soudy začaly soudit vesnické boháče z důvodu neplnění předepsané dodávky.¹⁷¹

¹⁶⁹ PLICHTA, Alois: *Pravda o Babicích*, Brno: Salve regina, 2001, str. 42-43.

¹⁷⁰ ZEJDA, Radovan: *Babice*, Praha: Akcent, 2001, str. 27.

¹⁷¹ NAVARA, Luděk, KASÁČEK, Miroslav: *Mlynáři od Babic*, Brno: Host, 2008 str. 196-198.

„Také poslední fáze celé akce zaměřená na výsledky zajištěných, sbírání usvědčujícího materiálu a přípravu k brzkému soudnímu přelíčení byla zájmem všech. Nebylo nutno orgány přesvědčovati o vypětí sil, i když šlo o ztracené tři dny pracovního volna, na které se orgánové těšili, nebo nasazení pracovní doby v noci a mnozí orgánové pracovali až 140 hodin týdně. Máme za to, že právě tato rychlost a pádnost našeho zásahu proti teroristům, jejich okamžité vyčerpávající výsledky dopomohly k tomu, že většina teroristů byla úplně zlomena...“¹⁷²

„Vyčerpávající výsledky“ – výstižné označení pro mučení a týrání hladem.

Zajímavé svědectví o předvečeru hlavního líčení poskytl Ludvík Svoboda st.: *„Před přelíčením jsem byl předveden před předsedu senátu Rudého. Četl mi, z čeho budu souzen. Pak mě strážmistr vstrčil zpátky do kobky a otevíral jiné dveře. Slyšel jsem výstřel z revolveru a hned na to veliký nářek, který se po chodbě vzdaloval. Druhého dne mě můj „referent“ učil, co mám u soudu na otázky odpovídat a o přestávce se mi vysmíval: „Měli jste pěkného hrdinu, toho Malého. Když jsme ho zatýkali, strachem se po... do prádla. Včera se protivil strážmistřovi a byl při tom střelen. Je teď v nemocnici.“*

V den „soudu“, ve čtvrtek 12. července 1951 nás přivedli do sálu, kdy bylo mnoho lidu. Po zahájení nám předseda oznámil: „Vedoucím skupiny, která bude souzena, nemůže být Ladislav Malý. Došla nám zpráva z nemocnice, že tam Malý zemřel. Bude tedy jako vedoucí skupiny figurovat Antonín Mityška.“¹⁷³

Co o této výpovědi můžeme soudit? Podle oficiálních zpráv měl Malý zemřít v poli u Bolíkovíc. Že by se soudce Rudý podřekl, je velmi nepravděpodobné. A navíc kdyby byl Malý spolupracovníkem StB, určitě by se neoctl ve vězení a už vůbec by ho tam smrtelně nezranili.

3. 6. 1 Soudní přelíčení

Soudní přelíčení probíhalo od 12. do 14. července 1951 v Dělnickém domě v Jihlavě. Jeho průběh byl předem do nejmenšího detailu naplánován. Předem bylo rozhodnuto o trestech, které budou vyneseny a odsouhlasili je i ostatní, kteří se k nim mohli vyjadřovat - Krajská bezpečnostní pětka i Státní prokuratura. Za Krajskou bezpečnostní pětku byl pro Holzbauer, Zita a Kuba. Za státní soud JUDr. Jiří Kepák a za soudní prokuraturu JUDr. Emil Eichler. Obžalovaní přednesli své výpovědi (nebo doznání?), které jim byly vtlačeny do hlav vyšetřovateli, takže soudci v talárech jen plnili stranické příkazy a jejich role se omezila na podpis rozsudků. Obhájci prakticky

¹⁷² Zpráva Krajského velitelství Národní bezpečnosti v Jihlavě zasláné do Prahy na Ministerstvo národní bezpečnosti dne 23. července 1951, In: *Tamtéž*, str. 198.

¹⁷³ PLICHTA, Alois: *Pravda o Babicích*, Brno: Salve regina, 2001, str. 54.

vypadli z role a občas to vypadalo, že ještě napomáhají prokurátorovi. Všechno probíhalo jako na drátkách. Hlavní role celého divadla se ujal dělnický prokurátor Emil Eichler a přesně plnil představu ministra spravedlnosti Štefana Raise o tom, že prokurátor má být hlavní postavou líčení – plánovačem a organizátorem. Nechybělo ani obecenstvo – vstupenky distribuoval Krajský výbor KSČ v Jihlavě a proces vidělo asi 1200 lidí.¹⁷⁴

Ze vzpomínek Jindřicha Nahodila: „*Ani jsem se nenadál a byli jsme vedeni k soudu v Dělnickém domě. Tam to šlo jako na drátku. Byli nám přiděleni obhájci, ale neodvážili se něco pro nás udělat. Já byl pak odsouzen k žaláři v trvání 23 let.*“¹⁷⁵

Ještě před zahájením začala organizovaná protestní kampaň pracujících, ve které „pracující lid“ žádal co nejpřísnější potrestání viníků. Soudu docházely nařízené rezoluce ze závodů, od národních výborů a z jednotných zemědělských družstev. Zvláště aktivní byl Okresní výbor Svazu žen ve Žďáře, který požadoval trest smrti všem. V soudním spisu je založeno více než 600 rezolucí. Dokonce i katoličtí kněží byli přinuceni, aby „provinění“ svých bratří odsuzovali.¹⁷⁶ Například biskup brněnské diecéze, Karel Skoupý, zaslal k události všem kněžím dopis – oběžník, ve kterém odsuzuje činnost kněží Václava Drboly a Františka Pařila a zároveň je zbavuje všech služeb v církvi – byli degradováni. Současně všechny ostatní varuje, že každý, kdo se připojí k takovýmto skupinám, bude potrestán.¹⁷⁷

Soudu předsedal JUDr. Vojtěch Rudý a dalšími členy senátu byli soudci JUDr. Pavel Vítek, JUDr. Jaroslav Demczak a soudci z lidu – Antonín Houf a František Dvořák.¹⁷⁸

Předseda senátu JUDr. Vojtěch Rudý, vlastním jménem Benjamin Roth, měl poměrně zajímavou minulost. Byl původem ze Slovenska a po dokončení studií se přesunul do Podkarpatské Rusi. Už jako student sympatizoval s levicí, nejdřív se sociální demokracií a později s komunisty. Před maďarskou okupací utekl do Rumunska, ale pak se na příkaz strany musel vrátit zpátky a byl zatčen. Poté ho

¹⁷⁴ NAVARA, Luděk, KASÁČEK, Miroslav: *Mlynáři od Babic*, Brno: Host, 2008 str. 199.

¹⁷⁵ KREJČÍŘÍK, Milan: *Poslední soud v kauze Babice*, Praha: nakladatelství Milan Krejčířík, 2009, str. 10.

¹⁷⁶ PLICHTA, Alois: *Pravda o Babicích*, Brno: Salve regina, 2001, str. 101.

¹⁷⁷ Oběžník biskupského ordinátu v Brně, In: RÁZEK, Adolf: *StB + justice, nástroje třídního boje v akci BABICE*, Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2002, str. 24.

¹⁷⁸ RÁZEK, Adolf: *StB + justice, nástroje třídního boje v akci BABICE*, Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2002, str. 19.

maďarská policie předala německé armádě a v roce 1944 byl i s celou rodinou zadržen gestapem. Následně, kvůli židovskému původu, putují všichni do Osvětimi. Jako jediný z celé rodiny přežil, ale ke spoluvězňům se choval hrubě a nebyl jimi oblíben. Po návratu se usadil jako soudce v Podbořanech, později působil v Mostě a po vzniku Státního soudu se stal na vlastní žádost jejím členem a předsedou senátu. Důkladně plnil stranické pokyny a nekladl odpor, za což byl náležitě pochválen. Vězni, kteří jeho verdikt „přežili“, mu přezdívali „Rudý kat“.¹⁷⁹

Obžalovaných v prvním procesu bylo celkem čtrnáct. Do čela celé skupiny byl postaven Antonín Mityška, dalšími obžalovanými pak byli Antonín Plichta starší, Drahošlav Němec, František Kopuleť, František Škrdla, P. Václav Drbola, P. František Pařil, Alois Roupec, Karel Němec, Ladislav Brabenec, Božena Kopuleť, Ludvík Stehlík starší, Jindřich Nahodil, Josef Vorlíček. Pět sedláků, čtyři živnostníci, dva lesníci a manželka jednoho z nich, dva kněží – to byl aktuálně vzor třídních nepřátel na venkově.¹⁸⁰

Všichni přítomní v sále byli jistě šokováni, když dělnický prokurátor Emil Eichler četl žalobu, kde byl, mimo jiné, označen Antonín Plichta st. za duchovního otce všech vražd:

„Ve své nenávisti neštítí se kapitalističtí vládci Wall Streetu použít nejzákeřnějšího teroru, vražd, organizování sabotáží a i nového krveprolití. Celý způsob zločinů, provedených tou teroristickou organizací, jasně ukazuje, jakých metod užívají tito zrádci: americký způsob života, gangsterství a metody Ku-klux-klanu.“

Leckdo mohl nabýt dojmu, že nejsou souzeni vesničtí zemědělci a rolníci, ale spíše američtí vládci podsvětí. Prokurátor napadal jednoho obviněného za druhým a nešetřil informacemi o jejich majetku, který bleskově přepočítával na peníze. Například Antonín Plichta st., který chodil po školách a vyprávěl o svém odboji proti nacismu, se přiznal, že se spojil s esesáky. Ale nebyl zdaleka jediný, do koho se prokurátor třefoval. Václav Drbola je prý oddaný služebník Vatikánu a Pařil slouží Bohu jen za peníze.¹⁸¹

Stejně tak komicky musely působit výpovědi obžalovaných, při kterých doslova odříkali to, co je „referenti“ během nácivku naučili. Ale z uboze formulovaných doznání bylo na první pohled patrné, že vše bylo vynuceno a je pro soud i posluchače

¹⁷⁹ NAVARA, Luděk, KASÁČEK, Miroslav: *Mlynáři od Babic*, Host, Brno, 2008, str. 204.

¹⁸⁰ PLICHTA, Alois: *Pravda o Babicích*, Brno: Salve regina, 2001, str. 13.

¹⁸¹ NAVARA, Luděk, KASÁČEK, Miroslav: *Mlynáři od Babic*, Brno: Host, 2008, str. 205-206.

nacvičeno. Obžalovaní občas sice vypadli z role, ale soudce či prokurátor je rychle přivedli k nacvičenému textu: „*Prokurátor: Ne, ne, chtěl jste říci, že...*“ Velmi výstižně to popsal Alois Plichta ve své publikaci *Pravda o Babicích*:

„Slyšel jsem výpověď a hlas svého bratrance Antonína z rozhlasu. Nepoznával jsem jeho hlas a nevěřil jsem svým uším. Takto by přece bezduše, hloupě a proti sobě nemohl vypovídat! Leč maďarský kardinál Mindszenty také před soudem hovořil, jako by nebyl při smyslech. Tehdy se mluvilo o omámení nějakými drogami. Nikdo se o tom ale nezmiňuje, ačkoli jsem mluvil s řadou těch, kteří to přežili.“¹⁸²

Antonín Plichta st. během soudního líčení:

Plichta: Říkali nám, že lidé, kteří utekli z republiky, sem budou v době převratu posláni.

Předseda: Se zbraní v ruce?

Plichta: Ano.

Předseda: Kdo jim při tom bude pomáhat?

Plichta: My, kteří jsme se zapojili.

Předseda: Jednak vy a jednak esesáci, se kterými jste se spojili. Bylo vám známo, s kým jste se spojili. Bylo vám známo, s kým se spojuje naše emigrace, zrádci, kteří utekli?

Plichta: To nám známo bylo.

Předseda: A co vám ještě bylo známo o esesácích?

Plichta: Že jsou hlavně v tom americkém cvičení. Amerika že je štev proti republice.

Předseda: A vy jste byl ochoten v tom pomáhat americkým imperialistům?

Plichta (váhavě přiznává): Byl.¹⁸³

Antonín Mityška během soudního líčení:

Přisedící: Bylo pro vás samozřejmou věcí vraždit nevinné lidi? Považujete to za průvodní jev kapitalistického režimu? Souvisí to s kapitalismem?

Mityška (cynicky): Ano.

Prokurátor: Co jste si myslel o těch dvou duchovních, když jste byl, jak sám říkáte pobožný člověk? Co jste si myslel, když posílali vraždit, zapalovat a terorizovat?

Mityška: Že církevní hodnostáři a sám papež s tím souhlasí.¹⁸⁴

Předseda senátu: Co jste sledovali svým násilným počínáním?

Mityška: Sledovali jsme, aby práce občanů pro republiku byla oslabována a aby u nás došlo k obnově kapitalismu.

Předseda senátu: Proč jste to dělali?

¹⁸² PLICHTA, Alois: *Pravda o Babicích*, Brno: Salve regina, 2001, str. 75.

¹⁸³ Zápis ze soudního jednání, jak byl publikován v propagandistické brožuře „Babice“ těsně po procesu, In: NAVARA, Luděk, KASÁČEK, Miroslav: *Mlynáři od Babic*, Brno: Host, 2008, str. 205.

¹⁸⁴ Zápis ze soudního jednání, jak byl publikován v propagandistické brožuře „Babice“ těsně po procesu, In: *Tamtéž*, str. 205.

Mityska: Malý říkal, že to má nařízeno přímo ze západu od Američanů.

Předseda senátu: Jaké příkazy ještě dostával Malý?

Mityska: Abychom tvrdě postupovali proti občanům věrným lidové demokratickému zřízení.

Předseda senátu: Co to znamená tvrdě?

Mityska: Řezat, střílet, věšet.¹⁸⁵

StB si dala zvláště záležet na výpovědích obou kněží, Drboly a Pařila. Museli se naučeně představit jako podlí ničemové a spolupachatelé babických vražd. Z dodatku k zápisu o výpovědi Václava Drboly:

Otázka: Souhlasil jste s tím, že Malý má v úmyslu podniknout proti funkcionářům lidosprávy a KSČ teroristickou akci? Snažil jste se jako kněz, pro kterého boží příkázání je svatou povinností, zabránit v páchání zločinů, který byl připravován?

Odpověď: Nikoliv. Řekl jsem teroristům, že je třeba tvrdě postupovat proti komunistům a prozradil jsem jim, že každé pondělí se v kanceláři MNV, která je ve škole, konají schůze.

Otázka: Jste si vědom toho, že jste se stal vlastně návodcem a že nyní nesete odpovědnost na spáchaném zločinu, na lidech, kteří se podle Vás provinili tím, že věrně sloužili zájmům pracujícího lidu?

Odpověď: Uvědomil jsem si, že moje informace daná teroristům, měla za následek a stala se příčinou vraždy Kuchtíka a dalších členů MNV, neboť jim umožnila, aby si vyhlédli vhodné, před tímto neznámé oběti a na nich spáchali zločin.

Otázka: Co udáte na svou obhajobu?

Odpověď: Ztotožňuji se s obhajobou, uvedenou v zápise o výpovědi a dodávám, že jsem si plně vědom své odpovědnosti za zločiny provedené teroristy v Babicích.¹⁸⁶

Ani obhájčům nebylo umožněno jednat s přidělenými klienty. Ale i kdyby bylo, těžko by se odvážili pro obžalované něco udělat nebo učinit nějaký návrh. Závěrečné řeči obhájců se omezily pouze na návrh „k použití zákona“. Ani s prováděním usvědčujících důkazů průvodním řízením se Státní soud neobtěžoval. Spokojil se s perfektně naučenými výpověďmi obžalovaných. Vše proběhlo podle plánu.¹⁸⁷

Na závěr hlavního přelíčení, nebo spíše „divadelního představení“, vynesl Státní soud dne 14. července 1951 rozsudek, že všichni obvinění spáchali velezradu podle § 78, někteří i sabotáž, vraždu nebo pomoc k ní, či loupež. Sedm obviněných bylo odsouzeno k trestu smrti – Václav Drbola, František Pařil, Antonín Mityska, Drahoslav

¹⁸⁵ KÁBELE, Stanislav: *BABICE – dokumenty a polemiky*, Praha: FUTURA, 2009, str. 74.

¹⁸⁶ Dodatek k zápisu o výpovědi ze dne 9. července 1951, In: *Tamtéž*, str. 30-31.

¹⁸⁷ PLICHTA, Alois: *Pravda o Babicích*, Brno: Salve regina, 2001, str. 100-102.

Němec, Antonín Plichta st., Antonín Škrdla, František Kopuleť. Ostatní obvinění dostali trest žaláře – někteří doživotí (Alois Roupec, Karel Němec) a nejnižším trestem bylo 20 let pro Boženu Kopuletou a Ludvíka Stehlíka st. Vedle trestů smrti a odnětí svobody byly uloženy i peněžité tresty a hlavně propadnutí celého majetku odsouzených. Právě konfiskace majetku byla sekundárním cílem těchto procesů.¹⁸⁸

V odůvodnění u všech odsouzených k trestu smrti byl pak Státní soud toho názoru:

„že se jedná vesměs o nepolepšitelné třídní nepřátele, že je zde dána taková přemíra přitěžujících okolností, že bylo spácháno tolik trestných činů, tak závažných a nebezpečných pro společnost, že jedině trest smrti jest úměrným trestem pro zavinění těchto obviněných a že jedině tento trest může splniti úkol vytčený v § 1 tr. zák., totiž chrániti lidově-demokratickou republiku, její socialistickou výstavbu, zájmy pracujícího lidu a vychovati občany k dodržování pravidel socialistického soužití.“

O tom, že kněží byli k celé akci účelově připojeni a že byla nutnost jejich exemplárního potrestání, jasně vypovídá následující rozsudek:

„Václav Drbola a František Pařil jako kněží mající značný morální vliv na část obyvatelstva kraje, kde byly trestné činy spáchány, tento svůj vliv hrubým způsobem zneužili a jejich trestná činnost jest právě s ohledem na jejich kněžská povolání zvláště zavrženíhodná, a proto jest u nich dána okolnost zvláště přitěžující.“

Oba kněží, odsouzeni k trestu smrti byli pak podle rozsudku „agenty Vatikánu“ – „nástroji imperialismu“ snažící se rozvrátit lidově demokratické zřízení.

„Byli to právě fanatičtí kněží, kteří se na rozdíl od mnoha vlasteneckých kněží zneužívají svého vlivu na věřící... je to důsledek nenávislné politiky Vatikánu, který v dohodě se západními imperialisty posiluje všechny živly, které se snaží rozpoutat novou světovou válku, nové masové vraždění.“¹⁸⁹

Že byl celý proces účelově namířen proti kněžím, nechtíc prozrazuje i zápis bezpečnostní pětky v Jihlavě: „starší věřící občané procesu věří, neb se zde vyskytly přímé vraždy, což usvědčuje. Vzniká nedůvěra ke kněžím.“¹⁹⁰

¹⁸⁸ RÁZEK, Adolf: *StB + justice, nástroje třídního boje v akci BABICE*, Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2002, str. 24-25.

¹⁸⁹ Rozsudek Státního soudu MITYSKA a spol., In: *Tamtéž*, str. 24-27.

¹⁹⁰ Zápis ze schůze bezpečnostní pětky v Jihlavě ze dne 19. 7. 1951, In: RÁZEK, Adolf: *StB + justice, nástroje třídního boje v akci BABICE*, Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2002, str. 24.

Ihned po vyhlášení rozsudku se všichni, kteří byli odsouzeni k smrti, odvolali. Ostatní odsouzení nastoupili trest, protože dobře věděli, že odvolací soud by jim trest ještě zvýšil – taková byla tehdy praxe.¹⁹¹

Obhájci museli sepsat odvolání ihned po přelíčení a bez dodaných písemných rozsudků s řádnými důvody. Na absurditu odůvodnění rozsudku upozornil ve svém odvolání páter Václav Drbola. Byl odsouzen k trestu smrti za trestný čin návodu k vraždě:

„Státní soud měl vzít v úvahu, že terorista Ladislav Malý přišel na území našeho státu s úkolem teror a vraždy provádět. Jeho vůle, reps. úmysl vraždy na veřejných funkcionářích páchat, byla odvozena od příkazu agentury, která ho sem vyslala, ne od té okolnosti, že jsem před ním prohlásil, že Kuchtík je vůči mně nepřátelský... je nutné vzít v úvahu, že jsem byl dne 17. 6. 1951 zatčen a že jsem dále naprosto žádný vliv na jednání Malého a Mitysky neměl.“

Nejvyšší soud ale všechna odvolání usnesením zamítl 1. srpna 1951. Poslední nadějí odsouzených tak byla milost prezidenta republiky. Žádosti byly Kanceláří prezidenta republiky postoupeny k vyjádření Ministerstva spravedlnosti. Ministerstvo spravedlnosti však dopisem z 2. srpna 1951 sdělilo, že *„vina odsouzených... může být vyvážena pouze skutečným výkonem spravedlivě uloženého absolutního trestu.“* Ve stejný den podává prezidentu republiky informaci zástupce vedoucího odboru milostí: *„Odbor I. zamýšlí – nedostane-li jiný pokyn – ministerstvu spravedlnosti sdělit, že pan prezident republiky nepoužil svého práva podle § 205 odst. 4 tr. řádu.“* Nejzajímavější informace ovšem je ta, kterou obsahuje list „K informaci pana presidenta“ ze dne 31. 7. 1951. Tento list byl nalezen v tzv. Klosově archivu a uvádí se v něm, že odvolací řízení proběhne v jediném dni, a to 1. 8. 1951. Na Ministerstvu spravedlnosti byl již den předem znám i výsledek tohoto řízení – výkon trestu na odsouzených bude proveden s urychlením dne 3. 8. 1951. Archivovaný výtisk mimo jiné uvádí: *„Nejvyšší soud nařídil provedení odvolacího řízení na den 1. srpna... bude provedeno v jednom dnu... v naléhavém veřejném zájmu bude výkon trestu na odsouzených proveden s urychlením, a to 3. srpna.“*

¹⁹¹ KREJČIŘÍK, Milan: *Poslední soud v kauze Babice*, Praha: nakladatelství Milan Krejčířik, 2009, str. 11.

Dne 2. 8. 1951 zasedala bezpečnostní pětka Jihlavského kraje a ze zápisu lze vyčíst: „... soudruh Zita oznámil zamítnutí žádosti o milost, kterou si podali odsouzení z obce Babice. Rozsudek bude proveden 3. 8. 1951 časně ráno a bude umožněn přístup menšímu počtu funkcionářů a předsedům větších závodních organizací“. Jedno „představení“ zřejmě ještě nestačilo.

Stejně jako hlavní soudní přelíčení, tak i odvolací řízení bylo dokonale naplánováno. Odvolací řízení trvalo jen 19 dnů, což byl zřejmě u této instance rekord. A navíc, jak je patrné z uvedených dokumentů, tak datum výkonu trestu bylo známo již před odvolacím řízením, které jej teprve mělo nařídit, a to tři dny před popravou. To nemohla být náhoda.

Poprava všech odsouzených, při které předsedu senátu Rudého zastupoval JUDr. Jaroslav Demczek, probíhala od brzkých ranních hodin na nádvoří Krajské soudní věznice v Jihlavě dne 3. 8. 1951 a ve stejný den byla těla popravených zpopelněna.¹⁹² ČTK o popravě přinesla jen krátkou zprávu: „Rozsudek nad odsouzenými byl vykonán.“¹⁹³

S průběhem procesu byli všichni spokojeni. Zinscenovaný proces splnil svůj účel, první „vářka nepřátel režimu“ byla odstraněna a u široké veřejnosti měl skvělý ohlas.

„Ohlas procesu v kraji byl zjištěn v obcích a závodech průzkumem. Ohlas je velmi dobrý. Dělníci a převážná část malých a středních rolníků souhlasí a nechcují, aby byly vyřízeny žádosti o milost, ani aby byli vyňati kněží z trestu... V okresech se dělají zhodnocení pro kněze a vykládá se jim politicky po debatách, kde se s nimi o tomto hovoří a debatuje. Zjišťuje se tak, jaký mají někteří postoj, a bude nutno další očištění farářů.“¹⁹⁴

Ze schůze jihlavské bezpečnostní pětky vyplývá i účelovost a smysl zinscenovaného procesu. „Proces, politicky hodnocen, splnil svůj účel a zvláště účast farářů byla působivá na věřící.“ Na téže schůzi bylo dohodnuto, že „po žních bude

¹⁹² RÁZEK, Adolf: *StB + justice, nástroje třídního boje v akci BABICE*, Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2002, str. 24-31.

¹⁹³ *Tamtéž*, str. 36.

¹⁹⁴ Ze zápisu schůze bezpečnostní pětky konané 19. 7. 1951 na krajském sekretariátě KSČ za přítomnosti těchto soudruhů: Holzbauer, Zita, Kuba, Pelc, Kepák, Závodský a Eichler, In: NAVARA, Luděk, KASÁČEK, Miroslav: *Mlynáři od Babic*, Brno: Host, 2008 str. 207.

proveden druhý proces s dalšími účastníky teroristů, aby byl patřičný odstup času od prvního soudu. ¹⁹⁵

Pro úplnost je v této podkapitole ještě nutno zmínit osud posledního z teroristů z babické školy – Stanislava Plichty, který byl těžce raněn. Potom, co byl v nemocnici v Třebíči a v Brně, tak byl nakonec převezen do Prahy. Dne 10. února 1953 se s ním konal samostatný proces. Předsedou senátu byl opět Vojtěch Rudý, soudci z lidu byli Karel Dolanský a ing. František Doušek, prokurátorkou byla dr. Růžena Ivanová a jako obhájce mu byl ustanoven JUDr. František Klečka. Stejně jako tomu bylo v prvním procesu, tak i zde Stanislav Plichta vypovídal tak, jak ho to naučili. Zapisovatelka Balašová ale zapsala též, že oba bratři jednali z neodolatelného donucení, neboť jim Ladislav Malý hrozil, že je zastřelí.

Soud Stanislava Plichtu odsoudil k trestu smrti provazem. Obhájce žádal vzhledem k jeho zdravotnímu stavu o milost, ale soud se ihned usnesl, že žádost nedoporučuje. Dne 23. května 1953 v 1.38hod. bylo Plichtovi oznámeno, že Ministerstvo spravedlnosti zamítlo jeho žádost o milost. Jelikož žádost měla být předložena prezidentu republiky, jednalo se zřejmě o svévoli.

Jen o dvě minuty později byl, na spodní část těla ochrnutý, Plichta přinesen k šibenici a začalo se s výkonem trestu. Odsouzený pronesl tato poslední slova: *„Nedá se něco pro mě udělat? Maminko, maminko, budou všet žebráka, budou všet mrzáka!“* O soudu a popravě Stanislava Plichty nebyla v tisku ani zmínka. ¹⁹⁶

Denní tisk přinášel o průběhu prvního monstrprocesu zprávy, hlavně ve formě otázkového protokolu s předem naučenými odpověďmi. Nelze však ověřit, do jaké míry byly autentické. Státní moc se postarala o náležitou propagandu. Medializaci případu doprovázela propagandistická publikace *Babice*, jejíž hlavním úkolem zřejmě bylo, aby hlavní aktéry stylizovala do rolí typických „nepřátel režimu“ a západních imperialistů. Ladislav Malý byl popsán následovně:

„Byl to asi třicetiletý člověk, ale vypadal na padesát. Ze snímku se šklebí otrávený, bezvýrazný a znechucený obličej notorického opilce. Bezbarvé, skleněné oči tupě civí z neholené, nemyté, špinavé tváře, zpustošené pitím,

¹⁹⁵ Zápis ze schůze bezpečnostní pětky ze dne 19. 7 1951, In: RÁZEK, Adolf: *StB + justice, nástroje třídního boje v akci BABICE*, Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2002, str. 24.

¹⁹⁶ PLICHTA, Alois: *Pravda o Babicích*, Brno: Salve regina, 2001, str. 37-38.

neřestmi a mravním bahnem, do něhož dávno zapadl tento úkladný, v západním Německu cvičený vrah.“

Prototypem vesnického boháče a vykořisťovatele byl zase Antonín Mityška: *„Pokud měl pracovní síly, vykořisťoval je bezuzdně. Na statku měl dvojí stůl. Maso pro hospodáře a brambory pro čeled'. Čeledín spal ve stáji a děvečka z milosti v komoře. Mityška v hospodářství nikdy nic nedělal. Pracovat musela jenom čeled'.“*¹⁹⁷

Po vyhlášení rozsudku byla rozpoutána další tisková kampaň. Názvy článků typu „Vatikán žehná babickým vrahům“, „Pomahači vrahů“ nebo „Zrádný farář Pařil“ hovoří za vše. Téměř všude se objevovali lidé, kteří dokázali veřejně souhlasit s rozsudky a vyjadřovat podporu státní totalitní moci. Otázkou ale je, jestli si to tak opravdu mysleli, nebo měli jen strach o život, práci nebo budoucnost svých dětí. Říct nahlas svůj vlastní názor rozhodně nebylo bezpečné. Cílem všech těchto kampaní bylo především udržovat odpůrce režimu v neustálém strachu a připomínat úspěšnost StB.¹⁹⁸

Tolik k prvnímu babickému případu. V navazujících procesech bylo v devíti skupinách v letech 1951-1958 odsouzeno více než sto osob, z nichž deset k trestu smrti a u ostatních bylo soudy vysloveno více než 1 375 let odnětí svobody. Předposledním procesem byl proces s výše zmíněným Stanislavem Plichtou. Úplně posledním byl proces s Františkem Trojanem, který byl 15. srpna 1958 v Jihlavě odsouzen k osmi létům odnětí svobody, protože odmítl spolupracovat s StB. Sociální složení souzených skupin přesně ukazovalo na třídní charakter represí.¹⁹⁹

3. 6. 2 Dopad na rodiny odsouzených

Cílem zinscenovaných procesů nebylo jen vynesení exemplárních trestů nad určitou skupinou obviněných. Sekundárním cílem byl také majetek, který byl po procesech ve velkém konfiskován, často „jen“ jeho půlka. Nárokovat ale druhou, nezatíženou polovinu, bylo prakticky nemožné. Posledním cílem pak bylo úplné rozvrácení selských rodinných a rodových vazeb. Posledního cíle se podařilo dosáhnout zavedením „mimosoudních opatření“. Ing. Adolf Rázek toto opatření označuje jako

¹⁹⁷ OPAVSKÝ, Jaroslav: *Babice*, Praha: Svoboda, 1951, str. 130-131.

¹⁹⁸ RÁZEK, Adolf: *StB + justice, nástroje třídního boje v akci BABICE*, Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2002, str. 35-36.

¹⁹⁹ *Tamtéž*, str. 29.

„genocidium“ – „*Genocidy se dopustí ten, kdo v úmyslu zničit úplně nebo částečně některou národní, etnickou... skupinu uvede příslušníky takové skupiny do takových životních podmínek, které mají přivodit jejich úplné nebo částečné fyzické zničení.*“ V omezené míře se lze s tímto označením ztotožnit, ale většina lidí si jistě pod pojmem genocidium představí poněkud něco jiného, a už vůbec by si nebyli schopni představit, že se odehrálo na území naší země.

Ono „mimosoudní opatření“ spočívalo v deportaci rodin popravených či na dlouhá léta odsouzených. O těchto deportacích bylo rozhodnuto ještě před prvním babickým procesem, a to dne 10. července 1951 na zasedání politického sekretariátu ÚV KSČ. Na tomtéž jednání rozhodli soudruzi Gottwald, Slánský, Zápotocký a Široký rovněž o trestech smrti pro obviněné z prvního procesu. Rozhodnutí znělo: „*po rozsudku budou ihned přestěhováni rodinní příslušníci odsouzených.*“

Asi deset dnů po vynesení prvního rozsudku tak byly urychleně do autobusu naloženy paní Marie Roupcová z Bolíkovíc, Ludmila Vorlíčková se dvěma malými dětmi a babičkou, Anežka Němcová se synem, Aloisie Stehlíková s dcerou a paní Marie Mytisková s dcerou. Z domova si mohly vzít jen věci osobní potřeby a vše ostatní musely opustit. Po cestě autobus ještě zastavil u věznice v Jihlavě, kde byla vyzvednuta z vazby Ludmila Plichtová ml., která měla na sobě jen letní šaty, ve kterých byla zatčena.

Autobus je dovezl na Státní statek Litoměřice, na farmu v Ploskovicích. Všichni byli „ubytováni“ v jedné společné místnosti se železnými kavalci a dekami. V srpnu byla do Ploskovic přivezena z vazby po výsleších Ludmila Plichtová st., která se po deportacích rodin ještě ukrývala v polích a čekala na svého manžela. Ten už ale nikdy nepřišel.²⁰⁰ Ze vzpomínek Ludmily Plichtové ml:

„Potom mě s ostatními odvezli na státní statek v Ploskovicích u Litoměřic. Přišla jsem tam bez peněz, bez šatů, prádla a obuvi. I ostatním rodinám sebrali všechny peníze, takže jsme si museli brát jídlo ze závodní jídelny na dluh, které jsme zaplatili, až když jsme vydělali. Po zaplacení jsme ale zase neměli nic. Měla jsem jen to, co jsem měla na sobě. Asi za měsíc za mnou byla dovezena maminka... Z první výplaty jsem jí mohla koupit holínky a zástěru, aby také mohla jít do práce.“²⁰¹

²⁰⁰ RÁZEK, Adolf: *StB + justice, nástroje třídního boje v akci BABICE*, Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2002, str. 31-32.

²⁰¹ PLICHTA, Alois: *Pravda o Babicích*, Brno: Salve regina, 2001, str. 34-35.

Asi po půl roce potřeboval statek v Ploskovicích ubytování pro italské dělníky, kteří se k nám přijeli učit komunismu. Proto musely být některé rodiny převezeny do Trnovan, kde dostaly každá jednu místnost, kterou si ovšem musely zařídit. V Trnovanech byly začátky asi velmi těžké. Jedna ze soudružek o nových rodinách prohlásila: „*Proč to sem vezou, proč je neodvezli do plynu?*“ Nutno podotknout, že po nějaké době společného soužití názor změnila, stejně jako většina ostatních, kteří se zprvu nechovali přátelsky.

Deportovaným ženám nikdo neřekl, jak dlouho budou v cizím prostředí a nedostaly ani žádné vyrozumění. Nikomu nebyl ani vydán žádný doklad o vyhnání a ani při šetření Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu nebyl v archivech v ucelené formě nalezen. Přestěhování řídil sám ÚV KSČ rozhodnutím soudružky Noskové a náměstka ministerstva zemědělství soudruha Františka Vodsloně ze dne 27. května 1952.

Když po čase navštívila Ludmila Plichtová svou kamarádku v Šebkovicích, tak se od ní odvraceli známí i předseda NV.²⁰² Ludmila Plichtová ml. vzpomíná:

„Požádala jsem Krajskou prokuraturu v Jihlavě, aby mi byly vydány mé věci, co mi zůstaly v Šebkovicích. Spávala jsem totiž pod vypůjčenou starou dekou a neměla jsem pracovní oblečení. Krajská prokuratura mi poslala povolení k vydání věcí a já se rozjela do Šebkovic pro ně. Zašla jsem tam do úřadovny MNV. Předseda Dolák ještě spal a šla jsem proto k němu do bytu. Odevzdala jsem mu potvrzení. Odpověděl: „Jó, Lidko, my jsme všechno rozdali chudým. Kdybys něco chtěla zpátky, musela bys to dát SNB, a je otázka, jestli by ti lidé něco vrátili.“ Asi za hodinu mě tam zastihl posel s písemným rozhodnutím, že mi MNV jednou provždy zakazuje v Šebkovicích pobyt s okamžitou platností. Byl podepsán Papoušek Josef. Tak jsem odjela a už se nikdy o nic nehlásila.“

Plichtovým ještě stále patřila polovina usedlosti, neboť jim byla zkonfiskována soudním rozhodnutím jen polovina. Ale za rok nepřítomnosti byla tato polovina prodloužena a pole obdělávala místní JZD. Matka s dcerou se nakonec rozhodly tuto polovinu darovat pod podmínkou, že všechna břemena přecházejí na stát. V jejich situaci zřejmě šlo o nejrozumnější řešení, aby už měly navždy klid.²⁰³

Podle současných poznatků postihlo v jihomoravském regionu vyhnání 98 rodin, z toho 25 rodin v přímé vazbě na akci Babice. Státní moci však nestačilo „ztrestat“ jen

²⁰² RÁZEK, Adolf: *StB + justice, nástroje třídního boje v akci BABICE*, Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2002, str. 32.

²⁰³ PLICHTA, Alois: *Pravda o Babicích*, Brno: Salve regina, 2001, str. 34-35.

rodiny odsouzených, ale chtěla postihnout celé rody. Zemědělci se tak ve velkém odsuzovali za neplnění předepsaných dodávek čili za „sabotáž hospodářského plánu“. Trestem bylo vězení hospodářů a vystěhování jejich rodin do dalších lokalit. Nezemědělci byli trestáni výpovědí ze zaměstnání a nucenou podřadnou prací. K tomu ještě jejich dětem byla odepřena studia. Velkou část práce odvedla samozřejmě StB spolu s bezpečnostní pětkou.²⁰⁴

Státní moc se zkrátka nezastavila před ničím. Jako by nestačily exemplární tresty u popravených a žalářovaných osob. Za každou cenu bylo nutné pošlapat osud zcela nevinným osobám, které se ze dne na den octly v neznámém prostředí bez prostředků a základních potřeb. Deportované rodiny na tom v mnoha ohledech byly ještě hůř než trestanci ve věznicích, kde byli prakticky mezi svými. Rodinné celky však přežívaly bez jakýchkoli vazeb mezi cizími lidmi. Dětem z deportovaných rodin ve škole říkali „děti babických vrahů“. Jaké to mohlo být vyrůstat v takovém prostředí? Na řadě z nich to jistě zanechalo následky, které si s sebou nesly po celý život.

3. 7 Rehabilitace

Po amnestii nebo zkrácení trestu se řada odsouzených z babických procesů dostala na svobodu. Někteří z nich se pokoušeli v šedesátých letech o rehabilitaci a obnovu procesu na základě zákona „o soudní rehabilitaci“ z 26. června 1968. Jejich snahy však byly neúspěšné. Samotný babický případ se nepodařilo osvětlit ani během roku 1968, ačkoli veřejnost se dozvěděla o jeho zákulisí.²⁰⁵ Důvodem, proč se babického případu nedotkly rehabilitační komise, bylo zřejmě to, že zde byly reálné ztráty na životech. Právě z důvodu, že během teroristické akce byli zastřeleni tři komunisté, proces nepůsobil tak zinscenovaně jako politický proces např. s Miladou Horákovou a spol., kde byli nepřátelé režimu souzeni za činy, které se teprve „chystali“ spáchat.²⁰⁶

²⁰⁴ RÁZEK, Adolf: *StB + justice, nástroje třídního boje v akci BABICE*, Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2002, str. 34.

²⁰⁵ KREJČÍŘÍK, Milan: *Poslední soud v kauze Babice*, Praha: nakladatelství Milan Krejčířík, 2009, str. 22.

²⁰⁶ ÚDV, *Případ Babice – Historický kontext*, [online]. [cit. 2015-01-27]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/pripad-babice-historicky-kontext>

Cestu k rehabilitaci tak otevřel až porevoluční zákon č. 119/1990 Sb. „o soudní rehabilitaci“. Účelem tohoto zákona bylo:

„Zrušit odsuzující soudní rozhodnutí za činy, které v rozporu s principy demokratické společnosti... zákon označoval jako trestné... Zabezpečit neprávem odsouzeným osobám společenskou rehabilitaci... a umožnit ze zjištěných nezákonností vyvodit důsledky proti osobám, které platné zákony vědomě nebo hrubě porušovaly.“

Účelem zákona tedy nebyla jen rehabilitace odsouzených, ale bylo i umožněno stíhat osoby, které se nějakým způsobem podílely na nezákonnostech během vyšetřování a procesů.

Druhý paragraf tohoto zákona vypočítává trestné činy podle zákonů platných v době totality, u kterých bylo povinností soudu zrušit pravomocná soudní rozhodnutí vyhlášená v době od 25. 2. 1948 do 1. 1. 1990. Zároveň bylo upraveno, že *„soud stanoví podle vzájemného poměru závažnosti přiměřený trest za trestné činy rehabilitací nedotčené, nebo se od stanovení přiměřeného trestu upustí. Jinak se trestní řízení zastaví.“* Tento přiměřený trest byl mezi politickými vězni označován jako „zbytkový trest“ a byl významný z hlediska společenské rehabilitace a odškodňování.

Prvním babickým procesem se v rámci rehabilitace zabýval Krajský soud v Brně. V neveřejném zasedání, které se konalo 4. 12. 1990, rozhodl, že z původně čtrnácti odsouzených byl u osmi rozsudek zrušen a trestní stíhání zastaveno. U dalších šesti, z nichž pět bylo popraveno, stanovil „přiměřené“ tresty od 10 do 25 let. Jménem pěti popravených a již zesnulého Aloise Roupce byla podána stížnost, kterou projednal v neveřejném zasedání Nejvyšší soud dne 29. 7. 1991. Nejvyšší soud napadená usnesení Krajského soudu v Brně zrušil a za rehabilitaci nedotčené trestné činy stanovil:

*Antonínu Mytiskovi za trestný čin loupeže a vraždy 15 let,
Antonínu Plichtovi za trestný čin sabotáže a pomoci k vraždě 10 let,
Drahoslavu Němcovi za trestné činy loupeže a nedokonané vraždy 8 let,
Aloisi Roupcevi za trestný čin pomoci k trestnému činu vraždy 5 let,
U P. Václava Drboly za návod k trestnému činu vraždy a u P. Františka Pařila za pomoc k trestnému činu sabotáže upustil od stanovení přiměřeného trestu.*

Dne 5. 5. 1994 se případem znovu zabýval Krajský soud v Brně, který nově stanovil: *Antonínu Mytiskovi trest 10 let, Antonínu Plichtovi staršímu a Aloisi Roupcevi 5 let.*

V roce 1996 ministr spravedlnosti JUDr. Jiří Novák shledal, že byl bývalým Státním a Nejvyšším soudem v roce 1951 porušen zákon a podal stížnost ve prospěch obviněných. Rozsudku vytýkal porušení řady procesních ustanovení, neodůvodněné výroky o vině a uložení drakonických trestů. Také dovedl, že k porušení zákona došlo z důvodu nerespektování občanských politických práv a svobod vyjádřených ve Všeobecné deklaraci lidských práv.

Stížnost projednal Nejvyšší soud ČR dne 2. 4. 1996, který v rozsudku podrobně popsal vady původního trestního řízení. Krajskému státnímu zástupci v Brně pak přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Ten věc postoupil Krajskému úřadu vyšetřování Policie ČR, který ji podle věcné a místní příslušnosti postoupil dne 24. 2. 1997 Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu.

ÚDV byl požádán, aby přezkoumal oprávněnost „zbytkových“ trestů v případě Mityska s spol. Po došetření však vyšetřovatel dne 23. 4. 1997 usnesením zastavil trestní stíhání obviněných Antonína Mytisky, Antonína Plichty st., P. Václava Drboly a Aloise Roupce. Tímto usnesením došlo k plné rehabilitaci všech původně čtrnácti odsouzených. Zároveň došlo i k právnímu odsouzení soudců, kteří vynesli a podepsali rozsudky.

Hned v květnu 1997 bylo zahájeno trestní stíhání pachatelů justičních vražd, a to dosud žijících soudců bývalého Státního soudu - Jaroslava Demczaka a Pavla Vítka.²⁰⁷

Výpověď Pavla Vítka v červnu 1997:

„Uvádím, že celý proces byl formální a byl organizován tzv. bezpečnostní pětkou. V ní byl Závodský – náčelník StB, Klos – náměstek ministra spravedlnost, Rais, Kopřiva... Domnívám se, že rozsudky byly již předem určeny a my jako soudci jsme je pouze vyhlásili... nikdo neměl odvahu hlasovat jinak... v té době se nedalo nic dělat, protože všechno bylo již předem rozhodnuto... Z dnešního hlediska to všechno byly politické procesy, neboť to bylo náplní Státního soudu... Na dotaz, zda byly všechny případy Státního soudu zinscenovány, uvádím, že dle mého ano, a to KSČ, protože strana rozhodovala o trestech a vině, soud o tom nerozhodoval, a vše bylo domluveno a rozhodnuto předem bezpečnostní pětkou. Tak to bylo i v babickém případě, kdy se vlastně udělalo líčení, ve kterém vystupovali právníci, ale všechno bylo již rozhodnuto dopředu... nakonec jsme všichni jen podepsali rozsudek... Je mi s podivem, že jsem obviněný já, který tvořil jen nepatrné kolečko v tomto represivním aparátu.“²⁰⁸

²⁰⁷ RÁZEK, Adolf: *StB + justice, nástroje třídního boje v akci BABICE*, Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2002, str. 34-37.

²⁰⁸ Protokol o výpovědi obviněného JUDr. Pavla Vítka, In: *Tamtéž*, str. 39.

Z této výpovědi je naprosto patrné, jaký alibistický postoj tehdejší soudci a další lidé, kteří se zinscenovaných procesů účastnili, zaujímali. „Nedalo se nic dělat.“ Velmi výmluvná formulace. Kdyby se našlo více lidí, kteří by se proti těmto represím a útlaku chtěli vzepřít, věřím, že by něčeho dosáhli. Ale strach vládnul celou společností. Lidé měli strach, vzájemně si nedůvěřovali. Proto zřejmě nebylo možné postavit se společně na odpor. Tristní ale zůstává fakt, že se žádný z účastníků justičních vražd v Babicích dosud neomluvil, ani nepožádal o odpuštění. Přinejmenším mohl pomoci k objasnění případu.

Od roku 1997 následovaly výslechy svědků a další procesní úkony. V květnu 1998 ale bylo trestní stíhání obviněného JUDr. Demczaka ze zdravotních důvodů na základě lékařského posudku přerušeno.

V říjnu byl Státním zastupitelstvím v Jihlavě postoupen návrh na podání obžaloby na JUDr. Vítka. To jej obžalovalo u Okresního soudu v Jihlavě pro trestný čin zneužití pravomoci veřejného činitele. Okresní soud v Jihlavě dne 18. 3. 1999 zastavil trestní stíhání JUDr. Vítka z důvodu amnestie prezidenta republiky z roku 1960. Proti tomuto výroku se ale státní zástupce odvolal. Krajský soud v Brně usnesení okresního soudu potvrdil a trestní stíhání s konečnou platností zastavil dne 29. 4. 1999. Na to reagoval ministr spravedlnosti JUDr. Otakar Motejl v říjnu 1999 mimořádným opravným prostředkem – podáním stížnosti pro porušení zákona. Nejvyšší soud jeho stížnost projednal v prosinci 1999 a shledal, že zákon byl porušen, a přikázal krajskému státnímu zástupci nové projednání. V rozsudku také navrhl posouzení činnosti soudce Vítka jako nepřímé pachatelství trestného činu vraždy, jelikož byl podepsán pod sedmi rozsudky smrti. ÚDV, kterému byla věc znovu přikázána v lednu 2000, předložil po došetření Krajskému státnímu zastupitelství v Brně nový návrh na podání obžaloby v červenci 2000. Tato obžaloba pro trestný čin vraždy byla podána v srpnu 2000. V srpnu 2001 ale bylo trestní řízení usnesením Městského soudu v Praze zastaveno, protože obviněný JUDr. Pavel Vítek zemřel.²⁰⁹

²⁰⁹ RÁZEK, Adolf: *StB + justice, nástroje třídního boje v akci BABICE*, Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2002, str. 39-40.

3. 8 Úvahy a polemiky o osobě Ladislava Malého a naplánované akci v Babicích

Jak již bylo několikrát zmíněno, případ babických vražd nebyl dosud zcela objasněn. V této kapitole bych rád zauvažoval nad možnými scénáři celé akce. V práci byly již v některých pasážích zmínky, které nabádaly k myšlence, že akce byla vyprovokována a agent Ladislav Malý byl řízen přímo StB. Mým cílem je zde přidat z různých publikací další indicie, které tuto myšlenku potvrdí, nebo vyvrátí.

Autory, kteří se ve svých publikacích věnují Babicím, lze v zásadě dělit na dvě skupiny – jedna se přiklání k verzi, že celá akce byla zosnována, ta druhá to popírá. Nejzarytější zastáncem druhé varianty je Stanislav Kábele, který ve své publikaci *Babice* rezolutně popírá tvrzení jiných autorů, kteří pracují s verzí, že agent Malý byl provokatérem a vykonavatelem plánu StB. Účelově však opomíjí některá fakta, především pak svědectví pamětníků, která komentuje velmi kriticky. Jediná svědectví a výpovědi, které považuje za věrohodná, pocházejí z vyšetřovacích spisů. Naopak Alois Plichta ve spisu *Pravda o Babicích* čerpá především ze svědectví pamětníků a z osobních hovorů, které s nimi vedl, a je pevně přesvědčen o tom, že celá akce byla naplánována.

Spornou otázkou tedy zůstává, kdo byl agent Malý? Zda byl někým řízen, nebo zda pracoval na vlastní pěst? Byla akce předem narežirována, nebo došlo k samovolnému vyústění protikomunistického odboje? Na tyto a další otázky se pokusím najít odpovědi v následujících odstavcích.

Osoba Ladislava Malého

Z mého pohledu jsou nejhodnotnější svědectví pamětníků, kteří byli nějakým způsobem do celé akce zapojeni. Důvěryhodnost jejich výpovědi pro mě navíc posiluje i fakt, že se jednalo o věřící, či dokonce o kněze. Jedním z nich je páter Jan Podvorský, který byl již několikrát v práci citován.

„Já jsem dospěl už v březnu 1951 k přesvědčení, že Malý je provokatérem StB a každého jsem před ním varoval... Budějovicko a Třebíčsko si strůjci vražd a teroru vzali na mušku proto, že zde šlo o zbožné lidi, mezi nimiž kněží a katoličtí laikové měli důvěru lidu. Za okupace vedli odboj. Vynikli v něm dřívější babický farář Hladík a Antonín Plichta. Komunistům se zde

špatně agitovalo a bylo proto nutné podle jejich názoru odpor proti kolektivizaci zlomit.

Podvského výpověď a celý pohled na událost sice mohl být částečně zkreslen vlivem varování, které mu dal Josef Ošmera. Na druhou stranu do sebe vše náramně zapadalo a naprosto přesně vystihl, proč byl vybrán právě okres Moravských Budějovic.

Podvský své svědectví poskytl na počátku devadesátých let a krátce na to reagovala dcera Josefa Ošmery, Daniela Ošmerová, která Podvského obvinila z naprosto smyšleného příběhu a dokonce ho osočila, že se celé akce účastnil, ba dokonce nevaroval o plánované akci ostatní faráře, což nebyla pravda. Tendence zastřít pravdu o plánované akci se zřejmě dostaly až do 90. let.²¹⁰

Zajímavé svědectví o postavě Ladislava Malého poskytl Ludvík Stehlík:

„O konfidentu a provokatéru Ladislavu Malém psaly noviny, že byl při zatýkání raněn a odvezen s ostatními raněnými do nemocnice v Třebíči, kde zemřel. To tedy zemřel ponejprv. Nedávno psal v Zemědělských novinách jakýsi Dvořáček, velitel vyšetřovacího oddělení StB v Jihlavě, že Malý byl zastřelen při zatýkání a zahrabán na mrchovišti. To tedy zemřel podruhé. V den soudu po jeho zahájení nám předseda oznámil: „Vedoucím skupiny, která bude souzena, nemůže být Ladislav Malý. Došla nám zpráva z nemocnice, že tam Malý zemřel. Bude tedy jako vedoucí skupiny figurovat Antonín Mityška.“ Potřetí tedy zemřel v Jihlavě. Ani jedno z těchto tvrzení nebylo pravdivé.

O rok později, 1952, vytvořil Ladislav Malý na Královéhradecku obdobnou skupinu. Jednomu rolníku, zavřeného se mnou v Leopoldově, oběsili syna a jemu dali doživotní žalář. Také těm svedeným všechny majetek pobrali. Manželka odsouzeného Kříže z Dolních Lažan vyprávěla, že její neteř, Ludmila Plichtová, si šla jednou do Litoměřic nakupovat a uviděla tam Malého. Poznala ho a on ji také.

Jednoho „kamaráda“ vezl Malý na motorce k hranicím, že prý mu ukáže přechod. Když tam dojeli, už na něho čekala policie. Malého pustili a druhý šel do jáchymovských dolů. Můj syn Ludvík s ním byl na cele.

Tato rozpornost jednotlivých zpráv dává poměrně jasný signál, že vše nebylo tak, jak bylo popsáno v oficiální verzi případu. Navíc dle svědectví pokračoval ve své provokatérské činnosti a dostal do vězení další osoby. Svědectví Františka Kříže o tom, že Malý zemřel až v roce 1968 tak dostává jiný rozměr.

„Další zatýkání se připravovalo poněkud jinak. Do vsi přijeli dva pracovníci bezpečnostní komise strany z okresu, svolal se výbor KSČ a

²¹⁰ PLICHTA, Alois: *Pravda o Babicích*, Brno: Salve regina, 2001, str. 29-31.

následovala prověrka všech občanů obce. Byli sepsáni ti, kdož Straně nepřáli a Malý měl za úkol se k oněm občanům vetřít, hlásit se jako odbojář ze zahraničí a dávat pozor, zda se projeví protikomunisticky. Malý pak navštívil Nedvěda, Dvořáka a jiné.“²¹¹

Malý si tedy nevybíral náhodně, koho navštíví. Dle svědectví mu bylo přesně určeno, které nepohodlné osoby je třeba vlákat do protistátní akce, a tím je zlikvidovat.

O tom, že byl Ladislav Malý agentem StB, je pevně přesvědčen i František Kříž, kterého jeho švagr Antonín Plichta st. několikrát navštívil i s Ladislavem Malým.

„Asi za měsíc přišli znovu a s nimi neznámý mladík. V té době, jak jsem se dozvěděl později, byl už můj dům hlídán příslušníky StB, aby se fyzlovi Malému něco nestalo. Tu hlídku zpozorovala první manželka ten večer za stodolou. Když mě na to upozornila, začal jsem se zneklidňovat. „Kapitán z kraje“ stále něco psal a večer všichni vyšli ven. Později jsem se dozvěděl, že dával hlášení do „mrtvé schránky“ pro StB. To už mně předstíral, že dává dohromady protistátní skupinu – zase tedy nelhal. Když od nás odcházeli, všiml jsem si, že Malý něco strká do kredence za nádobí. Po chvíli jsem tam přišel na pistoli a dal jsem mu ji zpět s tázavým pohledem. Věc se ujasnila, když po mém zatčení dělala StB u nás prohlídku: šla především do kredence.“²¹²

Ukrývání zbraní v domech byla velmi často používaná praktika StB. Provokátérem nastrčená zbraň, která se najde při domovní prohlídce, poslouží jako výborná záminka k obvinění z nedovoleného ozbrojování a dalších protistátních zločinů.

O působení Ladislava Malého v kraji StB věděla mnohem dříve. Byl dokonce sledován. To vyplývá i z výpovědi Miroslava Nejezchleba, operativce zařazeného na Krajskou správu Ministerstva národní bezpečnosti v Jihlavě, který uvedl, že při akci „Pavel“, která byla realizována na konci dubna 1951, navrhoval zatýkání osob, které se pohybovaly kolem Malého a toto zatýkání by podle jeho názoru vedlo i k dopadení Malého. K tomu ale nedostal souhlas od nadřízených.²¹³

Tento krok mohl mít dvojí vysvětlení. Malý buď byl agentem StB a bylo nutné, aby dokončil své úkoly, nebo StB jen šikovně využila situace, Malého dlouho nechala na svobodě s tím, že si počká, kolik lidí napojí na protistátní odboj, a vyčká, až se provede nějaká „větší“ akce. Obě dvě varianty se jeví poměrně reálně.

²¹¹ PLICHTA, Alois: *Pravda o Babicích*, Brno: Salve regina, 2001, str. 51-58.

²¹² *Tamtéž*, str. 38-39.

²¹³ NAVARA, Luděk, KASÁČEK, Miroslav: *Mlynáři od Babic*, Brno: Host, 2008. str. 241.

Teorii o tom, že tajná policie o Malém věděla už delší dobu, potvrdil ve své výpovědi i Josef Solnař, který působil u tajné policie v Jihlavě. Vzpomínal, že on a jeho spolupracovníci věděli o existenci Malého hodně dlouho před jeho zatčením.

„Pamatuji se, že jsme několikrát přišli na faru, kde nám tamní farář řekl, že jsme přišli už pozdě, že je Malý pryč. Věděli jsme tedy, že Malý vyhledával fary jako místa dočasného úkrytu. Zjistili jsme, že takový úkryt používal s největší pravděpodobností jenom na jednu noc. V jednom případě si vzpomínám, že skupina Malého byla na faře, když jsme se přišli dotazovat, ale byli zcela opilí. Farář nám jejich přítomnost popřel. Upřesňuji, farář nám tehdy řekl, že jsou velmi ozbrojení, ale také velmi opilí, a řekl nám, abychom za nimi nechodili. My jsme odešli a předpokládali jsme, že ráno provedeme jejich zajištění. Když jsme však ráno přišli na faru, bylo to brzo ráno, skupina Malého už byla pryč.“

Další bývalý příslušník Ladislav Kacafírek, který působil v Třebíči, vypověděl, že mezi jeho kolegy panovalo přesvědčení, že Malý sice pracoval pro StB, ale vzhledem k charakterovým vlastnostem nemohl být skutečným agentem. Byl totiž znám jako flákač a opilec.

Zajímavou otázku při výpovědi vyšetřovateli Josefu Slaninovi, dne 4. října 1994, vyslovil Andrej Kepřt, který tehdy působil jako zástupce náčelníka 2. odboru Hlavní správy StB, v jehož působnosti byl například boj proti teroristům. *„Vždy jsem si kládl otázku, zda ten, kdo nechal Malého tak dlouho běhat, nemá vinu na tom, že to tak skončilo.“*²¹⁴

Kdo ale o tom, zda má být zatčen, či nikoli, rozhodoval? Kdo byl nadřízeným, který nedal souhlas k jeho zatčení, o kterém ve své výpovědi mluvil Miroslav Nejezchleba? To jsou otázky, na které pravděpodobně dnes již nenajdeme odpověď.

Agent Malý měl zřejmě spojkou v Okříškách v osobě četníka Josefa Hercíka na místní četnické stanici. Odtud posílal pro své nadřízené velitelství v Jihlavě zprávy, a to buď telefonicky, nebo posílal dopisy prostřednictvím Hercíka.²¹⁵ Dalším způsobem, jakým Malý podával zprávy o svém působení, byly tzv. „mrtvé schránky“. Jednalo se o skleněnou láhev ukrytou v zemi. Zprávy napsané na papíře se do ní házely a zašpuntovaná láhev byla zahrabaná v zemi. Takových schránek bylo hned několik – u

²¹⁴ Tamtéž, str. 254-255.

²¹⁵ PLICHTA, Alois: *Pravda o Babicích*, Brno: Salve regina, 2001, str. 51, 87.

mlýna v Lesůnkách, nedaleko Loukovic na křižovatce polních cest či na polní cestě mezi Bolíkovice a Babicemi.²¹⁶

Právě do hotelu Háva v Okříškách měl 17. června Jindřich Nahodil doručit Malého dopis a předat jej Josefu Hercíkovi. Uniformovaný příslušník ho však neočekával a tak ho donesl zpět. Dopis později schoval a po útoku v babické škole ho zničil. Ještě před tím si ho ale přečetl: „*Sděľ mi, prosím Tě, jaká je situace, nejrāději bych s Tebou mluvil osobně. Podpis: Dvojčata.*“ Právě podpis tohoto dopisu se stal později pro pamětníky a politické vězně vysvětlením. Stařečský příslušník státní bezpečnosti Hercík, se kterým byli oba agenti v kontaktu, jim říkal dvojčata.²¹⁷ Z toho lze tedy s jistotou usuzovat, že do kraje byli nasazeni dva agenti. František Mareček alias „major Vašek“, který byl určen k likvidaci skupiny kolem Smetany a druhým agentem byl Ladislav Malý, jehož cílem byla skupina kolem Antonína Plichty st. a kněží.

Josef Hercík byl s Malým v kontaktu v klíčové době na začátku léta 1951, ale nikdy nebyl vyslechnut. Zemřel 21. července 1981. Jeho jméno se v agenturních zprávách neobjevilo a jeho personální spis byl skartován, jakmile dosáhl osmdesáti let. Není tedy možné s jistotou tvrdit, že byl Malého spojku a že jeho činnost řídil. Všechny okolnosti tomu však nasvědčují.²¹⁸

Další spojkou Malého byl František Klubal z Lukova. Vyplývá to ze svědectví Jindřicha Nahodila, kterému bývalý řidič jihlavské StB prozradil, že měli v Lukově svého informátora a věděli tak o všem, co Malý a Smetana podnikají. To by samo o sobě ještě tak zajímavé nebylo, ale Klubal nebyl souzen, ale ani zatčen. Naopak se vetřel v Plichtovu přízeň, když mu oznámil podezření, že jejich velitel je sledován a že bude i nadále mezi nimi dělat spojku. Teorie byla definitivně potvrzena, když Klubal nabídl manželce Antonína Plichty, že ji odveze do bezpečí. Své slovo dodržel – na hranici města ji ale předal příslušníkům StB, kteří ji odvezli na velitelství StB v Hluboké ulici.²¹⁹

²¹⁶ NAVARA, Luděk, KASÁČEK, Miroslav: *Mlynáři od Babice*, Brno: Host, 2008 str. 153-154.

²¹⁷ ZEJDA, Radovan: *Babice*, Praha: Akcent, 2001, str. 62.

²¹⁸ NAVARA, Luděk, KASÁČEK, Miroslav: *Mlynáři od Babice*, Brno: Host, 2008 str. 252-253.

²¹⁹ ZEJDA, Radovan: *Babice*, Praha: Akcent, 2001, str. 129.

Považuji za nutné zmínit ale i výpověď generála Miloše Knorra, který pracoval ve Vídni pro americkou zpravodajskou službu CIC, podanou 17. května 1995.

„Malý se u mne hlásil jako uprchlík někdy v roce 1949... Nebyl školený, na to nebyly prostředky a také to nebyl náš úkol. Ladislav Malý měl spoustu divokých nápadů na ilegální práci v Československu. Od takových plánů jsem ho ale zrazoval a v žádném případě jsem mu nedával takové úkoly.“

Vyšetřovatel: *„Přišel Malý z Rakouska do ČSR s určitým úkolem? Mohl být spolupracovníkem StB?“*

Knorr: *„To nevím, ale myslím, že ne. Dokázat to ovšem nemohu. On se úplně zbláznil.“* Vyšetřovatel: *„Mohla mít nějaká organizace nebo skupina v zahraničí zájem na iniciování takových akcí, jaké prováděl Malý?“*

Knorr: *„Ne! Speciální úkol, aby šel do určité obce a tam vykonal například vraždu – to ne. Nevěřím ve spolupráci Malého s komunistickou tajnou policií... Malý byl v Rakousku přímo posedlý vykonat nějakou akci v ČSR.“²²⁰*

Z této výpovědi je jasné, že propagandistické využití Malého, jakožto vraha vycvičeného na Západě, který do ČSR přišel s úkolem likvidovat funkcionáře KSČ, je zcela smyšlené, neboť žádným výcvikem ani neprošel. Zároveň z ní ale také vyplývá domněnka Miloše Knorra, že Malý nebyl agentem StB. Jak by ale o případném napojení mohl vědět? Soudím, že vycházel jen ze svého úsudku, který neměl čím podložit.

Jako protipól k výpovědi generála Knorra uveďme výňatek z vyšetřovacího protokolu Antonína Mitysky. Jeho účelově vytvořená výpověď je v zajímavém kontrastu a měla jistě sloužit k propagandistickému využití a celkovému pohledu na Ladislava Malého.

„Malý mě již dříve po našem seznámení informoval, že je vyslaným a vycvičeným agentem cizí zpravodajské a špionážní služby a že pracuje pro Američany. Řekl mně, že jeho úkolem je terorizovat a zastrašovat funkcionáře strany KSČ a lidosprávy, kteří se nadměrně exponují při budování lidově demokratické republiky, hlavně na vesnici, čímž bude docíleno ochromení a povolnosti organizací v jejich iniciativě, jejich stranické činnosti a ve strachu před hrozbami a zavražděním se budou funkcionáři hromadně vzdávat svých funkcí. Teroristická činnost se musí se vši bezohledností, brutálností a nelidskostí a tím pak nastane rozklad v mnohých organizacích, což zavíní narušení plynulého chodu státního aparátu, neboť agenti s takovými úkoly budou v každém okrese.“²²¹

Jak již bylo zmíněno, na obsah vyšetřovacích spisů je nutno nahlížet velmi kriticky. Je však evidentní, jak si režim přál, aby byl Ladislav Malý společností vnímán.

²²⁰ NAVARA, Luděk, KASÁČEK, Miroslav: *Mlynáři od Babic*, Brno: Host, 2008 str. 234-235.

²²¹ KÁBELE, Stanislav: *BABICE – dokumenty a polemiky*, Praha: FUTURA, 2009, str. 71.

Nic z toho se však nezakládá na pravdě. Zcela určitě tato historka ale pomohla Malému v agitaci dalších „protikomunistických odbojářů“.

Další indicií, která vede k závěru, že Ladislav Malý byl agentem StB, je tzv. „mlčení protokolu“. Při výslechu P. Jan Bula totiž vypovídal o všem, co mu Malý během jeho pobytu u něj vyprávěl. Především pak kladl důraz na arcibiskupa Berana, který má být podle Malého slov unesen za pomoci šesti společníků a ilegálně převezen do zahraničí. Referent StB, který vedl výslech, se jistě zajímal, jakým způsobem bude Beran unesen či kdo bude Malému při akci pomáhat. O těchto věcech ale protokol záměrně mlčí, což naznačuje, že výpověď se dotkla okolnosti nebo osoby, která je StB dobře známá, protože jimi byla přímo či nepřímo řízena.²²²

Při hromadném zatýkání byly všechny osoby svázeny do sklepa želetavského pivovaru, kde probíhalo „první vyšetřování“, které mělo podobu bezhlavého mlácení, jež prováděli příslušníci milicí. Když už byl pivovar přeplněný, byli všichni přivezeni do školy. Když ale přijelo auto StB s mužem s rezavou brádkou, milicionáři si ho hned chtěli vypůjčit. Příslušníci jim ale odpověděli, že toho si nechají pro sebe.²²³

Objevuje se tak další potvrzení teorie o tom, že agent Malý byl z pole v Bolíkovcích odvezen příslušníky StB. Proč ale byl dovezen na stejné místo jako ostatní zatčení, zůstává záhadou. Řada lidí by ho přeci poznala a bylo by jim nápadné, že není vyšetřován.

Řada dalších akcí Malého měla provokační charakter. Kupříkladu uvedme požadavek vznesený na Jindřicha Nahodila, aby donesl na faru pateru Drbolovi nějakou zbraň, kterou mu měl předat v pouzdru na housle. Nahodilovi se však celá akce zdála nesmyslná a zbytečně riskantní, proto mu nevyhověl.

V akci figuroval i Malého otec, Jakub Malý. Se synem se potkal krátce po jeho návratu do ČSR na faře u pátera Jana Buly. Celkově byl ze svého syna zklamaný a jeho akce neschvaloval. Byl ale také zatčen za to, že dal synovi nelegálně drženou zbraň a odsouzen ve druhém monstrprocesu 15. listopadu 1951 v Třebíči ke dvěma létům vězení. František Kříž, který byl souzen ve stejném procesu, o Jakubovi Malém vypověděl:

²²² RÁZEK, Adolf: *StB + justice, nástroje třídního boje v akci BABICE*, Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2002, str. 18.

²²³ ZEJDA, Radovan: *Babice*, Praha: Akcent, 2001, str. 21.

„Dozvěděl jsem se, že otec Malého ze Starče u soudu řekl, že prý věděl, že syn chodil za hranice, aby se tam vyškolil na agenta, a přecházel k nám, aby zde prováděl teroristickou práci. Dali mu dvě léta vězení. Ve vazbě dělal fízla a za rok se dostal na amnestii domů. Považoval jsem ho za konfidenta StB... Později jsem se dozvěděl, že vysílací stanice Svobodná Evropa po popravě těch osmi odsouzených za Babice varovala příslušníky StB a prokurátory i soudce, aby si uvědomili, co dělají, že vědí přece o vykonstruování případu a že se to jednou bude důkladně probírat. Také o Malém sdělila, že je to konfident a provokatér a že se pohybuje na Litoměřicku.“²²⁴

Aby tedy nikdo neměl podezření, byl žalářován i Malého otec. Dokonce i u soudu byl přinucen vypovídat tak, jak propaganda požadovala. Ve vězení měl ale zajisté „lepší“ podmínky než ostatní vězni a po roce šel domů. *„Chlapi v hospodě si dokonce vykládali, že ho často na neděli vozí auto domů.“²²⁵* Jeden z jeho spoluvězňů, František Vejmelka může dosvědčit, že Jakub Malý několikrát prohlásil, že kdyby za svou činnost dostal víc jak dvě léta vězení, že bude mluvit. Zdá se, že by měl o čem hovořit a hodně věcí by se tím ujasnilo.²²⁶

Zajímavá situace nastala i při ohledání těl v poli, které prováděl doktor Klempa. Mrtvola údajného Malého byla nalezena až o něco později než těla bratří Plichtů. Doktor Klempa se zajímal, o koho se jedná, ale policisté mu nařídili, aby do hlášení napsal, že je to Ladislav Malý. Pak už mu ale nedovolili zapsat, že se jedná o muže, který je jeden až dva dny po smrti.²²⁷ Když se později doktora Klempy dotazovali, zda mezi mrtvými skutečně byl i Ladislav Malý, odpověděl lakonicky: *„Žádná mrtvola se mi nelegitimovala.“²²⁸*

Po akci v poli u Bolíkovíc byli všichni mrtví vyfotografováni. S údajným Ladislavem Malým existují dokonce dvě různé fotografie. Na jedné je černovlasý, nepřilíš zarostlý muž – to Malý rozhodně být nemohl, neboť měl vlasy i vousy rezavé. Na druhé fotografii už je sice muž se světlejšími vlasy a vousy, ale jeho obličej i přes pokus o aranžmá neodpovídá popisu detailů Malého skutečné tváře. Všichni, kdo se s Malým setkali, vypověděli, že měl rezavou kozí bradku, ale na fotografiích je muž

²²⁴ PLICHTA, Alois: *Pravda o Babicích*, Brno: Salve regina, 2001, str. 43.

²²⁵ ZEJDA, Radovan: *Babice*, Praha: Akcent, 2001, str. 114.

²²⁶ PLICHTA, Alois: *Pravda o Babicích*, Brno: Salve regina, 2001, str. 87.

²²⁷ ZEJDA, Radovan: *Babice*, Praha: Akcent, 2001, str. 114.

²²⁸ *Tamtéž*, str. 163.

pouze zarostlý. V den akce měl Malý na sobě kožené rajtky a kožený tříčtvrteční kabát, ale muž na snímku má jen svetr. Neexistuje ani jedno svědectví, které by popisovalo Malého zlatý zub, a přece se objevil na fotografii. Pro účely policejního archivu byl údajný agent Malý vyfotografován celý. Vyšetřovatel ÚDV Ing. Purkara z Brna, který provedl expertízu, jež na základě zmíněného snímku určila výšku pachatele cca 181 cm. Ladislav Malý měřil ale pouhých 170 cm a na rozdíl od muže na fotografii nebyl štíhlý.²²⁹

V jednom z obnovených procesů s Janem Masaříkem „major Vašek“ alias František Mareček z Humpolce jako svědek vypověděl, že byl příslušníkem StB a že na Moravskobudějovicku vyvíjel činnost organizátora protistranických skupin a právě tímto způsobem „doběhl“ Masaříka. Mareček od jara 1951 ještě s údajným druhým agentem CIC, jakýmsi „kapitánem“ intenzivně připravoval oběti „zlé akce“, o které Podvėského varoval Ošmera. Zda ale zmíněným „kapitánem“ byl Ladislav Malý, nelze bezpečně prokázat. Ze shromážděných materiálů lze ovšem bezpečně prokázat, že nejpozději od podzimu 1950 řídil akce odbojových skupin agent StB František Mareček a v práci mu pomáhala řada spolupracovníků StB. Ohledně Ladislava Malého ale důkazy o přímém napojení na StB neexistují. Je však možné domnívat se, že Malému byl podsunut spolupracovník StB, který jeho činnost řídil. Tomu by i nasvědčoval způsob činnosti – legenda o arcibiskupovi Beranovi, opatřování seznamů nepřátel, zbraní, plánky úkrytů a následné zatýkání všech osob, které s Malým přišly do styku. Je tedy klidně možné, že spolupráce byla nevědomá. Konečná odpověď by ale mohla být nalezena, až budou plošně přístupné pro studium všechny archivní materiály našich a hlavně cizích zpravodajských služeb.^{230 231}

Matoucí je i fakt, že Malý při akci využíval svého civilního jména, na rozdíl od „majora Vaška“. To bylo jistě zapříčiněno tím, že mu bylo dáno za úkol, aby svou činnost vyvíjel v kraji jemu dobře známém a pronikl tak mezi osoby, které znal z dob studií. Těžko by tak vysvětloval, že se jmenuje jinak, a vzbudil by tak ještě větší podezření. Použití civilního jména u agenta ale znamená buď jeho poslední akci,

²²⁹ *Tamtéž*, str. 177.

²³⁰ RÁZEK, Adolf: *StB + justice, nástroje třídního boje v akci BABICE*, Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2002, str. 23, 40-41.

²³¹ PLICHTA, Alois: *Pravda o Babicích*, Brno: Salve regina, 2001, str. 86.

likvidaci nebo fingoanou smrt a změnu identity. Podle výpovědi svědků, kteří se s Malým po jeho údajné smrti setkali, je zřejmé, že StB zvolila poslední zmíněnou variantu.²³²

Později zřejmě došlo i na samotnou likvidaci, když se v roce 1968 stala řada lidí nepohodlná z důvodu obav, že někdo o případu promluví, a Ladislav Malý byl mezi nimi. S likvidací i velmi zasloužilých osob komunisté nikdy neotáleli, pokud jim byly na obtíž.

Naplánovaná akce

O tom, že byla celá akce naplánována, začala široká veřejnost spekulovat od samého počátku. Mnozí tak neuvěřili oficiální verzi, kterou se jim straničtí představitelé snažili vnutit. Stejně jako u osoby Ladislava Malého, tak i zde je možno poukázat na velké množství faktů, které podrývají původní verzi celého případu.

Schůze funkcionářů MNV v babické škole se konala jen za účasti čtyř členů. Nedostavil se Josef Prodělal a Hubert Plavec. Prodělal se na schůzi nedostavil, jelikož se měla provést sumarizace dílčích výsledků soupisu domácího zvířectva. Neúčast Plavce však měla poněkud jiný důvod, o kterém vypověděl Ludvík Stehlík st.: „*Dne 1. července přišel do Babic mladý Mucha, člen KSČ ze Šebkovic. Svému strýci, Plavcovi, vyřídil vzkaz, aby příštího dne nechodil na schůzi MNV do školy, že se tam něco chystá. Pak si sedl na lavičku s Prodělalem před jeho domem a čekali, co se bude ve škole dít.*“²³³ Jak již bylo zmíněno, tak zavraždění funkcionáři KSČ nebyli pro stranu „perspektivní“. Plavec zřejmě perspektivním byl, takže bylo rozhodnuto, že zabit nebude. Otázkou ale zůstává, kdo byl původcem vzkazu, který Mucha nesl. Některé zdroje hovoří, že jím byl samotný Malý, osobně se však přikláním k názoru, že jím byl některý z jeho spolupracovníků, či dokonce někdo z šebkovických komunistů. Ti totiž byli o celé akci předem informováni a měli tak možnost rozhodnout o tom, kdo zůstane naživu.

Zajímavý je také fakt, že tři dny před babickými vraždami vyrazila z Plzně motorizovaná jednotka vojska, která se během noci přesouvala na Moravu. Měli rozkaz, aby 2. července 1951 byli v blízkosti Babic. Obdobné kolony vyrazily i z Jihlavy a

²³² ZEJDA, Radovan: *Babice*, Praha: Akcent, 2001, str. 62.

²³³ PLICHTA, Alois: *Pravda o Babicích*, Brno: Salve regina, 2001, str. 53.

z Českých Budějovic. Všechny jednotky měly za úkol obklíčit Babice a později i místo, kam Ladislav Malý zavedl Mitysku a bratry Plichtovy. Za zmínku stojí i pobyt milicionářů dne 2. července 1951 v Milaticích, čehož si všimli i místní obyvatelé. Asi 24 hodin před vraždami se do okolí stahovali i příslušníci Stb a SNB. Alois Plichta to ve své publikaci prokazuje odkazem na svého známého p. Chytku, který byl tenkrát v činné vojenské službě v Jihlavě a jejich jednotka dostala rozkaz už 1. července 1951 táhnout do Želetavy a vyčkat na další rozkazy. Celá akce tak asi byla řízena přímo ze Želetavy.

Vdova po zastřeleném Tomáši Kuchtíkovi při svém vyprávění neustále opakovala, že jí bylo nápadné, jak brzy ve škole byla policie. Na základě následujících událostí i ona sama došla k závěru, že její manžel byl obětován v předem naplánované akci. Dalším, který měl být stejně jako Hubert Plavec „ušetřen“, byl František Bláha. Malý se totiž bezprostředně před střelbou všech funkcionářů vyptal na jméno. Na odpověď Bláhy však reagoval slovy: „Ty zmiz!“²³⁴

Bez povšimnutí nemohu nechat ani způsob, jakým měl být zatčen Antonín Plichta. V brzkých ranních hodinách začali příslušníci obklíčovat sousední dům a nápadně při tom hlučeli a říkali nahlas Plichtovo jméno. Ten to samozřejmě zpozoroval a dal se na útěk. Cestou dokonce potkal příslušníka se samopalem, který se na něj usmál a nechal ho pokračovat dál. Od té doby se ukrýval, jak již bylo zmíněno, u Ludvíka Stehlíka v Cidlině, kde se za krátko poprvé setkává s „kapitánem“ Malým. Malý se už delší dobu snažil o setkání s Plichtou za každou cenu, aby se dozvěděl další informace o členech jeho odbojové skupiny.²³⁵

Cílem fingovaného zatčení tedy určitě bylo vylákat Plichtu, aby se na něj Malý napojil a zapletl ho do celé akce, což se „majoru Vaškovi“ nepodařilo, i když Plichta se Smetanou úzce spolupracovali.

Alois Plichta ve své publikaci *Pravda o Babicích* nabízí svědectví JUDr. Jaroslava Soukupa, kterého potkal roku 1981 v jedné pivnici v Brně. Soukup byl jedním z advokátů ex offio u prvního babického monstrprocesu. Soukup Plichtovi vyprávěl, že po vynesení ústního rozsudku museli setrvat u soudu a do dvou hodin sepsat ohlášená odvolání k Nejvyššímu soudu.

²³⁴ PLICHTA, Alois: *Pravda o Babicích*, Brno: Salve regina, 2001, str. 89-96.

²³⁵ ZEJDA, Radovan: *Babice*, Praha: Akcent, 2001, str. 130-131.

„Něco neslýchaného! Neměl jsem s sebou potřebné odborné knihy. Jim šlo ale o to, aby ten rozsudek se sedmi tresty smrti byl co nejdříve vykonán a aby se lidé široko daleko začali třást strachem. Všechno bylo dílo onoho Ladislava Malého, pracovníka StB, který jednal tak, jak mu bylo nařízeno. Naoko utekl, dal se školit na kontrašpióna, vrátil se podle rozkazu zpět, byl přidělen jihlavské StB a pak podle udělených rozkazů začal provokovat na Třebíčsku a Budějovicku protikomunistický odboj.“²³⁶

JUDr. Soukup tak jen potvrdil, jakým způsobem a v jakých podmínkách obhájci sepisovali odvolání. Stejně tak jeho informace o Ladislavu Malém lze považovat za věrohodné, neboť jako „stranicky spolehlivý“ advokát měl přístup k tajným informacím a pohyboval se mezi lidmi, kteří do případu i do jeho plánu byli zasvěceni.

O tom, že o plánované akci proti „vesnickým boháčům“ StB dobře věděla, svědčí zápis z velitelské porady KV StB v Jihlavě ze dne 27. března 1951, ve kterém kpt. František Zita formuloval hlavní úkol: „*StB Třebíč bude nyní zvlášť věnovat pozornost zemědělské otázce na Moravskobudějovicku, kde se tato otázka nyní stává nejaktuálnější, kde se vyskytuje nejvíc závad a útoků proti zemědělské politice z řad vesnických boháčů.*“ Konkrétní plán akce pak měl vymyslet člen StB v Jihlavě jménem Knecht, který zřejmě pracoval ve Znojmě. Do detailu však narežiroval akci Ladislava Malého a pak ji i osobně řídil.²³⁷

Další stopy však napovídají, že akce nebyla naplánována v Jihlavě, ale přímo v Praze. Od jednoho ze spolupovězňů, bývalého úředníka na jakémsi ministerstvu, se páter Jan Podvorský dozvěděl, že Babice byly naplánovány od „zeleného stolu“ ministrem informací Václavem Kopeckým. Účelem celé akce mělo být zastrašování zemědělců a hanobení církve.²³⁸

Když vzpomeneme projev Václava Kopeckého na oficiálním pohřbu zavražděných funkcionářů, jeví se toto svědectví velmi reálně. Kopecký sám mohl akci naplánovat a pak i pokračoval v určování trendu, jakým způsobem se bude o případu hovořit a jak bude probíhat v zájmu co nejlepšího propagandistického využití. Sami odsouzení pak hovořili při výslechu stejným jazykem, jaký Kopecký použil při své útočném projevu na pohřbu. Hlavním režisérem tak mohl být právě Václav Kopecký.

²³⁶ PLICHTA, Alois: *Pravda o Babicích*, Brno: Salve regina, 2001, str. 72-73.

²³⁷ *Tamtéž*, str. 74.

²³⁸ RÁZEK, Adolf: *StB + justice, nástroje třídního boje v akci BABICE*, Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2002, str. 23.

Pro mě naprosto klíčovým faktem je bezesporu „změna výpovědi“ jediného přeživšího funkcionáře KSČ Františka Bláhy. V „oficiální“ výpovědi, stejně tak i v chorobopisu, Bláha uvedl, že do budovy vnikli neznámí teroristé – jeden s rezavou a jeden s černou bradkou. Jenže Antonína Mytysku dobře znal, jelikož u nich často jako tesař pracoval. Dalo by se pracovat i s variantou, že Bláha Mitysku nepoznal, protože byl zarostlý. Osobně si však myslím, že to byl prvotní pokus zastřít pravdu.

V roce 1990 napsal Josef Caha pro Občanské fórum prohlášení, ve kterém, kromě jiného, napsal, co mu vyprávěl František Bláha zhruba čtrnáct let po babických vraždách:

„Ve večerních hodinách ve škole zasedal MNV včele s panem Kuchtíkem, Netolička, Roupec, Bláha. V tom se otevřely dveře a do místnosti vtrhli agent Malý, syn bývalého četníka v Kojeticích na Mor., Plichta za Šebkovic a dva jeho synové, Mityska z Horního Újezda. Tento takzvaný agent dal povel povstat a s lehkým srdcem tyto lidi postřílel, jen se ušetřil pan Bláha z Babic, který se nacházel blízko dveří, nepozorovaně otevřel a seskočil z chodby po schodech do sklepa a tím se zachránil.“²³⁹

Jak mohl mezi jeho výpovědi vzniknout takový rozpor? Předně Bláha nemohl vědět, jak vypadá Ladislav Malý. Nebo se s ním snad už dříve někde setkal? Je nepochybné, že do kanceláře MNV přišel jen Malý a Mityska. Nikdo z funkcionářů nemohl tušit, že venku hlídkovala druhá polovina vražedného komanda. Antonín Plichta st. se navíc akce ve škole vůbec nezúčastnil, neboť se skrýval s oteklou nohou u Stehlíků v Cidlině.

Osoba Františka Bláhy je zahalena tajemstvím. Krátce po vraždě v babické škole se stal předsedou MNV v Babicích, ale poměrně brzo se úřadu vzdal, ačkoli nikdo neví proč. Stejně tak nad jeho výstupem z KSČ stále visí otazník. Jeho rozpor ve výpovědích mě jen utvrzuje v závěru, že při své „oficiální“ výpovědi nemluvil pravdu.²⁴⁰

Zájem o babický případ opět vzrostl roku 1968, kdy na plenárním zasedání Okresního výboru Svazu protifašistických bojovníků v Moravských Budějovicích doc. František Koutný ve svém projevu řekl: *„Babice si organizovali komunisté, aby se mohli mstít sedlákům, kteří se bránili združstevňování zemědělství...“²⁴¹*

²³⁹ ZEJDA, Radovan: *Babice*, Praha: Akcent, 2001, str. 140-141.

²⁴⁰ *Tamtéž.*

²⁴¹ KÁBELE, Stanislav: *BABICE – dokumenty a polemiky*, Praha: FUTURA, 2009, str. 23-24.

Těžko hodnotit, jak k tomuto závěru došel. Nicméně tento neočekávaný projev využil dobový tisk a z babického případu se opět stala senzace. O případ se začal zajímat i rozhlasový reportér Sláva Volný a měl v plánu kontaktovat a vyslechnout osoby, které se na provedení teroristické akce podílely. Nesetkal se však s úspěchem a z plánované reportáže sešlo. To byla jistě škoda, neboť v roce 1968 ještě spousta lidí, která se na akci podílela, byla naživu.²⁴²

Ještě jednou zmíním výpověď Františka Křížka, neboť je z ní možné čerpat mnoho zajímavých informací: „*Také mi bylo důvěrně sděleno, že všech 45 osob, které prováděly akci kolem Babic a jež znaly začátek a nitky, zemřelo za podivných okolností v roce 1968, aby nemohly být vyslýchány, jak, proč a kým byla akce naplánována.*“²⁴³ To je další hmatatelná indicie, že akce byla opravdu naplánována. Jak již jsem zmiňoval, tak jednou z těch osob byl i samotný Ladislav Malý, který byl zastřelen kdesi na Šumavě. I u dalších 44 osob ale zřejmě panovalo domnění, že by mohli o celé akci promluvit, což si režim nemohl dovolit. Byla tak zvolena bezpečnější varianta – navždy umlčet nepohodlné, kteří byli do akce zasvěceni.

Přes všechno, co bylo v této podkapitole zmíněno, je nutné zdůraznit, že dosud nebyl v archivech nalezen žádný přímý důkaz o tom, že Babice v okrese Moravské Budějovice byly vybrány StB nebo že by teroristický útok byl předem naplánován tak, jak se stal. Objevuje se ale řada náznaků, že se v Babicích něco odehrát mělo. Je docela možné, že byla plánována jen větší provokace, která se agentům vymkla z rukou, avšak pro ně v pozitivním smyslu. StB totiž dokázala vzniklou situaci výborně využít k zatýkání nepohodlných osob, dokonce i těch, kteří neměli s babickým případem nic společného.

Ze studia dostupných materiálů jasně vyplývá, že velkou akci zaměřenou proti třídním nepřátelům, která spočívala především ve vyhledávání osob, které byly ochotné podílet se na protikomunistickém odboji, řídila od roku 1950 StB prostřednictvím agentů provokatérů. Babice byly součástí celostátní předem připravené akce proti těm obyvatelům, kteří odmítali žít tak, jak si komunisté představovali. Cílem této akce byla

²⁴² *Tamtéž.*

²⁴³ PLICHTA, Alois: *Pravda o Babicích*, Brno: Salve regina, 2001, str. 45.

likvidace odpůrců režimu, zlomení odporu katolické církve a omezování práv a svobod.²⁴⁴

²⁴⁴ KREJČÍŘÍK, Milan: *Poslední soud v kauze Babice*, Praha: nakladatelství Milan Krejčířík, 2009, str. 22.

Závěr

Hlavním cílem této práce bylo najít odpověď na otázky, zda byla akce v babické škole předem naplánována a jak velkou roli sehráli agenti StB. Ačkoli nikde v archivech nebyl nalezen jasný důkaz, který by poskytl jednoznačnou odpověď, lze se domnívat, že v této práci byl předložen dostatek indicií, ze kterých je možné usoudit, že plán byl zrealizován podle předem připraveného scénáře a akce v Babicích se stala součástí celostátně plánované akce proti nepřátelům režimu. Cílem této akce bylo účelově vyhledávat osoby, které byly ochotny se podílet na protikomunistickém odboji, a následně tyto osoby zaplést do protistátní činnosti a zlikvidovat je. Nešlo jen o to, zbavit se samotných viníků, ale cílem bylo zlikvidovat celé rody a zároveň zkonfiskovat jejich velké majetky a rozsáhlé polnosti.

Na základě prostudovaných dokumentů lze dospět k závěru, že celá akce byla již od roku 1950 plánována a řízena prostřednictvím agentů provokatérů. Téměř s jistotou lze říci, že okres Třebíče a Moravských Budějovic byl předem vybrán, ale konkrétně k Babicím se zřejmě přistoupilo až vlivem okolností. Naplánovat tak rozsáhlou akci nebylo určitě nic jednoduchého, a tak se muselo do jisté míry i improvizovat a „vybrat“ i lidi, kteří budou stranou „obětováni“.

Skutečností, na základě kterých lze dojít k tomuto závěru, je celá řada. Jednou z klíčových však bylo svědectví manželky zastřeleného řídicího učitele Tomáše Kuchtíka, Anežky Kuchtíkové. Ta po akci vypověděla, že ji překvapilo, jak rychle byli na místě příslušníci StB. Jak mohli být na místě za zhruba 10 až 15 minut? Kde se ukrývali? Ač o tom žádné prameny nehovoří, tak je možné se domnívat, že byli ukryti ve vedlejším domě – na faře, kde před svým zatčením 17. června 1951 žil P. Václav Drbola.

Co se týče Ladislava Malého, s největší pravděpodobností se nejednalo o žádného agenta CIC, jak ho líčila tehdejší propaganda, a nepůsobil v ČSR za účelem organizování odboje, nýbrž do naší země utekl před trestním stíháním za defraudaci peněz. Agent CIC by si nepočínal jako Malý – nepromyšlené akce, věčné popíjení alkoholu, potloukání se po okolí v uniformě SNB apod. A samotná vražda funkcionářů MNV by nedávala smysl. Přece jen to byli obyčejní lidé a jejich smrt nic nemohla ovlivnit. Jako agent CIC by se choval jinak a měl by i jiné úkoly.

Zda ale byl agentem StB, nelze s určitostí říci. Jisté ovšem je, že jednal v intencích StB. Ačkoli se nenašel přímý důkaz o jeho napojení na StB, lze tvrdit, že byl StB řízen, a to zřejmě prostřednictvím druhého agenta – „majora Vaška“. Činnost obou byla StB dobře známa, o čemž svědčí mimo jiné i spolupráce s Josefem Hercíkem, se kterým byla „dvojčata“ v kontaktu. Malý tak jednal podle předem připraveného scénáře, neboť takové kroky by si sám nevymyslel. Je ale škoda, že se ani po více než 60 letech nenašel nikdo, kdo by věc objasnil a odstranil by sporná místa v případě. Potom by se totiž podobné bádání nemuselo zakládat na řadě spekulací a nezodpovězených otázek.

Sekundárních cílů této diplomové práce bylo dosaženo v obecné části, a to zejména analýzou právních norem, na základě kterých bylo možno konat politické procesy, a nastíněním politickohistorické situace v poválečném Československu až do převratu v únoru 1948 a krátce po něm. Na základě studií těchto pramenů lze konstatovat, že došlo k naprosté degradaci práva, které se stalo pouze „služkou“ ideologie.

Práci zajisté obohatila konzultace s vyšetřovatelem ÚDV, Ing. Adolfem Rázkem. Právě díky němu mi bylo umožněno nahlédnout na celou problematiku z jiné perspektivy a v mnohem širších souvislostech. Přínosné bylo rovněž i vyprávění o jeho zážitcích z období, kdy byl politickým vězněm.

V rigorózní práci by toto téma mohlo být rozšířeno o navazující procesy, které proběhly po prvním babickém monstrprocesu. Zvláštní pozornost by měl mít druhý proces, ve kterém byla souzena skupina kolem Gustava Smetany, a poslední soud v babické kauze, který se konal až v roce 1958 a František Trojan v něm byl odsouzen na 8 let do vězení. Přínosné by mohlo být i zaměřit se na osud vysídlených rodin, které přišly o veškerý majetek, byly uvrženy do naprosto cizího prostředí a musely se s touto nelehkou situací vypořádat.

Závěrem možno snad jen konstatovat, že této epoše novodobých českých dějin by měla být neustále věnována pozornost, a to jak z řad široké veřejnosti, tak i historiků a vyšetřovatelů. Jedině tak bude docíleno toho, že toto období, které se nesmazatelně zapsalo do dějin českého národa, nebude nikdy zapomenuto a při troše štěstí dojde i k úplnému objasnění řady nevyřešených případů.

Použitá literatura

- HEJL**, Vilém: *Zpráva o organizovaném násilí*, Praha: Univerzum, 1990. ISBN 80-85207-01-X.
- HOLUB**, Ota: *Vlčí komando*, Praha: Práce – Naše vojsko, 1981.
- JECH**, Karel: *Kolektivizace a vyhánění sedláků z půdy*, Praha: Vyšehrad, 2008. ISBN 978-80-7021-902-7.
- KÁBELE**, Stanislav: *BABICE – dokumenty a polemiky*, Praha: 1. vydání, FUTURA, 2009. ISBN 978-80-86844-74-9.
- KAPLAN**, Karel a Pavel **PALEČEK**: *Komunistický režim a politické procesy v Československu*, Brno: Barrister & Principal, 2001. ISBN 80-85947-75-7.
- KAPLAN**, Karel: *Druhý proces: Milada Horáková a spol. - rehabilitační řízení 1968 – 1990*, Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1431-1.
- KAPLAN**, Karel: *K politickým procesům v Československu 1948 – 1954: dokumentace komise ÚV KSČ pro rehabilitaci 1968*, Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1994. Sešity Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, sv. 15. ISBN 80-85270-28-5.
- KAPLAN**, Karel: *Nebezpečná bezpečnost: státní bezpečnost 1948 – 1956*, Brno: Doplněk, 1999. ISBN 80-7239-024-4.
- KAPLAN**, Karel: *StB o sobě – výpověď vyšetřovatele Bohumila Doubka*, Praha: ÚDV, 2000. ISBN 80-902885-8-8.
- KAPLAN**, Karel: *Československo v letech 1948 – 1953, 2. část*, Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991. ISBN 80-04-25700-3.
- KAPLAN**, Karel, **KOSATÍK**, Pavel: *Gottwaldovi muži*, Praha a Litomyšl: Horáček – Paseka, 2004. ISBN 80-7185-616-9.
- KREJČIŘÍK**, Milan: *Poslední soud v kauze Babice*, Praha: archivními dokumenty doplnil a redakčně upravil Milan Krejčířík, 2009. ISBN 978-80-254-6527-1.
- KUKLÍK**, Jan a kolektiv: *Vývoj česko-slovenského práva 1945-1989*, Praha: Linde, 2009. ISBN 978-80-7201-741-6.
- LIŠKA**, Otakar a kolektiv: *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918 – 1989, 2. opravené a rozšířené vydání*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů

komunismu PČR, 2006. Sešity Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, č. 2. ISBN 80-86621-09-X.

NAVARA, Luděk, **KASÁČEK**, Miroslav: *Mlynáři od Babice*, Brno: Host, 2008. ISBN 978-80-7294-281-7.

OPAVSÝ, Jaroslav: *Babice*, Praha: Svoboda 1951.

PERNES, Jiří a Jan **FOITZIK**: *Politické procesy v Československu po roce 1945 a "případ Slánský"*: sborník příspěvků ze stejnojmenné konference, pořádané ve dnech 14. – 16. dubna 2003 v Praze. Brno: Kateřina Mikšová - Nakladatelství Prius pro Ústav pro soudobé dějiny AV ČR v Praze, 2005. ISBN 80-7285-053-9.

PLICHTA, Alois: *Pravda o Babicích*, Brno: Salve regina, 2001. ISBN 80-902332-3-6

RÁZEK, Adolf: *StB + justice, nástroje třídního boje v akci BABICE*, Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu 2002. ISBN 80-86621-02-2.

ŠEDIVÝ, Zdeněk F.: *Domeček – mučírna na Hradčanech*, Brno: MOBA, 2004. ISBN 80-243-1338-3

UTITZ, Bedřich: *Neuzavřená kapitola: politické procesy padesátých let*, Praha: Lidové nakladatelství, 1990. ISBN 80-7022-091-0.

VOREL, Jaroslav a Alena **ŠIMÁNKOVÁ**: *Československá justice v letech 1948 – 1953 v dokumentech*, Díl I. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2003. Sešity ÚDV, č. 8. ISBN 80-866-2103-0.

VOREL, Jaroslav, Alena **ŠIMÁNKOVÁ** a Lukáš **BABKA**: *Československá justice v letech 1948 – 1953 v dokumentech*, Díl II. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů PČR, 2004. Sešity ÚDV, č. 9. ISBN 80-86621-05-7.

VOREL, Jaroslav, Alena **ŠIMÁNKOVÁ** a Lukáš **BABKA**: *Československá justice v letech 1948 – 1953 v dokumentech*, Díl III. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2004. Sešity ÚDV, č. 10. ISBN 80-866-2106-5.

ZEJDA, Radovan: *Babice*, Praha: Akcent, 2001. ISBN 80-7268-149-4.

Internetové zdroje

www.totalita.cz

www.ustrcr.cz

www.simekbabice.ic.cz

www.hledani.rozhlas.cz

www.tv-mis.cz

www.beck-online.cz

www.rozhlas.cz

www.zakonyprolidi.cz

Právní normy

zákon č. 50/1923 Sb. ze dne 19. března 1923, na ochranu republiky

dekret č. 16/1945 Sb. ze dne 19. června 1945, o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech, tzv. velký retribuční dekret

dekret č. 17/1945 Sb. ze dne 19. června 1945, o Národním soudu

dekret č. 138/1945 Sb. ze dne 27. října 1945, o trestání některých provinění proti národní cti, tzv. malý retribuční dekret

ústavní zákon č. 150/1948 Sb. ze dne 9. května 1948, Ústava Československé republiky

zákon č. 213/1948 Sb. ze dne 21. července 1948, o úpravě některých poměrů na ochranu veřejných zájmů

zákon č. 231/1948 Sb. ze dne 6. října 1948, na ochranu lidově demokratické republiky

zákon č. 232/1948 Sb. ze dne 6. října 1948, o Státním soudu

zákon č. 247/1948 Sb. ze dne 25. října 1948, o táborech nucené práce

zákon č. 286/1948 Sb. ze dne 21. prosince 1948, o národní bezpečnosti

zákon č. 319/1948 Sb. ze dne 22. prosince 1948, o zlidovění soudnictví

zákon č. 86/1950 Sb. ze dne 12. července 1950, trestní zákon

zákon č. 87/1950 Sb. ze dne 12. července 1950, o trestním řízení soudním (trestní řád)

ústavní zákon č. 64/1952 Sb., ze dne 30. října 1952, o soudech a prokuratuře

zákon č. 65/1952 Sb. ze dne 30. října 1952, *o prokuratuře*
zákon č. 66/1952 Sb. ze dne 30. října 1952, *o organizaci soudů*
zákon č. 63/1956 Sb. ze dne 19. prosince 1956, *kterým se mění a doplňuje trestní zákon č. 86/1950 Sb.*
zákon č. 140/1961 Sb. ze dne 29. listopadu 1961, *trestní zákon*
zákon č. 82/1968 Sb. ze dne 25. června 1968, *o soudní rehabilitaci*
zákon č. 70/1970 Sb. ze dne 8. července 1970, *kterým se mění a doplňuje zákon č. 82/1968 Sb., o soudní rehabilitaci*
zákon č. 119/1990 Sb. ze dne 23. dubna 1990, *o soudní rehabilitaci*
zákon č. 175/1990 Sb. ze dne 2. května 1990, *kterým se mění a doplňuje trestní zákon*
zákon č. 47/1991 Sb. ze dne 30. ledna 1991, *kterým se mění a doplňuje zákon č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci*
zákon č. 633/1992 Sb. ze dne 16. prosince 1992, *kterým se mění a doplňuje zákon č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb.*
zákon č. 198/1993 Sb. ze dne 9. července 1993, *o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu*

Resumé

Politické procesy v 50. letech v Československu – případ Babice

Účelem této práce je popsat politické procesy v širších souvislostech a detailně pojednat o jednom z největších monstrprocesů – o případu Babice. V předkládané práci je zmapován politickohistorický vývoj v poválečném Československu až do převratu v roce 1948, analýza klíčových právních norem přijatých po Únoru, na základě kterých bylo možné konat politické procesy, klasifikace politických procesů a podrobný rozbor babického případu.

Práce je systematicky členěna do tří kapitol. První kapitola je rozdělena na dvě podkapitoly. V první podkapitole je pojednáno o politické situaci v poválečném Československu, utváření první poválečné vlády a postupném uchopení moci komunistickou stranou, což vyvrcholilo v únoru 1948 ve státní převrat. Druhá podkapitola se věnuje zásadním změnám v právním řádu a justici, z nichž nejpodstatnější byly ty normy, které se staly základem pro konání politických procesů.

Druhá kapitola obsahuje charakteristiku politických procesů, popis mechanismu na jejich výrobu, včetně orgánů, které měly na jejich konání rozhodující vliv. Následuje dělení politických procesů podle okruhu osob, proti kterým byly namířeny.

Nejobsáhlejší částí celé práce je kapitola třetí, ve které je analyzován konkrétní případ – Babický proces. Kapitola je rozdělena do osmi podkapitol. V první z nich jsou zmapovány příčiny babické tragédie. Následující podkapitola se věnuje především formování protistátních skupin. Ve třetí podkapitole je popsán případ střelby v babické škole na základě oficiálních dobových pramenů. V následující podkapitole je o této verzi polemizováno a uvažováno nad nejasnostmi. Dále je vyobrazen způsob vyšetřování a příprava samotného monstrprocesu. V procesu bylo velké množství osob odsouzeno neprávem, proto je nutné zmínit i rehabilitační snahy na konci 60. let. Kapitulu uzavírají úvahy a polemiky o hlavní postavě celé akce, Ladislavu Malém, a o vlivu, který měla StB na celý proces.

Diplomová práce je zakončena závěrem, ve kterém jsou shrnuty nejdůležitější poznatky o hlavní postavě celé akce a o vlivu státní moci na přípravu a vývoj celé akce.

Summary

Political Trials of 1950s in Czechoslovakia – Babice Case

The goal of this thesis is to describe political trials in wider context and discuss in detail about one of the greatest trials- Babice trial. In the present thesis is mapped political- history development in postwar Czechoslovakia until the revolution in 1948, analysis of key legal norms adopted after the February based on which was possible to hold political trials, classification of political trials and detailed analysis of Babice trial.

The thesis is systematically divided into three chapters. The first chapter splits into two subheads. In the first subheads is discussed the political situation in postwar Czechoslovakia, formation of the first postwar government and gradual take-over by Communist Party which culminated into coup d'état in February 1948. The second subhead is dedicated to major changes in legal order and justice where was the most important that norms which was the basis for holding of political trials.

The second chapter contains the characteristic of political trials, description of generation mechanism, incl. authority which has crucial impact on their actions, followed by the division of political trials according to involved groups of people.

The most extensive part of whole thesis is third chapter where is analysed particular trial- Babicky trial. The chapter is divided into eight subheads. In the first chapter is mapped the causes of babicky tragedy. The following chapter is mainly dedicated to formation of anti-state groups. The thirds subchapter describes the case of shooting in the Babice school based on oficial historical sources. In following subchapter is polemized about this version and considered the obscurities. Furthermore is shown the way of investigation and preparation of the show trial itself. In the trial were big amount of persons convicted wrongfully and that's why is important to mention also rehabilitation efforts at the end of 60's. This chapter is closed up by reflection and polemics about the main character of whole case, Mr. Ladislav Malý, and about the influence of StB on whole trial.

The master thesis is finished by conclusion where are summarized the most important evidences about the main character of whole case and about the influence of state power on prepration and development of the case.

Klíčová slova / key words

politické procesy / political trials

komunismus a perzekuce / communism and persecution

případ Babice / Babice case